नं- ३८५६

[illegible]

११

मुरारि नाटक

१७०

मुरा०
१

श्रीगणेशायनमः॥ निष्प्रत्यूहमुपास्महेभगवतःकौमोदकीलक्ष्मणःको
कप्रीतिचकोरपारणपटुज्योतिष्मतीलोचने॰याभ्यामर्द्धविबोधमुग्धमधु
रश्रीरर्द्धनिद्रायितोनाभीपल्वलपुण्डरीकमुकुलःकंबोःसपत्नीकृतः॥१॥
अपिच॰विरमतिमहाकल्पेनाभीपथैकनिकेतनस्त्रिभुवनपुरःशिल्पीयस्य
प्रतिक्षणमात्मभूः॥ किमाधिकरणाकीदृक्कस्यव्यवस्थितिरितिससावुदरम
विशद्द्रष्टुंतस्मैजगन्निधयेनमः॥२॥नांद्यंतेसूत्रधारः॥ अलमतिविस्तरेण॰भो
भोलवणोदवेलावनालीतमालकंदलस्यत्रिभुवनमौलिमंडनमहानीलमणेःकम
लाकुचकलशकेलिकस्तूरिकापत्रांकुरस्यभगवतःपुरुषोत्तमस्ययात्रायामुप

शिवः
१

स्थानीयाःसभासदःकुतश्चिद्द्वीपान्तरादागतेनकलहकन्दलनाम्नाकुशीलवेनरौद्र

द्रवीभत्सभयानकाद्भुतनृत्यविशिष्टकमपिप्रबंधमभिनयतानितरांकिलायमुद्वेजितो

लोकः।तत्कस्यचिदभिमतरसभावातिशयभाजःप्रेक्षणकस्यप्रयोगात्तुज्ञयानाद्य

वेदोपाध्यायवकुरूपान्तेवासीमध्यदेशीयःसुचरितोनामभरतपुत्रोऽहमनुगृह्येय

तः।प्रीतिर्नोमसदस्यानांप्रियारङ्गोपजीविनः।जित्वातदपहर्त्तारमेषप्रत्याहरा

मितां।आकाशेकर्णंदत्त्वा·किंब्रूथ·वैदेशिकोनवानसमर्थपात्रःकथमीदृशे

कर्मणिप्रवर्त्तनेगल्भतेइति·विहस्य·सप्रश्रयमञ्जलिंबध्वा·हन्तभोः

किमेवमुदीर्यते·भवद्विधानामाराधनाप्रवृत्तैरेवमेपात्राणिसमर्थयपि

ष्यति॰यतः।यांतिन्यायप्रवृत्तस्यातिर्य्यञ्चोपिसहायतां॰अपन्था
नन्तुगछन्तंसोदरोपिविमुञ्चति॰पुनःकर्णंदत्त्वा॰आकाशेकिंब्रूथ
तर्हिभवतिनेयमस्माभिःपत्रिकेति॰प्रविश्यनटः।पत्रिकांददाति
॰सूत्रधारः।गृहीत्वावाचयति॰यत्रसर्वपुरुषार्थरहस्यनिष्यन्दि
नि॰चेतःशुक्तिकयानिपीतयशसःकाव्यामृतानिक्रमाद्यैतेरक्ष
ष्मन्नर्त्तिभिःसुकविनामुक्ताफलैर्गुम्फिताः।उन्मीलत्कमनीयनाय
कगुणग्रामोपसंवल्गनप्रौढाहंकृतयोस्तुहंतिसुहृशंकेप्युरुहर

स्रजः।तस्मैवीराद्भुतारम्भगंभीरोदात्तवस्तवे·जगदानंदकंदायसंदर्भा
यस्त्वरामहे·इतिविमृश्य·सहर्षस्मितं·मारिषरामायणमितिश्लोकवि
त्तत्रभवतःकविलावलारप्रथमतीर्थस्यवल्मीकजन्मनोमुनेःस
रस्वतीनिर्यासोयशःशरीरमिक्ष्वाकूणां·नटः।विहस्य·अहोसक
लकविमार्थसाधारिणीखल्वियंवाल्मीकीयासुभाषितनीवी·सूत्र
धारः।मारिषकिमुच्यते·अपिकथमसौरक्षोराजस्तापजगत्त्रयीम
पिकथमन्वदिक्ष्वाकूणांगेहेगरुडध्वजः।अपिकथ[illegible]स्याम्बो दि
व्यावाचःप्रचेकाशिरेसुचरितपरीपाकःसर्वःप्रबंधकृतामयं·तत्रापि

तावन्निरूपयामिरूपकमभिरूपमीदृशमस्मुहूर्त्तमिवास्थित्वाःस्मरण
मभिनीयसोल्लासं·अस्तिमौद्गल्यगोत्रसमुद्भूतस्यमहाकवेर्भट्ट
श्रीवर्द्धमानतनूजन्मनस्तन्तुमतीनन्दनस्यमुरारेःकृतिरभिनव
मनर्घराघवंनामनाटकं·तत्प्रयुंजानाःसामाजिकानुपास्महे·वि
चिंत्यसहर्षम्·अहोरमणीयात्खल्वियंसामग्रीपरिषदाराधनस्य·य
तःमहर्घ्यारत्नावलीतिगतिषुप्रत्येकमुत्कर्षिणोमौद्गल्यस्यकवेर्ग
भीरमधुरोज्ज्वलागिरां [redacted] स्सूतयः।धीरोदात्तगुणोत्तरोरघुपति
ःकाव्यार्थबीजंमुनिर्वाल्मीकिःफलतिस्मयस्यचरितस्तोत्रायदि

व्यागिरः।अयंतुप्राचेतसीयकथावस्तुभिःप्रणीतमपिप्रयोक्ष्यमाणोना
पराध्यतिश्रोत्रियपुत्रः।पश्य।यदिक्षुण्णंपूर्वैरितिजहतिरामस्यचरितंगु
णैरेतावद्भिर्जगतिपुनरन्योजयतिकः।स्वमात्मानंतत्तद्गुणगरिम
गंभीरमधुरस्फुरद्वाग्ब्रह्माणःकथमुपकरिष्यंतिकवयः।उपक्रममा
णश्चसकविःस्वनिर्भासशब्दब्रह्माणमाचार्यंप्राचेतसंगिरंचदेव
तामेवमुपश्लोकितवान्।तमृषिंमनुष्यलोकप्रवेशविश्रामसा
क्षिणंवाचां।सुरलोकादवतारश्रांतरस्वेदच्छिदंवंदे।धातुश्चतुर्मु
खीकंठशृंगाटकविहारिणीम्।नित्यप्रगल्भवाचालामुपतिष्ठेसरस्व

तीमू॰ नटः। भाव॰ तत्सरलस्यतामस्यहिमौद्गल्यायनानांमहर्षीणामन्वय
म्वर्द्धमानस्यमुरारिनामधेयस्यबालवाल्मीकेर्वाङ्मयममृतबिन्दुनि
ष्यन्दिकन्दलयतिकौतुकंमे॰ सूत्रधारः। मारिष॰ स्थानेनवतः कु
तूहलमीदृशमेवैतत्॰ तत्ताद्दगुज्ज्वलककुत्स्थकुलप्रशस्तिसौर
भ्यनिर्भरगम्भीरमनोहराणि॰ वाल्मीकिवागमृतकूपनिपानल
क्ष्मीमेतानिबिभ्रतिमुरारिकवेर्वचांसि॰ नेपथ्येगीयते॰ दिणअ
रकिरणुक्केरोपिआअरोकोविजीयलोअस्स॰ कमलमउलंक
वालीकिअमकुअरकट्ठणाविअस्ठो॰ सूत्रधारः। कथमुपक्रांत

मेवनर्त्तकैः। यद्दियं दशरथोत्संगाद्रामभद्रा कर्षिणोऽस्मत्त्न विश्वामित्रस्यप्रा
वेशिकी ध्रुवा· पुरोऽवलोक्य· ससंभ्रमं· अयेकथमत्रैवतत्रभवतः कमल
योनिजन्मनो मुनेरायतनात्प्रति निवृत्तेन कलिजावामदेवेन किमपिन
वाचिकमभिधीयमानो महाराजदशरथस्तिष्ठति· तदेहि नद्वयोस्तत्री
सेन भवितव्यमावामप्यनंतरकरणीयाय सज्जीभवावइति नि
ष्क्रांतौ प्रस्तावना· ततः प्रविशति यथोपदिष्टो दशरथो वामदेवश्च·
दश· अहो बहुधाश्रुतमपि भगवतो वसिष्ठस्यानुशासनमेतन्नवंन
वमिवप्रमोदयतिमां· वामदेवः। मधुकैटभदानवेन्द्रमेदःप्लव विस्ता

मुरा०
५

विषमेवमोदिनीयम्॥ अधिवास्ययदिस्वकोर्यशोभिश्चिरमेनामुप
भुञ्जतेनरेन्द्राः। दशरथः। सविमर्शीस्मितं॥ सखेवामदेव॥ तस्मा
द्यैवपरिपालयतःप्रजामेकर्णपकर्णपलितंकारिणीजरेयम्॥
मजर्नरूपमिवमामनुशास्तिसर्वमथापितन्मयिगुरुर्गुरुपक्ष
पातः॥ वामदेवः। महाराजकिमेवमुच्यते॥ समानरत्नेरपिक
चिदेवकस्यचित्ताराममैत्रकं॥ तथाहिसतत्रभवान्॥ साधारणोर
घुणांगुरुर्नवन्नपिविशेषदृष्टिस्ते॥ नामोदयातिकामिंदुःकुमुदंपु
नरस्यसर्वस्वम्॥ दश॰॥ वामदेव॥ ममहिगुरुवचनश्रवणात्सामं श्रीः
५

मंकुशीकरोतिश्रोत्रवृत्तिरिंद्रियांतरानुसारिणोहृदयस्यमहा[redacted]गजस्य·तन्नकिंचिदवशिष्यते·वाम·महाराजनिःशेषमभिहि
तमिमांतुसर्वसंदेशसंग्रहकारिकामतिप्रयत्नेनभगवान्भग
वंतमनुस्मारयति·देव·सादरमवहितोस्मितो·किमाज्ञाप
यति·वाम·कृतमिष्टंचतप्तंचधर्मश्चायंकुलस्यते·रुहात्याति
निवर्त्तन्तेपूर्णकामायहार्थिनः।देव·सहर्षमू·सुष्ठुशिरासि
कृतमाचार्यवचनं·किंच·अस्मजोत्रमहत्तरः·कातुमुजाम
घायमाघोरविर्यज्वानोवयमद्यतेभगवतीभूरधराजन्वती·

मुरा॰ ६

अथस्त्वंबकुमन्यतेसहचरैरस्माभिराखण्डलोयेनैतावदवरुन्धतीप
तिरपिस्वेनानुगृह्णातिनः।वामदेवाजर्षेसहजानुभावगंभीरमहि
मानोयमैतादृश्याययशसेवयंतुकेवलमुपदेष्टारः।उन्मुद्र्य
तिकुमुदाकरमशान्तिशान्तिनिशान्तनिस्तुषोपितुषारकिरणः।सपु
नः किमुच्यतेभगवान्द्वितीयपरमेष्ठीवसिष्ठः।इदंवोयाज्याना
मुदितमुदितंयत्कुलमनघदिष्टवाकुर्वन्नसगरःपूर्व
मुदधिं असोप्यर्वषांतेसुचरितपताकायदमरस्रवंती

कृत्स्नोयंत्रिभुवनगुरोस्तस्यविभवः।किंच कौशिकस्त्वीक्ष

श्रीः ६

तस्यापियदाज्ञातिक्रमाद्भन्नत्·त्रिशंकोरुपभोगायनघोरपि
नम्नरपि·प्रविश्यप्रतीहारः।जयतिरद्देवः।देवभगवान्कौ
शिकोद्वारमध्यास्तइति·दशरथः।ससंभ्रमं·किंकौशिकः।प्र
तीहारः।अथकिं·वामदेवः।अहमनुपेत्यश्रौतेनविधिनापुर
स्कृत्यप्रवेशयामितावत्तपोनिधिमितिप्रतीहारेणसहनि
ष्क्रान्तः।दशरथः।सहर्षम्·यःस्वत्रदेहंपरितक्ष्यटंकैस्तपो
मयैर्ज्वालामुच्चकार·परौरजोभिःस्वगुणैरगाधःसगाधिपु
त्रोपिरहान्नुपैति·ततःप्रविशतिवामदेवेनोपदिश्यमानव

मुरा० ७

र्मो विश्वामित्रः। विश्वामित्रः। सखे वामदेव कथय यत्त्वमप्यधुनैव वसि
ष्ठाश्रमादागतोसि· कच्चित्कुशली तावदरुंधती नाम्ना पतिव्रताम
येनज्योतिषा सहचरितधर्मा तत्रभवान्मैत्रावरुणिः। वाम· विशेषे
ण पुनरघयाज्यकुलं प्रतिष्ठमाने प्रियसुहृदि कौशिके· विश्वा·
सखे वामदेव चिरेण दशरथोद्दिष्टव्याजात्सर्वमनोरथानामु
परिवर्त्तामहे· वामदेवः। सविनयं· भगवन्कुशिकनंदन· ध
न्यः खल्वयं राजा सा विज्ञोयमनुरुध्यन्ते भवंतोपि· विश्वामि
त्रः। सखे धन्य एवायं· नमन्नृपतिमणिलीमुकुटचन्द्रिकाकुट्टि श्रीः ७

नस्फुरच्चरणपल्लवप्रतिपदोक्तदोःसंपदा॰अनेनससृजेतरंतुरग
मेघमुक्ताभ्रमच्चुरंगखुरचंद्रकप्रकरदंतुरामेदिनी॰पुरोवलोक
च॰सहर्षं॰चिरादक्षोणीज्योंशमयातिसमस्तासुरवधकचाकाष्टि
क्रीडाप्रसभमसुभगंभावुकमनुजः॥त्रिलोकीजन्ह्वालोज्वलसहजते
जामनुकुलप्रसूतिःसुचाम्नणेविजयसहकृत्वादशरथः॥सखे
वामदेव॰इयमनेनपीयूषतुषारसीकरासारवर्षिणीसुजनसं
वादकौतुकमेघलेखापौरस्त्येनवमरुतालोकनाथेनसहस्त्र
शिखरीक्रियते॰वामदेवः॥भगवन्नघदिलीपकुलकुशलकर्म

मुरा.
८
8

लतानामङ्कुरस्तेपिभिरुज्झीर्यन्ते किसलयानि · यत्र भवानपि त्रिभुव
नसनातनगुरुरेवमस्मै नरेन्द्राय स्पृहयति · इति परिक्रामतः द
शरथः सहर्षं · ससंभ्रममासनादुत्थायोपसृत्य च · भगवन् कु
शिकनंदन ऐक्ष्वाकः पङ्क्तिरथोऽभिवादयते · विश्वामित्रः स्व
स्ति भवते सह परिवाराय इति सर्वं यथोचितमाचरंति · दश
रथः । स सप्रश्रयं · भगवन् विश्वामित्र · कच्चित्कांतारभाजां भ
वति परिभवः कोऽपि श्वापदो वा प्रत्यूहनक्तनां न खलु मख
भुजो भुंजते वा हवींषि · कच्चिद्वा कच्चिदन्तेवसति वसुमती ध दक्षि श्रीः
८

णः सप्ततंतुयत्संप्राप्तोसि किंवा रघुकुलतपसामीदृशोयंविसर्गव
र्त्तः। विश्वामित्रः। विहस्य जनयतित्वयि वीर दिशांपतीन पित्रहं
गणमात्रकुटुंबिनः। रिपुरिति निष्कांतिरेव नवास्तव्यी प्रातिमयो
न्नतिरस्तु कुलस्तु नः। अपि च दत्तेन्द्राभय विभ्रमात्तु तत्त्वजा
संसारगंभीरयात्वत्त्वहत्याशिथिलीकृतत्रिभुवनत्राणत्यनारा
यणः। अंतस्तोषत्तुषारसोरभमयश्वासानिलापूरणम्प्राणोंत्तुं
गभुजंगतल्पमधुना भद्रेण निद्रायते। दशरथः। सर्वेत्वक्ष्यस्मितं
भगवन्विश्वामित्र अभ्यमित्रीणस्य तत्रभवतः सुनासीरस्य ना

मुरा॰
९

सीरपुरकेणपद्दानिपरामाणुनामयापिकदाचिद्कृतंधनुः।यन्मूलो
यमलीकलोकअवादोभवंतमप्यायततिःविश्वामित्रःसोत्साहं [redacted]
[redacted] स्मितं सखेदशरथ त्रैलोक्याभयलग्नकेनभवतावीरे
णविस्मारितम्लज्जीभूतमुद्गतमंडनधनुःपांडित्यमारब्धःलः।
किंचाजस्रमखापिंनेनहविषासंफुल्लमांसोल्लसत्सर्वांगीण
वल्लीविलुप्तनयनव्यूहःकथंवर्त्तते।वामदेवः।विहस्य।महारा
जभूकश्यप।यथाहभगवान्कौशिकस्त्वय।मनेकधासुधर्मा
यामध्यक्षीकृतमस्मपिकिंचिद्ब्रवीमि।तव्यर्ग्रासनमाजिकिन्न श्रीः
९

रगणोत्क्रीतेर्नवद्धिक्रमैरन्तःसंभृतमत्सरोपिभगवानाकारगुप्तो
कृती·उन्मीलन्नवदीयदक्षिणभुजारोमांचविद्धोच्चरद्बाष्पैरेववि
लोचनैरभिनयत्यानंदमाखंडलः।दशरथः।सस्मितं·ऋषेवाम
देव·त्वमपिगाधिनंदनमनुप्रविष्टोसि·एतस्मैसमरांगणप्र
णयिनेतिष्ठतकः प्रज्वलद्दहनोल्लिखद्युतिमंडलाद्भुतभुजस्तंभा
यजंभारये·निर्यद्भिर्बहिरेवरोषदहनज्योतिस्फुलिंगैरिव
स्वैरज्यद्भिरपीक्षणैः समततोदाग्नेयमस्त्रंद्विषां·विश्वामित्रः।स
गौरवं·दशरथस्यबाहुमास्पृशन्·राजर्षेवसिष्ठशिष्य·संप्रवृत्तो

यंयदितवभुजच्छाययासंप्रतीन्द्रोनिर्विश्रीरियमभिनवाकीह
१० शीतेप्रशस्तिः। इक्ष्वाकूणांलिखितपठितास्ववर्धगंडपीठश्चीजपत्र
10 प्रकरमकरीपाश्रुपाल्यंहिवृत्तिः। दश। भगवन्नसर्वाद्भुतनिधे।
भगवन्नमनुगन्तुमुक्तिप्रत्युक्तिकयाकेवयम्। एवंकिलत्रिशं
कुसंकीर्त्तनोपाख्यानपारदृश्वानःपौराणिकाःकथयंति। आसोत्कं
पत्रिदशपरिषन्मौलिमालिवप्रमालाबालादित्यप्रकरकिरणस्मेर
पादारविंद। प्राचीमेनांभुवनरचनामन्यथानिर्मिमाणेकार्पण्योक्ती श्री:
स्त्वयिरचिवानंतरायंमहेन्द्रः। विहस्यचाजवादाराद्धुंत्वामुपन १०

मतिवर्गादिविषयरामपथ्वस्तोमंदेरजनिरथहंसैःकमलनम्रः।नि
यच्छामोजिह्वांननवचरितेभ्यःकिमुततेस्तुधासध्रीचीना
मतिपततिवाचामवसरः।अंजलिंबध्वा।भगवन्प्रसी
दत्वावत्।उत्तरोत्तरेषांमहोत्सवानांकदाचिदपिनत्वप्यं
तिपुंस्तांहृदयानि।यदियंवरुपस्थानस्तुलम्भसंभावनाति
प्रसंगसंगीतनर्त्तकीमेचित्तवृत्तिर्नियोगानुग्रहाय्स्पृहय
ति।अपिच।एतापिस्तवकौतुकोक्तिभिरपिचैवविद्यमूर्त्तेरिव
त्वष्टस्यामरशिल्पिनादिनकृतोवछेदवेदाक्षरैः।पूतास्मो

मुरा.
२१ वयमद्य यद्यपि तथाप्याज्ञामपिस्यामहं वोढुं विष्टिरनर्घतारघुकु
लेकल्यांतमुन्मीलतु. विश्वामित्रः। विहस्य. एंडुमतेय. किम
न्यन्नियोज्यं. निर्मुक्तशेषधवलैरचलेंद्रमंथसंक्षुब्धदुग्ध
मयसागरगर्भगौरैः। राजान्निदं बहलपक्षदलन्मृगांकच्छे
दोज्ज्वलैस्तवयशोभिरशोभि विश्वं. पुनरिदानीं. यशस्तोमानु
वेरूपचिनुचकोरप्रणयिनीरसज्ञापांडित्यछिदुरशशिधा
मभ्रमनरान्. अपित्वत्तेजोभिस्तमसिशमितेरक्षतिदिशा
मसौयात्रामैत्रीनमसिनितरामंबरमणिः। किंतु. कतिपय श्रीः
११

एवमासुधसध्रीचाराममहेन्द्रेणसन्निहितवैतानिकव्रताना
मस्माकमाश्रमपदंसनाथीकरिष्यते।अपिच।मध्येकूलस
धनंधिनोतिजलधिःस्वैरंबुभिर्मेदिनींहंतिस्वैःकिरणैस्तमि
स्तमरुणःसूत्वांतरालेरविः।वंशमांतरितश्चपालयकीर्ति
जैरेवप्रनायिकाःप्रजामीहकोपिपरोपकारसुहृदामेषस्वभावो
हिवः।किंच।दृष्टःसाक्षादसुरविजयीनाकिनांचक्रवर्तीमा
स्यांन्यायःकथयतियथावारुणीदंडनीतिः।पातालें
द्राद्दहिनियमथास्यैवनित्यानुषक्तंतन्नःपुण्यैरजनिजबला

मुरा·
१२
12

वीरराजन्वतीभूः।दश·सविषादमात्मगतं·कथमिदमस्माकंस
कललोकशोकशंकूद्धरणशीलशीलेभ्योरामलक्ष्मप्रवासवैम
नस्यमप्युपपत्स्यते·दृष्ट्वानिःशेषानंदस्यंदिनीनामपीनुकर
कन्दलीनांकमलवनीनिमीलनमंकस्यानं·विमृश्य·कांगति
ः।कूर्मराजभुजगाधिपगोत्रयावदिक्करिभिरेकधुरीणः।मां
प्रत्यकथमस्तुविगीतोहापराध्यविमुखोरघुवंशः।विश्वा
मित्रः।सस्मितं·राजर्षे·ममकारोहिराजपुत्रेषुराज्ञामुपला श्रीः
१२

लनक्लेशाय॰केवलमुपयोगस्तु प्रजानां॰यथैतत्॰कण्ठाचेवव्य
घाकर्षानित्यंश्च वहन्नक्रमः॥श्रवणानामलंकारः कपोलस्य
तु कुण्डलं॰दशरथः॥परममनुगृहीतावयमेवाऽत्रभवता
संभाव्यमाः किंपुनरकृतास्त्रः क्षीरकण्ठश्च वत्सोयमिति
प्रमुग्धोस्मि॰विश्वामित्रः॥विहस्य॰सर्वेतत्त्रनवंतमेवं
वरुणिमृषिंपुरोधायचरितब्रह्मचर्यव्रतस्य धनुर्वेदसं
स्कारांस्तावत्कृशाश्वप्रसादादस्मास्वायत्ताएव॰दशर

मुरा॰
१२

रथः। सविनयोपरोधं भगवन्नुच्छ्वसितमपि रघुराजबीजि
नां त्वदायत्तमेव किं पुनः कामुकविद्यासंप्रदायः। शंकेस
हस्त्रकिरणकुलैकपक्षपालेनैव सहस्रं परिवत्सरान्भग
वंतं कृशाश्वमुपासीनो विद्यास्त्रमंत्रोपनिषदमध्यगीष्ठाः
। विश्वामित्रः। अलं च ते राम नेदृशपि बालो मामिसलीकं संभा
वनया। दिवः पृथिव्योरंतरालेति निरतिरस्कारिणीतर
णिरण्यतरापि नेजसा तिरस्करोति। दशरथः। सस्मितम्। श्रीः
१२

भगवन्कुशिकवंशकेतो कस्यलिनीतादृशीत्रिकायस्त्वामपिभुवा
णमधरोत्तरेणप्रतिसंधत्ते· अपवार्य· [redacted]· वामदेव· एवम
त्रभगवान्ब्रवीति कौशिकः। वामदेवः। किमत्र प्रष्टव्या वयं· कौ
शिकोपिभगवान्दातारक्षणीयोमहाक्रतुः रक्षितारामभद्रश्चेद
नुमन्यामहे तरं· अपिच· जगतीभारखिन्नानां विश्रामोभव
तामयं· यद्यथाकामसंपत्तिप्रीतार्थिमुखदर्शनं· किंच· विशे
षेणाप्यरायितुमर्थिकामान्मैत्रावरुणेन गोत्रगुरुणाते·

संदिशता संदिष्टः समाधिदृष्टोयमेवार्थः दशरथः। एवमेव ध्या
नमयदृष्टिपातैः प्रमुषितकालाध्वविप्रकर्षेषु विषयेषु नैष्ठि
कानां सर्वपथीनामतिःक्रमन्ते। विमृश्य। क्रियालोरक्षा
यैदशरथमुपस्थायविमुखेमुमौविश्वामित्रेभगवतिगृहे
संप्रतिगृहान्। तपोवनेशक्रोशादुपशमितविघ्नप्रातिभये
प्रवृत्तेयज्ञेवारघुकुलकथैवास्तमयते। मुनिंप्रतिभगव
न्जगद्गुरोगाधिनंदनत्वंचेद्दीक्षिष्यमाणोरामलक्ष्मणौ प्रतीक्ष

सतन्नश्वरनुपतिव्रतावृत्तमियंचतुरनुमेदिनी॥
नेपथ्याभिमुखः॥ क॰ कोत्रभोः प्रविश्य॥ दोवारिकः॥ कि
माज्ञापयतिदेवः॥ दशरथः॥ आहूयतां रामभद्रः॥ वाम
देवः॥ लक्ष्मणश्च॥ दशरथः॥ सस्मितमपृथक्प्रयत्नापे
क्षीनायमर्थः॥ नखलुप्रकाशमन्तरेणतुहिनभानुरुज्जि
हीते॥ दोवारिकोनिष्क्रान्तः॥ ततः प्रविशतोरामलक्ष्म
णौ॥ रामः॥ सहर्षमात्मसुराधीशाङ्कोधाज्जगदपरथाक

मुरा॰
१५
15

र्त्तुमनपरेषुराणाब्रह्मणोभुवनापितरःसमन्वकृताः।घृताखु
षेनामीबहिरपिचवैश्वानरपथात्कथापौराणीयंचरितमति
यस्यप्रथयति॰कथंसोपिभगवान्विश्वामित्रःस्वयमुपच
रिष्यतेऽस्माभिः।इतिपरिक्रामतः।पुरोवलोक्यसहर्षातिशयं
निरूपयन्॰नूनंविनयविनम्रयोस्तातवामदेवयोरत्त
नीयप्रसन्नपावनीयतमाकृतिःसभगवानविश्वामित्रो
भविष्यति॰लक्ष्मणः।तंप्रतिसाश्चर्यस्मितं॰आर्यअयमी

श्रीः
१५

दृशः प्रशमविश्वसनीयतनुभुवनभयंकरीः कथमधत्तरूपोपि
ऽस्यैतमिदमेव वामहृदुमनोज्ञतुषारतमास्तमासिसतिज्वलंति
महौषधयः। रामः। वत्सलक्ष्मण एवं दुरवगाहगंभीरखरि
नाश्चित्रीयंतेमहांतः। अपिचअनविहतिकरालिरस्मरो
भिः सहजगदस्यानिर्गलितोग्रयंति। नमदमराशिरः कि
रीटरोचिमुकुलितरोषतमांसिचेष्टितानि। वामः। दृष्ट्वास
हर्षं। कथमागतोरामभद्रः मुनिंप्रतिभगवन् अलज्यो

मुरा॰
१८
16
ति र्वि व र्त्तस्य चतुर्द्दिहयो गिनः। ऋष्यशृंग चरो रंशः प्रथमो
यं किमाप्य रोमपाभुजः। विश्वामित्रः। सहर्षसंभ्रम वलो
कय॰ वामदेव किमुच्यते॰ आर एष केषु किमपि प्रकृष्ट
मं ब्राह्मण्यमृष्यशृंगस्य॰ न केवलमनेनावस्सेन ब्रह्म
र्षि र्विभांडकः पुत्रवतां धुरमारो पितो राजर्षिर्दशरथ
श्च॰ वामदेवः। भगवन्नेवमेतत्॰ येमे चावरुणिं पुरोहित
वतो वंशेर्मनोर्जज्ञिरे तास्तावेनयिकीः क्रिया विदधिरे येषां श्रीः
१८

चयुष्मा हरशः। तेषामंच लएष तेदशरथः संप्रस्समीपे पुनर्जाता

स्तेभ्कवमप्यश्रंगतपसामैश्वर्यमिक्ष्वाकवः। रामलक्ष्मणावुपस

र्पतः। वाम· वत्सोभगवानेषनिःशेषभुवनमहनीयोमहामुनि

ःकौशिकः प्रणम्यतां· रामलक्ष्मणावुपसृत्य· भगवान्विश्वामि

त्रसाविचौरामलक्ष्मणावभिवादयेते· विश्वा· वत्सावायु

ष्मंतौभूयास्तामितिभुजाभ्यांगृहीत्वारामंचनिर्वर्ण्यसब

हुमानमात्मगतं· वसिष्ठोक्तैर्मंत्रैर्द्दधतिजगतामाभ्युदयि

मुरा.
१७
17

कीधुरं संप्रत्येते दिनकरकुलीनाः क्षितिभुजः। गृहेयेषांरामादि
भिरपिकल्नाभिश्चतस्तभिः स्वयंदेवोलक्ष्मीस्तनाविषमवारीग
जपतिः। अपिच. त्वंतास्तास्मन्तवान्रुचोदशान्तयीस्त्वल्गीतये
यज्वभिः स्वाहाकारमुपाहितंहविरिन्द्रेता गिराचामति.
त्वांक्षीरोदजलेशय्यं कन्नुलिहः पृथ्वीमवातीतरन्नुद्वत्वादश
कंधरमभ्यन्तयोनियाहिनारस्त्वया. वत्स. अयमत्रभगवान्
नघंतोनेनुमागतः। रामलक्ष्मणोयदभिरुचितंभवतेनाता

श्रीः

मच·दश·नौसस्नेहमादाय·भगवन्कौशिकेस्यर्द्धौक्तेमन्यतीउनिग

ह्यमाणकंठेवामदेवस्यसुखमीक्षते·वाम·इमौतेरामलक्ष्म

णावित्यर्प्पयति·विश्वा·सादरंप्रतिगृह्णाति·नेपथ्येशंखध्व

निः·वाम·निमित्तमनुमोदमानोदशरथमुल्लासयति·पुनर्ने

पथ्ये·सुखायमाध्यंदिनीसंध्याभवतुदेवस्य·संप्रतिहि·कि

रतिमिहिरविषद्रीचीःकरानतिवामनीस्थलकमठवद्देह

च्छायाजनस्याविचेष्टेते·गजपतिमुखवाजीगैरप्येरापिजस

रेणुभिः शिशिरमधुरामेणाः कच्छस्थलीमधिशेरते। अपि चेह नीपनीरतरुकोटरकुटीरमध्यासीनाः। प्रत्यग्रत्वरस्रुतस्तुधारसन्निर्विषाभिराशीभिरभ्यधिकमनुषितभोगभाजः। गायंति कंचुकविनिर्मुक्तरोमहर्षस्वेदोर्मयस्तव गुणाननुरगेंद्रकन्याः। विश्वामित्रः। सखे दशरथः। प्रियमपि तथ्यमाहवैतानिकः। मंदोद्धतैः शिरोभिर्मणिभरगुरुभिः प्रोढरोमांचदंडस्फायन्निर्मोकसंधिप्रसरदविगलत्संमदस्वे

र पराः॥ जिह्मायुग्माभिपूर्णाननविषमसमुदीर्णवर्णाभिरामं वेल्ला
शैलांकभाजो भुजगयुवतयस्त्वद्गुणानुद्गृणंति· दृष्टा·सविनय
वैलक्ष्यास्मितं·वामदेवः॥ राजर्षेभूत्यासीद तिदीक्षाप्रवेशः॥ तदेवं वि
धमधुरगोष्ठीभंगनिष्ठुराणां प्रथमं वयमेतावद्विनुमिच्छामः॥
दशरथः॥ रामलक्ष्मणाववलोक्य·बाष्पोत्तंभितलोचनो मुनिं प्र
ति भगवन्नित्यर्धोक्ते वाक्ये तन्नाट्यति·वाम·ससंभ्रमं·भग
वन्कौशिकसाध्यपाशिवाःपंथानो वत्सयोरामलक्ष्मणयोरित्यु

मुरा·
१९
19

स्यसर्वेयथोचितमाचरंति· विष्णो· एवमास्यतांमवद्भिरितिराज
पुत्राभ्यामनुगम्यमानोनिष्क्रांतः दशरथः दीर्घमुष्णंचनिश्वस्य·
न्ननमिदानीमस्मान्निवंनगवंतमपिकौशिकमकारणवत्स
लंवत्सोमेरामभद्रःक्वचिदस्मद्वियोगार्त्तेदुःखीदुःखाकरिष्य
ति· अपूर्वविषयालोकसुखीचसुखयिष्यति· वामदेवः राजर्षेव
यंवाकौशिकोवातिकपुनरेषकक्षाविभागोरामचंद्रमाधुर्यस्य
·यदिदंदोरन्वेतिव्यसनमुदयंवानिधिरपामुपाधिस्तत्रा शिवः
१९

यंजयति जनिकर्त्तुः प्रकृतिना॰अयंकःसंबंधोयदनुहरतेतस्य
कुमुदंविशुद्धः शुद्धानां धवमनभिसंधिप्रकाशितः॥दशरथः॥
विमृश्यैवमेनतूरत्नाकरोजनयितासहजश्ववर्गः॥किंकथ्य
तामम्रतकोस्तुभपारिजाताः॥किंतैरचिंत्यमिहतत्पुनर
न्यदेवतत्त्वांतरंकुमुदबंधुरसौयदिंदुः॥पुरोबलोनाकथं
लोचनपथमतिकांतःसरामलक्ष्मणेनभगवान्तद्वयम
पिप्रवासदुर्मनसंदक्षिणकोशलेश्वरसुतांदेवीमपस

मुरा.
२०

त्यसांत्वयामस्मर्थैः इति निष्क्रांताः सर्वे ॥ ॥ इत्यनर्घ्यराघवना
टके विश्वामित्रदशरथसंवादो नाम प्रथमोऽङ्कः ॥ ॥ ततः
प्रविशति यजमानशिष्यः अये प्रभातप्रायैव रजनी. त
थाहि. तमोभिः पीयंते गतवयसि पीयूषवपुषि ज्वलिष्य
न्मार्तंडोपलपटलधूमैरिव दिशः सरोजानां कर्षन्नलिन
मयमयस्कान्तमणिवत्क्षणादंतः शल्यं तपति पातिरयापि
नरुचां. अपि च. जाताः पक्वपलांडुपांडुमधुरच्छायाकिरत्तारकाः प्राचीमंकुरयं श्रीः
ति किंचनरुचो राजीवजीवातव
२०

चक्रवालं तु मंडलं इत्यमरः पश्चिमभाग १ सुखप्रसुप्तिं पृच्छंति ते ताः सुखप्रसुप्तिकाः २ सुखशयनपृच्छकाः ३

वः लूतातंतुवितानवर्त्तुलमितो बिंबं दधत्युंबति प्रातःप्रोषितरो

चिरंबरतलादस्ताचलं चंद्रमाः सर्वतोवलोकयत्त दिङ्मंडलीमु

कुटमंडनपद्मरागरत्नांकुरैः किरणमालिनि गर्भितेपि सौख आताः ४

प्रसुप्तिकमधुव्रतचक्रवालवाचालपंकजवनी सरसीः सरस्यः

अपिच प्राचीविभ्रममुक्तैणिकाकमलिनीसंवर्त्तिकाः संप्रतिदे

तिस्रोरमणीयमंबरमणेर्बिंबमुच्चरंतेरुचः सूक्ष्मोच्छ्वासमपी

दमुत्सुकतयासं भूय कोशाद्बहिर्निःक्राम दभ्रमरौघसंभ्रमभरा

दंभोजमुज्जृंभते अपिच एकद्विप्रभृतिक्रमेण गणनामेषा

किरणानां १

संवर्त्तिका नलिन्यादि नवदलं

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

मुरा
२१

मिर्वांस्तंयतांकुर्वाणसमकोचयद्दशशतान्यंभोजसंवर्त्तिकाः भूयोऽपि
क्रमशः प्रसारयतितांःसंप्रत्ययंमूर्ध्नुद्धतःसंख्यातुंसकुतूहलेवनलिनी
भानोःसहस्रंकरान् अपिच प्रत्यासन्नसुरेंद्रसिंधुरशिरःसिंदूर
सांद्रारुणायत्तेजस्त्रसरेणावौवियदिदंप्राचीनमातन्वते शंकेसे
प्रतियावदभ्युदयतेतत्कुंकुमजारज्यद्विरजःछटावलधितोदेवस्त्वि
षामीश्वरः पुरोवलोक्य कथमिदमुदयाचलमौलिमाणिक्यम
र्कबिंबमद्यापिनविहायस्तलमलंकरोति तदस्मद्गुरोर्वितायमा
नयज्ञस्यकुलपतेःकौशिकस्यादेशात्समिदाहरणायप्रस्थितोऽस्मि

तन्नत्वष्टिटंकरति पाठः५
टंकोप

श्री
२१
ब५

बटुः। आर्य शुनःशेफ किमपि आश्चर्यं भीषणं च वर्त्तते॥१ प०। आर्य्य रामइतिकोपि क्षत्रियकुमारो आगत इति श्रुत्वा कौतूहलेन धावं तस्य सागोतमतपोवनपर्यंतप्रतिष्ठिता पाशाणपुत्तलिका सत्यमानुशीभूत्वा ममैव सन्मुखं परापतिता॥२

तत्त्वरितं गच्छामीति परिक्रामन्ति प्रविश्य संभ्रांतौ बटुः २ अज्ज शुणः सेह किंपि अच्छरिअं भीसणं च वट्टदि शुनःशेफः सचमत्कारं पश्यित्वा स खे पशुमेढ़ किं माश्चर्यं भीषणं च पशुमेढ़ः अज्ज रामोत्ति को वि खत्तिअ कुमारो आगदोत्ति सुणिअ कोदूहलेण धावंतस्स सा गोतमतवोवणपेरंतपतिट्ठिदा पत्थरपुत्तलिआ सच्चं माणुसी भविअ ममज्जेव संमुहं पराव डिदा तां पेक्खिअ उत्तरासंगवक्कलं पि उज्झिअ पलायिदो म्हि शुनः विहस्य सखे साधुकृतं दिष्ट्या हि जीवतः पुनरावृत्तिः पशु तौ रक्खदु मां अज्जो इमाए दुट्ठरक्खसीए मुहादो इति वेपमानः पादयोः

ततू रक्षतु मां आर्यः एतस्या दुरखराक्षस्या मुखतः॥१

तां प्रेक्ष्य उत्तरासंगवक्कलमपि उज्झित्वा पलायितोस्मि॥२

प॰। श्रृणोमि याजनकवंशपुरोहितस्य तत्रभवतः सदानंदस्य जननी =१

मुरा २२ पतति शुनः सस्मितमुत्थाप्यालिंग्य च वयस्य न भेतव्यं २ श्रृणोषि
तत्रभवतो गौतमस्य महर्षेरहिल्यां नाम धर्मदारान् पशु सुणामि नर२
जाजणअवंशपुरोहिदस्स तत्तभवदो सदानंदस्स जणणी शुनः
अथ किं पशु तदा २ शुनः सैयं पुरा पुरुहूत खंडितचारित्रास्य दीर्घ त४
तपसो मुनेर्मन्युना निजमेव तदिंद्रियदौर्बल्यमेवं विवर्त्तमान श्री २२
मनु भवंती संप्रत्यस्य रघुराजकुमारस्य तेजसा तस्मादंधकारा
न्निरमुच्यत तदलमावेगेन पशु उन्मील्य चक्षुषी निरूप्य अ
हो अज्जस्स पसाएण पुणो विजीअलोए पइट्ठोह्मि तथा विसं

प॰। अहो आर्यप्रसादेन पुनरपि जीवलोके प्रतिष्ठितोस्मि =१ तथा विशंका ज्वरो अद्यापि न मां परित्यजति तत् अद्य शुनःशेप मुहूर्त्तं विश्राम्यतु =१

प०१ कथं विश्रायमगतस्ताचाकचिक्येन भगवता हरिणापि हरित्वं विडंब्यते ३

काजरोअज्जविएणमंपरिव्वअदिंताअज्जसुणःस्सेहमुहुत्तअंवीसमीअ
दु शुनः सखे किमेतद्व्ययमितिब्राह्मणस्यतत्पर्यवस्थापर्यांत्मानमि
त्युपविशतः पश्चु चिरंविश्रम्य निःश्वस्यच सविस्मयं कधंविस
अमिअअतएहारुलरूलिपे[redacted]भअवदाहरिणाविहरिएदाविडंबी
अदि शुनः विहस्य सखे साधुब्रवीतिभवान् अल्पीयान् खल्वं
यं लोकः कथमैहिकसुखाध्यवसायाद्यूयस्यौरात्रयः पराहन्यं
तें किंनु मनोहारिभिराहार्यैराहूयमानस्यलोचनद्वयस्यापिन
जनो विवेकमंकुशयितुमधीष्टे किंपुनस्तत्सहस्रनयनस्यता

विश्रायैः २

प॰। मन्ये एतस्या मुनिगृहिण्याः पुण्यपरिणामः अत्र रामभद्रस्य प्रवासकारणं =१

मुरा २३ हशि विभवैर्मरुतांपतिः चक्षुःप्रीतिमुद्भवंतिमन्नुद्भवंति चापराणि
कुसुमचापचापलानि पशु विहस्य मंसेपदाए मुणि घरणीए पु
ण्णपरिणामो एत्थ रामभद्दस्स पवासकारणं शुनः इदं तावत्प्रथ
मं पशु साभ्यर्थनं अज्जदुदीअं पि सुणिदुं इमिणा देव अणेणाप श्री
ज्जूस्सुकम्हि शुनः सखे त्वयि किमकथनीयं नाम अस्ति किष्किधा २३
यां भगवतः पुरंदरस्य नंदनो बाली नाम प्लवंगराजः तं च रज
निचरचक्रवर्त्तिना दशकंधरेण प्रवृत्तमैत्रीकमवलोक्य वान
राधमल्लगोलांगूलप्रभृतीनामाचार्यैः सर्वामात्यानुमतो जां

गोलांगूलः इति मुरारिवानर भेदः १

प॰। आर्य द्वितीयमपि श्रोतुं अनेन तेवचनेन पर्युत्सुकोस्मि =५ सह २

महेंद्रपराभवेनेनवीभूतःअ
मंदः विक्रमोय
स्य २

बवानँवादीत् पश्य सकौतूहलं तदो२ शुनः ततस्य राजन्मा
याविनीखल्वियंराक्षसजातिः विशेषेणमहेंद्रावस्कंदकेलि
तामंदविक्रमः पितृवैरीतवायंरावणः अपिच त्वदीयदोर्मूल
संपीडनगलितपौरुषो न विश्व विजयीतिस्वयमाशंकनीयः
नापिसामंतांतरजिघृक्षायामंतरावर्त्तिनी समुद्रे लंघुसमुत्थः
तदनेन सुरासुरविजयिना विरुद्धभुवनमंडलेनमैत्र्यमनर्था
नुबंधि किंच सर्वथैयमनुपकारिणी पुलस्त्यापत्येषु प्रीतिरिति
भगवानिहोदाहरणं हरिणांकशेखरः तथाहि उग्रोरग्यो भूषण

समागमख्याश्रावुधीरभि ८

१ विरोधिनां धर्मविमुखानां त्रयाणां

चंद्रशेखरः१ विरोधित ३ वाहनं १

अहो अस्य स्थविरमल्लूकस्य मंत्रोपन्यासः परिहासकुशलता च=२

कुबेरे १

मँ स्थिमालां भस्मांगरागौँ गजचर्मवासः एकालयस्थैँ पि धनांधि
मुरा नाथे सखो दृशौयं त्रिपुरांतकस्य पशु सहासं अहो अस्स थेर
२५ मल्लू अस्स मंतो वस्णासो परिहासकुसलदा अ तदो२ शुनः त त वालिनि ४
श्च तद्वचनं जरावैकूव्य प्रलपितं मित्युपहसंति हरीश्वरे उपांशुत श्री
हनुमत्यां महामात्यस्य केसरिणः पुत्रो हनूमानेनं नूरूसारथेः पुत्रं २५
कुमारमादाय सुग्रीवमृष्यमूकं नाम पर्वतदुर्गमनुप्रविष्टः पशु सूर्यस्य ४
साभिप्रायं २ साकूतं अज्जंजो सो मारुदी त्ति मल्लो त्ति सुणीअदि शुनः अ
थ किं पशु सविचिकित्सं अज्जं जधा तधा वा भोदु सामी सामी

प०१ आर्य यः असौ मारुती त्रेतामल्ल इति श्रूयते=२ प०१ आर्य यथा तथा वा भवतु १

आंजनेयो हनूमान्स्यात्रेतामल्लश्च मारुतिः इति हेमचंद्रः २ त्रेतायुगो मल्लः सुभटः २

स्वामी स्वामी एव तं परित्यज्य एनसदृशः तादृशस्य महाभागस्य प्रतिकूलपरिग्रहः १

अंजन्याः पुत्रः हनूमान् २

जैवं तं परिच्चइ अ एरिसो तारिसस्स महाभाअस्स पडिऊलपरिग्गहो
शुनः विहस्य सस्वं पुरैवं किलाँय मां जैनेयो भगवतः सहस्रकिरणा
द्याकरणविद्यामधीयानं स्तदात्म जन्मनो वानरयोनेः सुग्रीवस्य
साहायकममभिप्राय ज्ञो गुरुदक्षिणी चकार पशु सानंदं हुँ तौ चिंतं
जैवं जं गुरुपुत्तो सव्वहं आइँ अणुवत्ती अद्दि तदो २ शुनः ततश्च
अहिमयोपि जाप जर्जरं सुहृन्मुपश्रुत्य राक्षसराजः खर दूषण त्रि
शिरोभिर्महामात्यैरधिष्ठितमात्मबलैकदेशं सिंधोरुदीचि कूले वालि
परिग्रहाय प्राहिणोत् पशुमेद्रः कधं अपरिहीणमित्तधम्मो विर रक्ख

रक्खणाय १

प॰ कथं अपरिहीनमित्रधर्मा पिराक्षसो १

शिवाय१

मुरा २५ सो शुनः स एवं किमुच्यते रावणः खल्वसौ प्रियाकर्त्तुं कस्मैचन नि
ज शिरः कर्त्तनरस प्रहृष्यद्रोमा यस्स परमिह लंकापरिवृढः विल
स व्यापारं किमपि ददृशुर्यस्य दशमं शिरस्तो मूर्द्धानः क्षण धृत पुनर्ज
न्म सुभगाः पश्यु सकौतुकं तदो २ शुनः ततश्च सुकेतुसुता नाग
सहस्र बलधारिणी ताटका नाम राक्षसी तस्मादेनीका संगत्य म श्री २५
नुष्य मंडल विहार कौतुकादिमां भूमिमस्मदीयामधिवसति पश्यु
ना३ अहो कधं [illegible] असहस्सबालोइत्थि अत्ति असुद पुब्बं खु एदं तदो शु
नः ततश्च श्रोतस्य विधेः प्रत्यूहमस्याः शंकमानो विश्वामित्र इमौ दा
शरथी रामलक्ष्मणावानीतवान् पश्यु जाएरामभद्दो त्ति को बिर रख

प०१ अहो कथं नागसहस्रबला स्त्री इति अश्रुतपूर्वं खलु एतत् ३ प०जाते रामभद्र इति कोपि राक्षसानां उपरि अवतीर्णः ख
लु एष शः१

प०। मन्ये मंत्रमयीभिः अस्त्रदेवताभिः समं बलातिबलाः विद्यापि रामे संक्रमइष्यति २४
प०। आर्य न नुभणामि यदि निजाएव शाक्तयः निजा एव अस्त्रविद्याः तत्किमिति आत्मनः विघ्नोपशमे राघवस्य गौरवं उत्पाद
यति तत्रभवान्कौशि
कः ६

साणं उवरिं अवइस्सो खु एसो शुनः सखे एवमेतत् रामभद्दं इतिं को
प्पेयं चतुरक्खरो रासरस्सा सिद्धमंत्रः विशेषेण पुनरिदानीं भग
वता कौशिकेन ब्रह्मज्योतिषस्साक्षा विवर्त्तमौ श्रयी दिव्यास्त्रमंत्र
पारायणं मध्यापितः पशु मं स्सेमं तमई हिं अत्थदेवदाहिं समं बला
तिबलाओ विज्जाओ विरामे संकमिस्सत्ति शुनः अयकिं तदपि
संवृत्तमेव पशु अज्जेणं भणामि जईणि आओ ज्जेव सत्तीओ णि
जाओ ज्जेव अत्थविज्जाओ ता किं त्ति अत्तणो विग्घोपसमे राहवस्से
गारवं अप्पादिं तत्तभवं कोसिओ विहस्य अहवा पाहुण हत्थे
ण सप्पमाअणं खु एदं शुनः सखे अनभिज्ञोसि स्वयंप्रयोगी इतेवासि

पः। अथवा प्राघुणिकहस्तेन सर्पमारणं खलु एतत् २

प॰। आर्यशोभनं मंत्रयसे ५ अन्यत् पुनरपि किमपि प्रष्टुकामोस्मि ५ आदाय: संगम: प्रोक्तस्ताम्रपर्णीसमुद्रयो: २

मुरा २६ भिः प्रयोगोस्मि हिमानमाचार्याणामुपचिनोति पश्य स्थानेषु शिष्यनि
वहैर्विनियुज्यमाना विद्यागुरुं हि गुणवत्तरमातनोति आदाय शु
क्तिषु बलाहक विप्रकीर्णै रत्नाकरसंभवतिवारिभिरंबुराशिः किंच
यान्त्रिका:४ दीक्षिष्यमाणो नं कुध्यंति तिरश्चितारं स्वत्रियमुपाददते पश्य अ
ज्जे सोहणं मंतेसि अत्तं पुणोवि किंपि पुच्छिदुकामोम्हि शुन: किंत श्री २६
त् पश्य कथं सर्वथा निगूढं पिवाणराणं छग्गुत्तं अज्जेण पडिव
त्तं शुन: सखे सर्वमेतदयोध्यायात्रायां समाधिमयेन चक्षुषा सा
क्षात्कृत त्रिभुवन त्रिकाल वृत्तांतस्य तात विश्वामित्रस्य मुखादशे
षं सर्वतावलोक्य अहो प्रौतिकी भुवनस्य लक्ष्मीः तथाहि प्रत्य

नूतनज्वलितैः ९

प॰। कथं सर्वथा निगूढमपि वानराणां षाड्गुण्यं आर्येण प्रतिपन्नं ४

मंत्रणा ९ ज्ञाते ९

कोषो स्त्री कुड्मले पात्रे इति हैमः ४ शुक्तिरूपाणि ४

कुरुविंदः आरक्तमणिस्तस्य कंदलं नवांकुरं तद्वत् रुचो एषां ते १

सूर्यकांतमणिभिः १

किरणाः १

प्रज्वलितैः पतंगमणिभिर्नीराजिताभानवः सावित्राः कुरुविंदकंदलरुचः प्राचीमलंकुर्वते प्रौढध्वांतकरालितस्य वपुषः छायाछलेन त्वरणादप्रक्षालितनिर्मलं जग● दहिर्निर्मोकमुन्मुंचति अपिच पीत्वांमरशं कमलकुड्मलशुक्तिकोशादोषातनीं तिमिरवृष्टिमघोस्फुटं ततः निर्यन्मधुव्रतकदंबमिषाद्वमंति विभ्रंतिकारणगुणान्निवमौक्तिकानि अपिच विकसितसंकुचितपुनर्विकस्वरेष्वंबुजेषु दुर्लक्ष्याः कलिकाः कथयतिनूतनविकाशिनीर्मधुलिहाम् घैः आदित्यं च निर्वर्ण्यं कर्तुमि

छायाछलेन वपुषः कंचुकं २

पूजायां मकरंदोपि भवेदर्घस्तु घाद्रे इत्यजयः १

तीक्ष्णौः १

प॰१ अहमपिक्षत्रियकुमाराणां दर्शनेउत्कंठितोस्मि ३ ततकथयकथंपश्यामि ४

मुरा रपिकठोरचक्रवाकोत्करविहरज्वरशांतिशीतवीर्यैः तिमिरह
२७ तमयं महोभिरं जैनं जयति जगन्नयनोघमुत्तमोनुः तद
आज्ञोदेहि ३ नुजानीहिमांसमिदाहरणाय पश्यु अहंपि क्षत्रिअकुमारा श्री
णंदंसणोउक्कंठिदोह्मि तोकहेहिकधंपेरवामि शुनः विहस्य २७
वस्तायतनं ५ नन्वेतावेव यज्ञवाटमुत्तरेण विहारभूमिषुक्रीडतः तदुपेत्यनिः
शंकमेवलोकयेति निष्क्रांतो विष्कंभकः ततःप्रविशतोवैह प्र६
रिकवेशौरामलक्ष्मणौ रामः अहोविचित्रमायतनं सिद्धाश्र
मपदं नाम भगवतोगाधिनंदनस्य तत्ताद्दकूर्णपूलकोपन त१

ततताद्दकूतृणानांपूलकाःराशयस्तेषांउपनयनं
तेनक्रूराः तस्मात् १

द्विवर्षोवत्सोवत्सतरी१

अग्निहोत्रगृहजन्मा३

सोपालंभं१ हन्यते१

यत्क्लेशोच्छिरद्विषिभिर्मेध्यावत्सतरीविहस्यबहुभिःसोल्लुंठमाल
भ्यते अप्येषअतनूभवत्यतिथिभिःसोच्छ्वासनासापुटैरापीतो
मधुपर्कपाकसुरभिःप्राग्वंशजन्मानिलः लक्ष्म आर्यैस्त्रैवकिल
देवःकौस्तुभकिंजल्कनीलोत्पलमसौहरिः स्वयंकिमपितत्तेपेत
पंःकपटवामनः इत्थमेतन्महातीर्थमध्यासीनाद्विजातयः अ
कुतोभयसंचाराःषट्कर्माणिप्रयुंजते अन्यतश्चदृष्ट्वा आर्य
पश्यैतेपशुबंधवेदिवलयैरौदुंबरीदंतुरैर्नित्यंव्यंजितगृह्यतंत्र
विधयोरम्यागृहस्थाश्रमाः यत्रामीगृहमेधिनःप्रचलितस्वारा

कौस्तुभमेवमसृणं नीलोत्पलं५

पशुयज्ञःतस्यवेदयःतासांवलैः औदुंबर्याउन्नतैः२ प्रकारीकृताःगृह्याःतंत्रविधयोयेषु२

मंडनैःसमूहैर्वा२

प्रचलिताः स्वाराज्यसिंहासनाः स्वर्गराज्यसिंहासनानि येभ्यस्ते १
स्वाराज्यसिंहासनानि इन्द्रादयो यज्ञभागं गृहीतुं येभ्यो गृहस्थेभ्यः प्रचलिताः १

अग्निषु १ जुह्वति १

मुरा २८ ज्यसिंहासनवितानेषु कृपीटयोनिषु पुरोडाशान्वषट्कुर्वते
रामः सहर्षस्मितं वत्स इतोऽपि तावदेतार्थ्यावेहि चक्षुषी प्र
सन्नपावनोऽयमृषीणां समवायः इदमप्येषां पूरयित्वैव स
गृहंतं वनमिव ५ समा १ र्वंगिमंतिशिखाः शिरांततीः जटारूपेण बिभ्राणैः शिरोभिर्गृह श्री
नैस्सदः किंच तपःकृशतरैरंगैः स्वकर्मोकारितैरिव सायंप्रा २८ आकारीकृते इव ४
तरग्निपुण्यमग्निहोत्रमुपासते इति परिक्रामतः लक्ष्म आ
र्यरमणीयमितो [illegible] वर्त्तते बालेयतंडुलविलोपकदर्थिताभि
रेताभिरग्निशरणेषु सधर्मिणीभिः तत्रास्मेहेतुमपिदं डमुदस्य

बि १
बलिषु योग्याः बालेयास्तंडुलाः तेषां लोपः भक्षणं तेन कदर्थिताभिः २

वत्सः इति तैः तापसकुमारकैरेरूपनीतनीवारेण निर्वृतं २

मत्स्यति २

मानमाँघ्रातुमिच्छति मृगेमुनयोहसंति रामः परिक्रामन् सकौतुका
नुरागं वत्स इत इतस्तावत् आर्द्रप्रसूतिरियं मंगणयज्ञवेदिदेने दि
ष्टैमे वहरि पीतत्त्रणुतेतरलोच वत्सीयतापसकुमारकरोपनीतनी
वार निर्वृतमपत्यमवंसते च अन्यच्च विष्टकोपो धनकुमारस
मर्प्यमाणश्यामाकतंडुलहृतांच पिपीलिकानां श्रेणीभिराश्र
मंपथाः प्रथमानचित्रपत्रावलीवलयिनोमुदमावहंति तस्मा
अहोपशूनामपि प्रसववात्सल्यं अहोशिशूनामपि सत्कर्मता
छील्यं अन्यतोविलोकाच्च मुनिविनियोगविलूनप्ररूढमृदुशा
द्वलानि वर्हींषि गोकर्णतर्णकैर्यंतस्मिं स्तुपकंठकच्छेषु इति परिक्रा

मंगणोयज्ञवे
धाः
अतिनिकटस्थं २

व ४

आश्रमाणांपं
थानः इति आ
श्रमपथाः ४

सर्वत्र ४

गोकर्णवत्सतैर्णार्घ्यैरोहिताश्चमरोमृगा २ हरिणविशेषवालकः १ खादति १
त्यमरः

मुनिविनियोगेन विलूनाः प्ररूढाः वर्धिता मृदुशाद्वलाः हरितवर्णतृणानि येषु तानि २

स्वल्पनदीषु ४ स्वल्पनद्यां तु सारणीति मेदिनी ४ केरलदेशोभवा केरली तस्याश्चिकुराः केशाः ४ तेषां भंगिरचना तद्वत् भंगुरं ३

विश्रम्य २

मुरा २९ मतः लक्ष्मण आर्य इयमेभिरालवालैः पदेपदे ग्रथिता सुकुल्या
सु तीव्रतरां जलवेणिः प्रवहति विश्रम्य रामः वत्स साधु दृष्टं आ
लवालवलयेषु भूरुहामांसलस्तिमितमंतरांतरा केरलीचिकु
रभंगिभंगुरं सारिणीषु पुनरंबु दृश्यते तदहि भगवतीं कौशिकीं श्री
मालोकयंतौ मुहूर्त्तमात्मानं पुनीवहे परिक्रम्यावलोक्य च कवि २९
त्वां काम्यकौ पि विशेषौ नैसर्गिकमतिशेते जडस्वच्छस्वादुप्रकृति
रूपहृतेंद्रियगणो गुणो यद्यप्यपां समयमयुते सिद्धो विजयते त
थाप्युत्कर्षायि स्फुरति सरितां माश्रमसदां मिलन्नीवानीरद्रुमकुसु
मजन्मा परिमलः लक्ष्मण आर्य पुरस्तादनु कौशिकीमवलोकय

ओंगजसं ४

आकर्षितः इंद्रियगणो येन ३ स्वाभाविकं ४ अतिक्रमते ४ अपप्रकृति सिद्धः ३ स्वाभाविक इतियावत् ३
अपां ३

हरिणानां अरिपाणि मानखा एव खराणि श्रेणयः अंकुशाः सिंहाः १ तेषां श्रीरिव श्रीर्येषां ते २

तैर्मेध्या जननैर्नैतनप्रणयिभिर्व्यूहैर्वर्द्धनोभियैस्सिक्ता नित्यवसंतविभ्रम
वती रम्या पलाशावली एतस्यां हरिणारिपाणिजखरश्रेणिश्रियः
कोरकाणी पायंति तपोवनं वनकरिक्रीडाकराकर्षणात् नेपथ्ये रा
मभद्र कियच्चिरमवलोकनेन नकृतार्थी क्रियंते तपोवनभूमयः सं
प्रति हि परिणामयति ज्योतिर्वर्त्माय जूंषि स [illegible] चांपतिः किंमपि
शमिनः साविद्यारव्यं रहस्यमुपासते गुरुरयमनुष्ठास्य [illegible] नेमा
ध्यंदिनीस्सवनक्रियामिह मखविधौ नदीपांसं भवंतु मुदीक्षते
रामः अश्रु तिमभिनीय सानुरागं वारांस्त्रीनभिषुण्वते विदं
धतेवन्यैः शरीरस्थिती रैणेभ्यां त्वचि संविशंति वसते चौंपित्वचंता तिखरखर्चितं ३

एणस्यस्त्री एणी एण्याः इयं ऐणेयी त्वचा १

मुनयस्त्रीनवारानत्रिकालं स्नानं कुर्वते २

पावनं कुर्वंति १ धारयंति आच्छादनं कुर्वंति १

पञ्चस्थानं यज्ञवाट इति हारावली ४

निकटवर्तिनो ५

तरोः संबंधिनी १

मुरा ३०

रैवीं तत्पश्यंति चंधामेनाभ्रिसरतो यज्ञोर्मणो च स्तुषी धन्यानां वि
रजस्तमा भगवती चर्यैय मौलूदते नेपथ्ये पुनस्तदेव पठ्यते
रामः श्रुत्वा ससंभ्रममवलोक्य कथं गगनमध्यमध्यारूढो
सूर्यः ४ भगवान्निदाघदीधितिः तदेहि यज्ञवाटमधिष्ठाय क्रमेण कृता श्री ३०
ह्निकस्य भगवतः कौशिकस्य प्रत्यनंतरीभवाव इति परिक्रामतः
लक्ष्म सर्वतो दृष्ट्वा आर्य उद्दामद्युमणिद्युतिव्यतिकरप्रक्रीडद
कोपलज्वालाजालजटालजांगलतटीनिःकूजकोयष्टयः भौमो
ष्मप्लवमानसूरकिरणक्रूरप्रकाशा दृशोर्मीयुः कर्मसमापयंति
धिगमूर्मध्याह्नशून्या दिशः अंतिकतमा चेयं यज्ञभूमिः तदेहि

भूमेः इमे भौमाश्च ते उष्माणश्च
तेभिः भौमीभूयभ्रमंतश्च ते सूर्य | जंगलं निर्जलस्थाने त्रिलिंग्यां पिशितेऽस्त्रिया मितिमेदिनी ३
किरणाश्च तेः क्रूरः प्रकाशो यासु २ प्रकाशो द्योत आतपः २

स्वैरं स्वछंदमंदयोरितिमेदिनी ४

न्यग्रोधछायामंडपमध्यासीनाः स्थविजः प्रवेष्टावहे गलितयैव नैपुनर्रेहनि भगवंतं द्रष्टुयावः रामः एवमस्त्वितिपरिक्रम्य नाद्ये नौपविशतः लक्ष्मणः पार्श्वतोदृष्ट्वा आर्य मध्येव्योमंक्रीडयित्वा मयूखानं भानोर्बिंबेलंबमानेक्रमेण स्वैरंस्वैरंमूलतःपादपानां पश्यछायाः कश्चिदाकर्षतीव रामः समंतादवलोक्य वत्सामध्यंदिनमतिक्रांतमितिदिनमध्यमतिक्रांतमेव गगनशिखरमुदयाद्रेरधिरूढाः कष्ट मर्करघहरयः अस्तमहीधरमधुनाऽटितिंसुखेनाऽवरोहंति लक्ष्मण आर्यनूनमद्यसत्त्वासिपरापतिष्यंति यदयं मध्यरवेदिकासंनिधानेतिशुनःशेपमुखेनभगवानुपाध्यायःप्रशा

आगमिष्यंति २

राक्षसानां २

मुरा स्ति रामः सरोषाहंकारं वत्सयद्येवंस्यात् कल्पांतकर्कशाकृतां
३१ तमयंकरं मे निष्प्रघ्नतः क्रतुविघातकृतां मे मीषां नीराक्षसां व
सुमतीमपि कर्तुमीय पुण्याहमंगलमिदं धनुरीद धातु लक्ष्म व्यर्ग ४
विहस्य कथं रजनिचरविनाशोत्कंठावि संस्थुलं मार्यस्य हृदय श्री
मं दीर्घदर्शिनं कौशिकमपि संभावयति अविद्याबीजविध्वंसा ३१
दयमार्षेण चक्षुषा कालौ भूतभविष्यंतौ वर्त्तमानमेवाविशत्
रामः किमुच्यते तत्र भवान् विश्वामित्रः प्रज्ञातब्रह्मतत्वोपि स्व
गीयैरेष खलति गृहस्थसमयाचारप्रक्रांतैः सप्ततंतुभिः अपि

च आज्ञीकृतो विनयनम्रमहेन्द्रमौलिमन्दारदाममकरन्दरसैरिवायं
प्रक्रान्तकुण्डलितनूतनभूतसर्गैः कृशाश्वकैश्चरितमद्भुतमाततान ल
क्ष्म पुरोऽवलोक्य सहर्षं स्वामिन्नध्वरचर्याभिः प्रीतेर्मर्यो कृतार्थयन्
अयं कुलपतिः सोऽयमितएवाभिवर्त्तते ततः प्रविशति दीक्षितवेशो
विश्वामित्रः रामः निर्वर्ण्य सबहुमानं वत्सलक्ष्मण पश्य २ कर्म
णः श्रूयमाणस्य व्यञ्जनैरधिकोज्ज्वलां तपस्तेजोमयीं लक्ष्मीमद्य
पुष्णाति मे गुरुः विश्वा परिक्रामन् सहर्षं हन्त कुलकृत्यप्रायमात्मा
नं पश्यामः यतः निर्वर्त्तो मम मतावध्वर भुजामातर्पणीयं विधि

रेखानो१

विहारोवनक्रीडानस्याः वेषं ४

दृष्ट्वा ४ धर्षसै रितिपाठः २ हेरामभद्र २ घातयितव्या १ विनाश्य १

मुरा दीप्यादेनसमं सुकेतुदुहिताचैवैवधानिष्यते पाणौकृत्य पुनर्वृष
३२ ध्वजधनुर्वंशैकशुल्कांवधूमैक्ष्वाके सुरकार्यसिद्धिंचलतिस्वास्थ्यं
विधातास्महे रामलक्ष्मणावुत्थायोपसर्पतः विश्वा राममतिचि
रंनिर्वर्ण्य सस्नेहकौतुकं एषवैहारिकंवेषमादधानोधनुर्धरः त श्री
त्वमांतरमस्माकंमर्मतैरिवसिंचति उभावुपसृत्य भगवन्दाशर ३२
थीरामलक्ष्मणौ अभिवादयेते विश्वा आलिंग्य वत्सौकिमन्यदाशा
स्महे युवाभ्यामभिनिर्वर्त्तयागक्षेमस्यवज्रिणः ऐश्वर्यप्रक्रिया
मात्रकृतार्थाः संतुहेतयः उभौतूष्णीमधोमुखौतिष्ठतः विश्वा वि
हस्य वत्सौसमंतादुपश्लीलितोयंसन्निवेशः कश्चिदस्यदीयाल्लपाव

अवगाढः १ स्थानं १

हृदयं अतिक्रम्य गच्छतितत् रजोगुणतमोगु
णरहितं २

उन्मीलितवंतः ५

युवां १

नभूमयोरमयंतिवां उपस्नेहयतिवागाहेस्यमस्पीणां उभौसप्रश्रयं भ
गवन् रम्यमितरस्यवाकः परिछेत्तुमर्हति किंतुहृदयातिगं चित्तमद्य
नौपश्यतोरभूत इतियथोचितमुपविशंति विश्वा साकूतस्मितं
वत्सौ इहवनेषुसकौतुकवामनौमुनिरप्रतपांसिपुरातनः तमिववां
मेवलोक्यतपस्विनोनयनमद्यचिरादुदमीलयन् उभौमुहूर्त्तमुन्मनी
भवतः विश्वा स्वगतं अयेकिमप्युत्साहवर्द्धनायप्रागल्भवीर्यमनुस्मा
रितमंतःकरणमनयोः तदेतावदेवास्तु अन्यतःक्षिपामि प्रत्यग्विलो
क्य प्रकाशं कथमुदयगिरिकश्मीरकुंकुमकेदारस्यप्रभातसंध्यालता
याः प्रथमस्तवकोग्रभक्तिमालीहस्तानुहस्तिकयाकुतूहलिनीभिर्द्वि

उदयगिरेः कश्मीरदेशविशेषस्तस्यकुंकुमस्यकेदारः उत्पत्तिस्थानं २
तस्याः

धिसरणशीलं २ गर्धक्षाकर्णवत् आरं १

श्यामचटका २

गगनाभिर्नभोंगणाद्वारूणीयावदुपनीतः अयमपि रवरयोषित्कर्णिका

मुरा २३ षायमीषद्विस्मरतिमिरोणीनर्जरोपांतमर्चिः मदकलकलविंकी वर्तुलीकरो ति ३

षट्पदः २ कांकुनांदीकरेभ्यः क्षितिधरशिखरेभ्यो भानुमानुच्चिनोति अपि

३३ च मंत्रसंस्कारसंपन्नास्तन्वैदोदन्वतीरपः एतत्त्रयीमयंज्योतिरीं श्री २३

दिव्याख्यं निमज्जति रामः सर्वतोवलोक्य वत्सलक्ष्मणताप्नैरि

दग्धाश्च्यते उर्वरिता मेचकाः श्यामाः ६ वैतेजोभिः प्लुष्टनिर्वाणमेचकाः दिशोजाताःप्रतीचीतुसमुदाचरति राजते ६

क्रमात् किंच कांचिद्विभ्रतिभूतिमाश्रमभुवोवैतानवैश्वानरज्वा

लोपप्लवमानधूमवल्लिभीविभ्रांतदिग्भित्तयः श्रूयंतेवदवस्तती

तस्यवेदःतेन १ यसवनस्वाध्यायदीर्घानपिस्पर्द्धावंधमनोहरंप्रतिमुहुःस्वानस्स

अधिकरूपतांगच्छन्योधूमःसएववल्लभींसोधोपरिगृहंतेनविशेषेणभ्रांताःदिक्प्रदेशायासुताः २

बहूनांशब्दाःश्रूयंते २

घयंतःकरान्‌· विश्वामित्रः।वत्सराघव·उन्मुक्ताभिर्द्दिवसमधुनास
र्वतस्ताभिरेवस्वच्छायाभिर्निर्वुलितमिवप्रेक्ष्यतेविश्वमेतत्‌·पर्य
तेषुज्वलतिजलधोरत्नसानोरवमध्येचित्रांगीयंरमयनितमस्तोमनी
लाधरित्री·लक्ष्मणः।सनिर्वेदं·तेजोमयंतमोमयमन्यतरस्यांतदे
वद्विकंकिमपिविचित्राधातुःसृष्टिरियंभुवनलोकस्य·सर्वतो
वलोकाच·चूडारत्नैःस्फुरद्भिर्विषधरविवराण्युज्वलान्युज्वलानि
प्रेक्ष्यंतेचक्रवाकीमनसिनिविशतेसूर्यकांतात्कृशानुः।किंचामी
शल्यंयंतास्तिमिरमनुनयतोनिर्भरंगहस्तमिश्रासंघट्टोत्पिष्टसंध्यानल

मुरा॰ कणनिकरस्पर्द्धिनो भांति दीपाः। रामः। विलोक्य॰ विश्वं वास्तुपमस्त

३८ मस्तिहितमः कैवल्यमौपाधिकमाच्यादिव्यवहारबीजविरहा

३५ द्विज्ञात्रमेवस्थितं॰ गृह्यं तेन यहेतवः पड्भिरप्यक्षांतरे

र्भातिच ध्वांतेनातिघनेन वस्तु वचसाज्ञातः स्वरेणामुकः।

सनिर्वेदं॰ यातोस्तमेष चरमाचलचूडचुंबीपंकेरुहप्रकर

जागरणप्रदीपः। आः सर्वतः स्फुरन्तु कैरवमाः पिबन्तु ज्योत्स्नां

कषायमधुरामधुना चकोराः। किन्त्व॰ घनतरतिमिरघु श्रीः

णोत्करजग्धानामिवपतन्तिकाष्ठानाम्॰ छिद्रेरमीमिरुडु ३८

णि: किरणव्याजेन चूर्णानि। नेपथ्ये। कलकलः। सर्वे ससंभ्रममाक
र्णयंति। पुनस्तत्रैव। भो भोः। निर्मज्ज्यच्चक्षुरंतर्भ्रमद्दंतिकपिलक्रूर
तारानरास्थिग्रंथिदंतांतरालग्रथिलमविरतं जिह्वयाघट्टयं
ती। क्वांतेपि व्यात्तवक्त्रज्ज्वलदनलशिखाजर्जरे व्यक्तकमानि
र्मांतीगृध्रैरोद्धी दिवमुपरिपरिक्रीडते ताटकेयं। त्रेताग्निकुंडप्र
रंच वर्षतो रुधिरच्छटाः। हिंस्राः सुबाहुमारीचमिश्रान: परि
एवते। विश्वामित्रः। सशंकमिव। कथं ताटका। वत्स राम नन्द्र वि
धानमानुश्च विकंगृह्ये पुनः प्रतिष्ठिरंती किमियं प्रतीक्ष्यते। सुबा

कुमुखैः समन्तात्तापिभिर्गृहाण चापं निगृहाण ताटकां। राम: सघृ
णातिरेकं। भगवन् स्त्रियमिमां कथं हन्मि। नेपथ्ये। अब्रह्मण्यं भोः अब्र
ह्मण्यं भोः तात विश्वामित्र परित्रायामहे महीयतामाधिज्यधन्वा दा
शरथिः। राम: सहास्यं नेपथ्याभिमुखमवलोक्य। क्षितकेन। बालवृषेभु
नःशेफमुखफेरवधीरेण भव। अलं क्लिशितागुरुमल्पकोऽयं विधिस्त्वस
ह्येव गरीयसी नः। न कौशिकस्य त्वयि धर्मपुत्रे पुत्रे मधुच्छन्दसि वा
विशेषः। विश्वा० वत्स कृतमुत्तरोत्तरेण। नन्वयं नेदीयानाश्रमोप
घातः। लक्ष्म० सव्यथमिव स्वगतं। मीमांसनेन किमार्यायं कौशिके श्री:

प्यनुशासति।वाचमेषामृषीणां हि शास्त्रमेवानुवर्त्तते।।रामः स्वगतं
गुर्वादेशादेवनिर्मीयमाणेनाधर्मायस्त्रीवधोपिस्थितोयम्।अथास्थि
त्वाश्वागमिष्यद्भिरल्पैर्लज्जास्माभिमीलितास्यैर्जिते वा।किंतु दीर्घं
प्रजाभिरतिकौतुकिनीभिराभिरस्मिन्न कीर्त्तिपटहे मम ताड्यमा
ने।ज्योतिर्मयेन वपुषा जगदन्तसाक्षी लज्जिष्यते कुलगुरुर्भगवा
न्वसिष्ठः।कागतिः।नेपथ्ये।अलमिक्ष्वामरखान्मरवोः खड्गधारेयम
स्तिनः।अदवीयाननयं पंथाः स्वर्लोकमुपतिष्ठते।।रामः श्रुत्वा सरो
षसंभ्रममुत्थाय सविनयमञ्जलिं बध्वा।भगवञ्जामदुरोगा

मुरा.
३६
36

धिनंदन. दशरथगृहेसंभूतंमामवाप्यधनुर्धरं दिनकरकुलावस्कंदीकोयंकलं
कनवांकुरः॥इतिहिवानितामेलांछुंतुंमनोविचिकित्सतेयदधिकरणंधर्म
स्यायंतवैववचांसिनः॥इतिप्रणिपत्यनेपथ्याभिमुखमवलोक्य. मामैषु
मास्तपोधनामामैष. रजनिचरचमूरमूरपास्यन्नयमहमागतएवराम
भद्रः॥कुशिकसुतकुशाग्रतायविंशेरिदमनुकल्पमवेतकार्मुकंमे.इति
धनुरारोपयन्निष्क्रांतः॥लक्ष्म. सोत्साहशंकमात्मगतं. दिव्याक्षात्रेण
धर्मेणकौमारमभ्रन्यमार्यस्यतावत्. नेपथ्याभिमुखमवलोक्य.
प्रकाशंहर्षंनाटय. भगवन्कौशिकपश्यपश्यपुरस्तादार्यधृतधनुषि.वा शिवः
भूई

यस्यास्त्वव्यतिकरनिरालंबनस्नाटकेयः आप्तोजीवन्मरणमस्तुनिर्वि
मस्तुन्ताःसुबाहुः। कस्तोन्मुन्तामुविचकरुणोष्वर्यबीनत्स हासचास
क्रोधोन्तरल्नमूषिभिर्दृश्यतेनाटकेयं· विश्वा· विलोक्य· वत्सलक्ष्मण
विस्मयेनप्रमोदेनचपरवंतोवयंनवाचामधीश्महे· वक्तव्यमेववाकि
मस्तिनरवल्वियमद्यतनीवःप्रतिष्ठा· दिक्कूलंकषकीर्त्तिधोतवियतोतिर्यजि
वीर्योद्धतास्तेयमयंरघवःप्रसिद्धमहसोयेःसोपिदेवाधिपः। बिभ्याणेरस्तु
राधिराजविजयक्रीडानिदानंधनुःपौलोमीकुचपत्रभंगरचनाचातु
र्यमध्यापितः। लक्ष्म· भगवन्तूपरस्य· अघनेशाचरीसेनामयमुदुलयन्निमां·

मुरा॰
३७
37

आधानंवीरशाङ्ख्सनिर्मायत्त्वामुपास्थितः।प्रविश्यरामः।निःश्वस्यसवैल
क्ष्यं·प्रक्षावसिष्ठःकुशिकात्मजोयंत्रयस्त्वएतेगुरवोरघूणां·मनुनेरस्य
गिराकृतोपिस्त्रैणेवधोयंनसुखाकरोति·आश्रममवलोक्य·प्रत्यास
न्नतुषारदीधितिकराक्लिश्यत्तमोवल्लरीकल्याभिर्मरवधूमवल्लिभिर
मीसंमीलितलवंजकाः।श्वःसंचीवरयिष्यमाणेबहुकाव्याधौतश्नुप्य
त्त्वचोनिशाणातिथयस्त्वपोधनगृहाः कुर्वंतिनःकौतुकं·पुरोऽवलोक्यःसु
रतिपुरनोमाद्यन्माधच्चकोरविलोचनप्रकरकिरणश्रेणीदत्तस्व
हस्तघनंमहः।हृदयलघुमाम्नःश्रेयोदर्शनप्रतिमन्नरयंकुवलयदृशानि श्री॰

३७

तुनेत्रैसुधाभिरनत्तिनः उन्मीलंतिमृणालकोमलरुचोराजीवसंवर्त्तिका
संवर्त्तव्रतवृत्तयःकतिपयेपीयूषभानोःकराः अप्युत्सेर्वल्लमीनवस्तुगि
रिषुक्षुब्धोयमुन्मज्जतां विश्वेनेवतमोमयां निधिरपामज्जायफेनायते॥
सनिर्वेदंच॥ इंदुर्यद्युदयाद्रिमूर्ध्निनभवत्यद्यापितन्मांसमत्तूर्नासीरपि
तमःसमुच्चयमभ्युरुन्मुख्ययंतित्विषः अप्यक्षोर्मुदमुज्जिरंतिकुमुदेरा
मोदयंतेदिशःसंभूत्यद्भुमसोतुलांछनमाभित्यक्लमप्रकाशिष्यते॥ सह
र्षंच॥ काश्मीरेणदिशानमंबरतलंवामभ्रुवामाननंदैराज्यंविदधानमिंदु
द्दषदांभिंदानमंभःशिराः प्रत्युद्यत्युरुहूतपत्तनवधूदत्तार्घ्यदूर्वांकुर
श्रीबोत्संगकुरंगमैन्दवमिदंबिंबंसमुज्जृंभते॥ एतांश्च॥ पौलोमीकुचकुंभ

सुर.
३८
२८

कुंकुमरजःस्वाजन्यजन्मोद्धताःशीतांशोर्द्युतयः पुरंदरपुरीसीमानमुपकुर्वते.एताभि
र्लहरीभिरंधतमसान्युज्झन्तीभिर्दिशःक्षोणीमास्त्रणतीभिरंतररतमंव्योमेदमो
जायते.अपिच.नैवायंभगवानुदंचतिशशीगव्यूतिमात्रीमपिद्यामध्यापितम
स्तुकैरवकुलश्रीचाटुकाराःकराःमग्नंतिस्फलसीमिशैलगहनोत्संगेषुसंरू.
धतेजीवग्राहमिवक्वचित्क्वचिदपिच्छायास्तुगरहंतिच.ज्योत्स्नातिशयंविभा
व्य.किन्तुध्वांतपयोधिरेषकतकक्षोदैरिवेन्दोःकरैरत्यच्छायमधश्चपंकम
धिकंच्छायापदेशाद्गतः.किंवातत्करकर्त्तरीभिरभितोनिस्त्रस्तगणउज्वलं
व्योमैवेद्रमितस्ततश्चपातितास्तच्छायाच्छलेनत्वचः.परिक्रम्यपार्श्वतोभलो शिवः
कः.हलविलतनिम्नतांतल्लेतरूणांमिहातिलतंतुलितंसितांशुरोचिः.मदचपल ३८

चकोरचंचुकोटीकवलनतुच्छमिवांतरांतराच्छतः विभाव्य· त्रिभुवनतमोलुंठकीना
महो मिहिरत्विषामभिविधिरसौ कोकमीलीमनस्यवशिष्यतेश्छुधमपितमःसाक्षा
दंतःप्रविश्यविनिघ्नतः शशधरकरानच्छिन्नाग्रांश्चरंतिचकोरकाः। तथापोरस्त्या
यांदिशिकुमुदकेदारकलिकाकपाटघ्नीमिंदुः किरणलहरीमुल्लकयति· समंता
दुन्मीलद्बहलजलबिंदुस्तबकिनोयपांपुंजायंतेप्रतिगुच्छकमेलोकमलयः।
पश्चिकामन्छूर्ध्वमवलोकय च· तरुणतमालकोमलमलीनसमेतदयंकलयति
चंद्रमाः किलकलंकमितिभुवते· तदनृतमेवानिर्द्दयविधुंतुददंतपदव्रणविं
वरोपदर्शितमिदंहिविभातिनभः। अपिच· रुचिभिरयमितष्टंकोत्कीर्णैरिवत्रस
रेणुभिर्यदुडुभिरपिछेदैः स्थूलैरिवन्प्रियतेनभः। प्रकृतिमलिनोनास्यबिंबो

न्मृजाकृतकर्मणास्तदयमपिहिरण्यःकुंडेन्नविष्यतिचंद्रमाः॥लक्ष्मः सर्वतोदृष्ट्वा॥ अयस्तमा
नियदन्तिनिजमांस्विनीषुज्योत्स्नीषुचप्राविरन्तीतितःप्रतीमः॥संध्यानलेनन्नुशमंवरम्
षिकायामावर्त्तितैरुडुभिरेवरातोयमिंदुः॥रामः॥ विहस्य। वयस्यलक्ष्मणयथार्थध
र्ममेतत्। यत्नीयूषमयूषमालिनितमस्तोमावलीकायुषां नेत्राणाममपक्ष्मसुहारिणि
तमःस्तोयांकुरवातिथौ। अंभोजानिपरांचितान्निजमधंदत्त्वैवतेभ्यस्ततोगौरांगीवद
नोपमासुकृतमादत्तेपतिर्भूत्वनां। विश्वा॥ सर्वतोवलोक्य। सस्मितं। अहह। नामधेय
मात्रमाधुर्यादपरमार्थदृश्वानोविप्रलभ्यंते। तथाहि। स्मेराद्दिशःकुमुदमुज्झितुरंपिबं
तिज्योत्स्नाकरंनमुदरंभरयश्चकोराः॥आः कीदृगत्रिमुनिलोचनदूषिकायांपीमषदीधिति
रितिप्रथितोनुरागः॥रामंदृष्ट्वा सहर्षस्मितं। कथमयंकुमारोविजयप्रत्यागतोपितातटका श्रीः
नियहहणीयमानःसहसानोपातिष्ठतेवत्सः॥लक्ष्मणंप्रतिवत्ससौमित्रेअस्माकमनेनन

अनुपश्यात्प्रयते १ कुमुद्वान्कुमुदप्राये इत्यमरः २

नां तेन प्रदोषलक्ष्मीरियमनुयाते पश्य निशाचराणां तमसां निहंतारं पु
रौ यमुपगच्छति रामचंद्रः अथोल्लसद्भिर्नयनैर्मुनीनामयं कुमुद्वानंज
निप्रदेशः रामः विभाव्य मदयति समुत्पन्नौ दुग्धांबुधेरयमबुधीन्
नयति नयनानंदं जातो मुदं नयनानि च तदखिलसुरश्रेणीसाधा
रणप्रणयी शचीसहचरचरुस्थालीसोमः समंजसमीहते सलज्ज समीचीनं ५
मुपसृत्य भगवन्नभिवादये विश्वा सस्नेहबहुमानमालिंग्य व
त्स रघुनंदन इत्थमेव प्रकृष्टकर्त्रभिप्रायक्रियाफलवतो विधीन्
प्रयुंजानास्त्वया वीर प्रतिपाल्यामहे वयं रामः स्वगतं शिरसा प्रगृह्य
तमाचार्यवचनं विश्वा समरधूलिधूसरं रामस्य कपोलमुन्मार्ज

प्रकृष्टकर्त्तारं अभिप्रैति गच्छति यत् क्रियाफलं स्वर्गोपभोगादि तद्वतो विधीन् यागान् ३

संपर्केण १ जनकेन १

मुरा यत्र यत्सत्यमेममुनानक्तंचरचक्रव्यतिकरेण प्रियसुहृदासीरध्वजे
४० नवितन्यमानैवेतानेकर्मणिकं पितमिवमेहृदयं रामः सगौरवं
५३ भगवन् कएषसीरध्वजोनाम यमयंतेत्रिभुवनदुर्लभोयंप्रियसु
हृच्छब्दप्रयोगः कमपिमहिमानमारोपयति विश्वा वल्लभ्रेण श्री
विदेहदेशेषु ५ षिविदेहेषु मिथिलांनामनगरीं रामः यत्रपवित्रमैश्वर्यद्वयंज ४०
नाःकथयंति सकलराजकदुराधर्षमैंदुशेखरंधनुर्लांगलमु
खोल्लिखितविश्वंभराप्रसूतिरगर्भसंभवाचमानुषी विश्वा
विहस्य अथकिं रामः सकौतुकं ततःकिंतस्यां विश्वा असौ
सीरध्वजोराजायोदेवातंह्यमणेरपि अध्येष्टयाज्ञवल्क्यस्य

सूर्यात् १

यज्ञविधिशेषं ३ अनरूणः वालश्चासौ रोहिणीरमणश्च चंद्रः स चूडामणौ यस्य तस्य चंद्रशेखरस्य पा
णौ प्रणयो विघ्नेयस्य तत्र न स्मिन् ४

मुखेन ब्रह्मसंहितां तस्य च सन्यस्तशस्त्रस्य पुराणराजर्षेर्जन
कवंशजन्मनो दीक्षाविलोपशंकापर्याकुलयति मां तदेवमायु
ष्मंतौ विधिशेषमस्मदीयं समापय्य सहैव मिथिलामुपतिष्ठामे
हे रामः सहर्षमपवार्य वत्सलक्ष्मण ममापि अंतरूणरोहिणीर
मणचूडामणिपाणिप्रणयिनिर्वाणासने चिरस्य कौतुकमस्ति
लक्ष्म सपरिहासं आर्यायामप्यो निजन्मनि राजकन्यायामपि
रामः सरोषस्मितं कथमन्यदेव किमपि प्रहसनं सूचयति भवा
न् मुनिं प्रति भगवन् इक्ष्वाकुगोत्रगुरोर्यदभिरुचितं ते इति
परिक्रम्य निःक्रांताः सर्वे इति अनर्घ्यराघवे कुमारविजयो ना

चटु चाटु प्रियेवाक्ये इति कोशः २

स्खलितानि २

मुरा ४१ त्वां ४ मद्वितीयोंकः ॥ ततः प्रविशति कंचुकी कंचु जरावैक्लव्य
विसंस्थुलानि कतिचित्पदानि गत्वा आत्मानं प्रति सखेदोपालं
भं गात्रैर्गिरा च विकलश्चटुमीश्वराणां कुर्वन्नयं प्रहसनस्य नटः
कृतोसि तं त्वां पुनः पलितवर्णकभाजं मैन्नाघेनकेनेन दइष्य
तिदीर्घमायुः पुरो निमील्य विभाव्य च अये सीतापादपद्मोप
जीविनी कलहंसिका प्रविश्य कलहंसिका अज्ज पणमामि कं
चुकी वत्से कल्याणानी भूयाः कल अज्जे चिरेण कुदो तुह्मे
कंचु विमृश्य किं न कथ्यते वत्से विदितमेव भवत्याः यथा तत्राह
गंकृतं दारकद्वयमीदाय भगवान् कौशिको यजमानं सीरध्व श्री ४१ [illegible]

कः आर्य चिरेण यूयं कुतः ३

क· अथ कि· आर्य प्रभवं कुलं नामधेयं च तयो श्रोतुं अस्ति मे कुतूहलं १ क· यथा अस्म गृहे भर्त्तृदारिकाः सीतां उर्म्मिलां मांडवी श्रुतकीर्त्तिश्च ६

विशोवेश्यम तुश्ययोरिति विश्वः ६

धः ह चः१

ऽमुपस्थितः कल अहइ अज्जं पहवं णामधेयं च ताणं सुणिदुं

अत्थि मे कोदूहलं कंचु वत्से कथयामि त्रयस्त्रिंशत्कोटित्रिदश

मयमूर्त्तेर्भगवतः सहस्रांशोर्वंशे जयति जगदीशो दशरथः य

कठिणौः४ दस्त्रैरस्निग्धैरसुरयुवतिश्वासपवनप्रकोपेस्सिद्धेनस्यशतिश आधिक्येस ति४

वज्रे५ तेकोटिं शतमखः इमौ तस्य विशांपत्युरात्मजौ रामलक्ष्मणौ य

इ४ योर्भर्त्तिशत्रुघ्नावनुजौ द्वंद्वचारिणौ कल जं धा अम्हघरे भट्टदा

रिआओ सीदा उम्मिला मंडवी सुदकित्तीओ विचिंत्य हर्षरूपयंती

कधं महाकुलप्पसूदा एदे कुमारा मुहूर्त्तमिव स्थित्वा दीर्घमुत्संच निः

श्वस्य कुदो अम्हाणं ईदिसं भागधेअं कंचुकी भवति मा विषीद

कथं महाकुलप्रसूता एते कुमाराः २ कुतः अस्माकं ईदृशं भागधेयं १

क॰। आर्य सर्वजनमनीक्षितानुकूलं तत्र भवतः सदानंदस्य वचनं ॥४

भवतु नतः ॥१

मुरा ४२ सर्वं भवति देवब्राह्मणानुभावात् कल होदु तदो कंचु नतश्च
42 वद्धांतः पुराणम भ्यर्थनया तौ विकर्त्तनकुलकुमारौ दष्ट्वा निव
र्त्तमानैः पुरोधसा गौतमेनाहमाहूय राजपुत्र्याः सौभाग्य देव
ताराधनीयं संविहितोस्मि कल सहर्षं अज्ज सव्वजणमणी श्री
क्खिदाणुऊलं तत्थ भवदो सदाणंदस्स वअणं कंचु वत्से एव ४२
मेतत् नैरवल्यं गंभीरमां गिरमसौ ब्रवीति कल तो किं मण्णेध
संकरसरासणारोवणववसाएण राएसिणो जणअस्स पडि
ण्णासाहसं णिव्वाहेहि राघवो कंचु वत्से अस्मानेपि तत्कौर्यं त
रलीकरोति तथाहि पूर्णपि कर्मणि हतेषु पि राक्षसेषु विज्ञा

क॰। ततः किं मन्येत शंकरशरासनारोपणाव्यवसायेन राजर्षेर्जनकस्य प्रतिज्ञा साहसं निर्वाहयति राघवः ॥४

क०। आर्यप्रवृत्तिविशेषोपलंभेन दुर्मनायमानं आत्मानं पंचालिकाकेलिव्यापारेण विनोदयंती भर्तृदारिकां प्रेक्ष्य उद्विग्नया कारणं पडिपुच्छिदुं प्रतिपन्नं ज्ञातुं आगतयापि आर्यस्य दर्शनेन मया विस्मृतं ३

यं मैथिलसुतामपि वीर्यशुल्कां बाले पितुः प्रियममुं रघुराजपुत्रमेताव
तीं भुवमृषिः कथमानिनाय कल स्मरणमभिनीय सविषादं
अज्ज पउत्तिविसेसोवलंभेण दुम्मणायमाणं मत्ताणं पंचालिआ
केलिवावारेण विणोदअंतिं महद्दारिअं पेक्खिअ उद्विग्गाए कार
णं पडिपुच्छिदुं मा अदाए वि अज्जस्स दंसणेण मए विसुमरिदं ३
भणो पुणो रक्खसणामग्गहणेण सुमराविदम्हि कंचु सविषादं
वत्से कीदृशी सा प्रवृत्तिर्यातिवे भर्तृदारिकामपि दुर्मनाययति क
ल सुणादु अज्जो जधा किल सीदादेवी पछिदुं दसग्गीवपुरोहिदो
परागदोत्ति कंचु तत्रौव ज्ञानाटयन् सहर्षं कथमेतावदपि कार्यं

क०। शृणोतु आर्यः यथा किल सीतादेवी प्रतिपत्तुं दशग्रीवपुरोहितः परागतः इति २

क०। भणेति पुनः राक्षसनामग्रहणेन स्मारितास्मि ८

क॰। आर्य एवमेतत्। आर्येसीति शिथिलीकृतलज्जा सांप्रतमेव अस्याः अनुभूतं किमपि निवेदयामि=३

पंचालिकापुत्रिकास्यात्त्वस्त्रदंतादिभिः कृता इत्यमरः ५

वृत्तांतेन १ भवति १

मुरा वत्सा जानकी जानाति यद्वृत्तांतेन दुर्मनीभूयते नूनमिदानी

४२ मस्याः कृतावतरणमंगलान्यंगकानि यौवनस्येपंथानमीहंते

कल विहस्य अज्जे एवं णेदं अज्जोसित्तिसिढिलीकिदलज्जा संप अभिप्रायरहितैः ४

दं ज्जेव से अणुभूदं किंपि णिवेदमि संस्कृतमाश्रित्य अनाकूतैरेवं

प्रियसहचरीणां शिशुतया वचोभिः पांचालीमिथुनमधुनासंगम श्री

यितुं उपोदत्तेनोवाविरमति नवाकेवलमियं कपोलौ कल्याणी पुलक ४३

मुकुलैर्दंतुरयति कंचु सहर्षं दिष्ट्या चिरस्यजीवड्भिरस्माभिर्यौव

नवती वत्सापि वैदेही दृष्टा सस्मितं ततः कल तदा अपुणो पुणोवि

ताहिं उज्जुआहिं णिब्बंधिज्जमाणा लज्जिदुंपि लज्जेदि कंचु विहस्य

क॰। ततश्च पुनः पुनरपि ताभिरृजुकाभि निर्बध्यमाना लज्जितुमपि लज्जेति=२

क॰। आर्य शोभनं मंत्रयसे सर्वस्य अनुभवसंपादिनी ते वाचा ॥ ३   अषउ ह्रीणस्य षाड्गुण्यं तस्य मंत्री २

तत्कालस्तु तदात्वं स्यादित्यमरः ॥ ४   यत्र तृतीयगोचरता नास्ति तन्मंत्रो । अषउ ह्रीणोयस्तृतीयाद्यगोचर इत्यमरः २

वत्से संकीर्णवयसि खल्वियं मत्र वर्त्तते अत्र हि मनो विशंकमानाभि
र्वालाभिरुपजीव्यते अषउह्रीणोषाड्गुण्यमंत्री मकरकेतनः कल
सलज्जं अज्जसोहणो मंतेसि सव्वस्स अणुहवसंवादिणी दे वाआ कं
चु वत्से तदात्वप्रोन्मीलन्मदिमरमणीयौ कठिनतौ निचित्य प्रत्यं
गादिवं तरुणभावेन घटितौ स्तनौ सविभ्रमाणाः क्षणो विनयवैया
त्यमसृणस्मरोन्मेषाः केषामुपरि न रसालानो युवतयः कल विहस्य
भोदुं ताणं किंपि तुह्मेहिं सुदं कंचु वत्से न तावद्दौर्भाग्यमियापि राज
गोचरीभवति यदि वा स्यात् किमेतावता कल हदासो रावणो
देवि परिणेदि कंचु विहस्य हस्ते करिष्यति जगत्त्रयजित्वरौ पि के

क॰। भवतु तत् न किमपि भवद्भिः श्रुतं ३   क॰। हताशो रावणो देवी परिणयति २

शा॰ १

वला धिकं १

मुरा स्त्वादृशो दुहितरं जनकेश्वरस्य प्राणाधिकं विपुलबाहुरतामपीदं
४५ त्रैयंबकं किमपि कार्मुकमंतरायः नोपिदेशकं धरानुरोधेन स्वयं
प्रतिज्ञातमन्यथा करिष्यति महासत्रियो विदेहराजेस्तन्नं किंचि
एवं भोदु ४ एवं भवतु दैतत् कुल विश्वस्य अं ज्जसपदि कहिं ते रामलक्ष्मणौ कंचु न श्री
न्वैतावैव देवतागारवेदिकायां मुनीन्कौशिकवैदेहगौतमानुपि ४४
उपनीतो ६ राध्यतः दौ किं तौ ज्ञानकर्मभ्यां मोक्षस्वर्गौ विवस्वये तदहिमह
च्चिरमस्माकं मांगतानां कन्यांतःपुरमेवं गच्छाव इति निःक्रांतौ मि
श्रविष्कंभकः ततः प्रविशति विश्वामित्रो जनकशतानंदौ रामल
क्ष्मणौ च जनकः सहर्षं भगवन्विश्वामित्र लुंपन्नो दृष्टजामा

शुचं लुंपन् स्म १

अग्नेः प्रदक्षिणशिखाः शुभसूचकाः २ सुदिनमिवाचरति १ कृतानि २

त संपदांशुचं मंघनः त्वदागमनजन्मायं मानंदः सुदिनायते अपि
च अघप्रदक्षिणशिखावलयः कृशानुरस्मातिमं जनपदेषु वषट्
सति ३ कृतानि त्वत्तेजसि स्फुरति शांतिकपौष्टिकेषु स्वांचस्नुचौ शिष्टि
लं मांगिरसो विभर्ति विश्वास खे सीरध्वजो चिरस्यशांतः पुत्र्यश्च
वेदांततत्वज्ञः ४ तवायं जनवादः यत्रत्वं ब्रह्ममीमांसातत्वज्ञो दंडधारकः पुरोधाश्चैव
५ यस्यायं मांगिरः प्रपितामहः स्मितं कृत्वा जामातुर्दर्शनजन्मा
शोकः पुनरस्माकमुपशमयितुमवशिष्यते किंच शोकहर्षौनाम
लोकयात्रेयं भवतः तथाहि यजूंषि तैत्तरीयाणि मूर्तानि चमति उद्गीर्णवान् २
स्मय संयोगी याज्ञवल्क्यस्त्वां वेदांतानध्यजीगपत् लक्ष्म जनां

अध्यापयतिस्म १

विविधपक्षिभिर्गृहीतानि २

शतपथो वेदः३ यजुर्वेदिशास्त्रीयः४ प्राणाय्योऽभिलाषशून्यः स्यादिति। अभिलाषशून्याय मुमुक्षवे२ सियावत्२
हारावली२
पूर्वकर्म२ अवदानं महत्कर्म२ अवदानं वृत्तकर्म वृद्धकर्म च कीर्तितमिति शाश्वतः २

मुरा ४५ तिकं आर्यं अयमयं स राजा वैदेहः पवित्रमपरिमेयं माधुर्यं च
यस्यावदानमुपाध्यायादनुभूयते रामः सप्रमोदानुरागं वत्स
जनकाय४ सावयं शतपथकथाधिकारिपुरुषः प्राणाय्यायांतेवासिने य
तस्मै नमः५ स्मै वाजसनेयो याज्ञवल्क्यः सूक्तानि यजूंषि प्रोवाच मुहूर्तं चैनि
सूर्यस्य४ र्वर्ण्यं दिष्ट्या निजायते तस्मै गुरवे यतीनां नेत्राय विश्राणितगो
शिष्यशिष्यं४ सहस्रं तं गोसहस्राधिपतेः प्रशिष्यमुपास्महे मैथिलमानिव
यं जनं सप्रश्रयं भगवन् यत्किंचिदमिदधासि तत्रप्रभवस्तुभ
वान् तत्रभवतः सहस्रमयूखांतेवासिनो योगीश्वराद्भगवतो विश्वा
मित्रो द्वाध्ययनमिति महतीयमस्माकं यशःपताका विश्वा विह

श्री ४५
जनकं४

स्म२ विश्राणितं दत्तं गवां सहस्रं येन तं५

प्रवाहेन गुरुशिष्यपरंपरया नित्यान् अविनाशिनः २

पापापहारिकानां ५ ऋचां आभिचारिकरूपं कृत्वा ५ मंत्रौषधादिना स्ववशीकरणं ५

नजानंति २

वेदानां अनादित्वात् याज्ञवल्क्यो वाजनकोवा श्रुतीनां कथं कर्त्तारिति तर्कः १

युष्माकं १

स्य भो भो महायोगिन् किं याज्ञवल्क्यो जनकः किमेवं न वेः स्वरूपं
कवयोऽपि विदुः प्रवाहनित्यानधिकृत्य युष्मान् सह स्वशाखाः श्रु
तयः प्रथंते शतानंदः भगवन्कौशिक एवमीदृशाः खल्वमी त्रिभु
वनमहनीयमहिमानो मनीषिणः भन सविलक्षस्मितं भग
वन् निर्मायुं कार्मणमचामघमर्षणीनामुन्मार्जनीं जगदघा
नि तवाद्यवाचः श्रोतुं चिरप्रणयकौतुकमस्ति चेतो दुःखाकरो
ति पुनरेष ममार्थवादः तद्दिरमेति शिरस्यंजलिं घटयति विश्वा
सस्मितमस्यांजलिमुद्धारयन् सखे सीरध्वज संह्रियतामंज
लिरमी तूष्णीभूतास्मः कात्यायनीकामुककार्मुकारोपणप्रणाय

भवंति २

शोधयंती ५ जगत्पापानि ५

पण १

मौने तूष्णीं तुष्णिकमित्यमरः १ भगवतीतस्याः कामुकहरः १

रहस्यं कथ्यतेऽन्यस्य परासत्यां पवारितमितिभरतः २

ज्ञातुं ४ प्रभवामः ४ श्रेष्ठं ४

शूरेण १ समूहः ३ रमेषां २

सुरा
४६

तदा
एतेएवजानंविन
तुअन्येकेचन ५
यदि
परस्परंजानंति ५
सामवेदानां ४
संक्षिप्ताथर्वाकु
सामवेदऋचो ४
णः ३

यजुर्वेदानाम्
लधनं ३

समस्यातुसमा
सार्थाइत्यमरः ४

प्रवीणेन प्रवीरेण दुहितुः प्रत्यासंप्रत्यर्पपर्युषितप्रतिज्ञो भूयाः लक्ष्म
अपवार्य आर्य परस्यै पौरुषोत्कर्षप्रशंसारमणीयः पावनो
यमृषीणां समवायः रामः वत्सयदात्थ स्मरंति लोकाधर्ममीकि
लंस्फतीरिति प्रतिष्ठामधिगंतुमीश्महे पूर्वं यदेषां पुनरंजलिवैभवं
तदेतदेवं व्यतिविद्धं तेयदि जेन महर्षे भगवन् परमनुगृहीतो
स्मि समस्यावासाम्नां बहिरंबहिरहः परिमृजाम्रेचांवासंवादः
किंमपि यजुषां वा परिपाठैः त्वदाशीर्वादोयं बहुविषयसाक्षा
त्कृतफलो वरं मे वत्सायाः कथयतिपुरो वर्तिनीमिव विश्वा
साकूतस्मितं सरवेसीरध्वजएवमेवं ततः दवीयस्यो दूरादप

ऋषयः ३

श्री
४६

सम्यकुभाष
णं ४
पापहारिका
नां ४
प्रोक्षिकानां
४

नीवीपरिपणोमूलधनमित्यमरः ३

महत्यः १

इहलोके परलोके च शुचां शोकानां दूरादपथं अमार्गं १ वेदवाक्यानां खिला अप्रहतभूमयः १ खिलमप्रहते पिस्यादिति मेदिनी १
श्रुतिग्राह्यं ज्योतिः शब्दब्रह्म तत्प्रकाशकाः २
ज्योतिर्वर्त्तते शब्दब्रह्मप्रकाशकत्वात् २
मज्जायाः शुद्धेः मज्जानः सारभागाः सारो मज्जा नरीस्थिरः २
तत्कालक्लेशः १

यमिह चामुत्र च शुचां त्रिवेदीवाक्यानामिमं नेतिचिरमभ्यनाइव खिलाः
श्रुतिग्राह्यं ज्योतिः किमपि बहिरन्तर्मलमुषो मज्जायां मज्जानः कनु
विपरियन्ति द्विजगिरः शाता स्वगतं नूनं रामभद्रमेव जामातरं
मभिसंधाय भगवान्यं पुनः पुनर्वक्रोक्तिभिः सीरध्वजं परिमोह
यते भवत्वेहमप्यस्य प्ररोचनार्थमविसंवादिनं इव पृच्छामि प्रका
शं भगवन्नकस्येदं शकुंतराजकेतोरिव कौस्तुभश्रीवत्सौ कुमाररत्न
द्वयं विश्वा विहस्य स्वगतं साधु वत्स शतानंद साधु यदेतत्कृते
तीर्थं विवक्षितस्य वक्तुनः सुखावतारार्थं प्रकाशं वत्स शतानंद
ककुत्स्थकुलकुमाराविती शाता सप्रत्यभिज्ञमिव पुत्रार्थे जगद

श्रीत्रिविक्रमवाक्यं विदेहावण्यात्मीयप्रचनमिति विवक्षितस्य ...
मिथिला ४
श्रवणाभ्यां श्रावयति श्रवः २
गरुड ध्वजस्य ४
शकुंत ...

तीर्थं सोपानपंक्तौ स्यादिति धरणिः २ ज्ञानाय अवतरणाय च २ पूर्वानुभूतस्य विशिष्टतया ज्ञानं १

जगत्सु एकश्चासौ सोधिकश्च अतिवेगवान् जंघालश्चासौ यपुश्च अश्वमेधीयोऽश्वः स एव उद्दामा उद्दामा अमंतीकीर्तिर्यस्य तेन १
चातुर्होत्राय होतृचतुष्टयाय वितीर्णं दत्तं विश्वं समस्तवसुधाचक्रं येन १ सकलाः सर्वे ज्ञाताः स्ववासिनो देवाः शर्वश्च मह
यपुरश्वो ऽश्वमेधीयः १ उपक्रमः ५ । उपोद्घातः पुमान् पादस्खलने समुपक्रमे इति मेदिनी ५ हादेवः अतिथिर्यस्य
यज्ञे २

मुरा ४७

कजोंघिकयूपूद्दामश्वमत्कीर्तिर्नो चातुर्होत्रवितीर्णविश्ववसुधाच
क्रेण च क्रमस्वः शातांपंक्तिरथेन यत्र सकलस्ववासिशर्वातिथौस
त्येनैव फलप्रदःफलमपि स्वेनैव नारायणः तत्किमतौ ताववुद
शूरुधीयौ किल राम लक्ष्मणौ वितितात्कामुपयन्मंगलोपोद्घात
वितीर्णदिव्यास्त्रमंत्रपारायणेन भवतैव विनीतौ वेतांनिकस्यक
र्मणः छिद्रापिधानदक्षिणयोः भवंतमुपासांचभूवतुः विश्वा
अथ किं जनकः तौ सस्नेहबहुमानं पश्यति शता तदेनयोः कत
रो रामः कतरश्च लक्ष्मणः विश्वा रामं निर्दिशन् वत्स आंगिरस
येचत्वारो दिनकरकुलहैः संतानमल्लीमालाम्लानस्तवकरुचयो

दिनकरकुले क्षत्राः तेषां संतानमेव मल्लीमाला तस्या अम्लान
छिद्रस्य भयस्य तिरोधानरक्षिणया ५ ... स्तवकश्च तद्वत्रुचिर्येषां ते १
अपिधानतिरोधानरत्यमरः ५

(right margin:) हविर्भुजि ... श्री ४७ शिक्षितौ ५ यज्ञस्य ५

(left margin, vertical:) यावत्पत्तिं आश्वमेधिकः ... यज्ञस्य ... अश्वमेधिको ... वंगजास्य ... पराक्रमस्य ... पादकल्याणसंगवदेतपाशयावस्थानुरायपोरक्षस्य ५

तारकाख्यकालरात्रिः श्यामरजनीतस्याः प्रत्यूषः प्रभातं। प्रत्यूषोहर्मुखमित्यमरः १ तस्यानाशकरस्यर्थः १

श्लेषः १

बभूविरेराजपुत्राः रामस्तेषामेवयेमचैरमेस्तारकाकालरात्रिप्रत्यू
षोविसुचरितकथाकंदलीमूलकंदः श्रुत्वा लक्ष्मणंनिर्दिश्य अयं
वीयरोलक्ष्मणः दिष्ट्या भगवद्धशिरप्रभूतंसत्रमध्योति जन वर्द्धते २
विहस्य साधु भगवन्नेस्मादृशीषुप्रजासुप्रविश्यक्रीडसि को
इंद्रः ५ धाग्नौपुरुहूतहुंकृतिपूराभूतत्रिशंकुत्रपासंतापज्वलितेजग लज्जा ५
त्रयमयीत्वय्यौंहुतिं जुहूति संभ्रांतोपनतस्यनादितजरावे
विघ्नायर् कव्यशीर्णास्तराः प्रत्यूहायबभूवुरंबुजभुवोदेवस्यचारक्रयः ब्रह्मणः २
तमपिनामभगवंतंयजमानमन्येगोपायितारः श्रुत्वा राज चटुचाटुप्रि
र्षिएवमेततं किंपुनर्दीक्षिष्यमाणानंकुध्यंतीतिरक्षितारंस येवाक्ये २

गुरुकुले वसतः मम मनः २ आत्मज्ञानसुखावस्थानं यथा शिथिलयति २ ततो दृष्ट्वा
४

शतानंदे त्वयि २ याज्ञवल्क्ये तथा न २

मुरा त्रियमुपाददते जनन् सहर्षं रामलक्ष्मणौ निर्वर्ण्य जनांतिकं भ
४८ गवन् शतानंद भवति न तथा मानुः शिष्ये गुरौ वसंतो न च स्वयं
मे पि मुनौ विश्वामित्रे गृहान् अधितिष्ठति दशरथसुतवितो दृष्ट्वा
यथो छ्वसितं मे मनः शिथिलयति मे प्रत्यग्ज्योतिः प्रबोधसुखासि श्री
कां शताः राजर्षि वैदेहः इच्छामि वैतत् ममापि राजपुत्रौ विमोसा ४८
त्साकुर्वतो वत्सेसमीतामिलेन हृदयात् इव रोहतः जन विश्वामि
चरितस्य अंकुरः २ त्रं प्रति भगवन् इदं वयो मूर्त्तिरियं मनो ज्ञो [illegible] वीराद्भुतौ यं च
रितप्ररोहः इमौ कुमारौ तव पश्यतो मे कृतार्थं मंतर्न्दूतीव च
तः विश्वा सोत्प्रासहासं सखेसीरध्वजं हृदयमेवाऽमंत्रयस्व

सोल्लुंठनं च सोत्प्रासं १

तेजसां ईश्वरः सूर्यः २ पणबंधः ४ धर्मस्य प्रवचनं कथनं तस्य गुरुः २ येषां गोत्रस्य १ आदिपुरुषः १

किमर्थं केतार्थमसीति जन सखेदस्मितं यञ्चोत्रयस्य प्रथम
पुरुषस्तेजसामीश्वरोयेषां धर्मप्रवचनगुरुर्ब्रह्मवादीवशि
ष्ठः येवर्त्तंते तव चहृदये सुष्ठु संबंधयोग्यास्ते राजा नो मम पु
नरसौ दारुणः शुल्कसेतुः रामलक्ष्मणौ सविमर्शौ कथमस्य
दायाः कथाः प्रस्तूयंते विश्वा सस्मितं राजर्षे यदि शुल्कसंस्थे
व केवलमंतरायः तन्नं किंचिदेतत् जन सखेदं विमृश्यापवा
र्य भगवन्नांगिरस यद्दिदन्नपि विदेहनंदिनीपाणिपीडन
विधेर्महार्घतां एवमाह मुनिरषं को शिकस्तन्नमुह्यति चिरा
यमेमनः तदेवस्थाणवीयं वा धनुः स्यादिदमीदृशं एतदारोप

स्थाणोरिदं स्थाणवीयं १ धनुरीदृशं दुरारोपणं न स्यात् १ तर्हि एतस्य धनुषः आरोपणं ना
म प्रसिद्धः मम पणः अर्जस्यात् १

न प्रमोच्यः शुल्कग्रहो आग्रहो यस्य २   तारकावधरूपं अस्य वृत्तं अतिशकरमेव वर्तते ३

मुरा ४९ एणां नाम प्रणोवा मम जर्जरः शता ध्याला दुर्लभमीश्वरशरासनं मे
प्रमोच्यं शुल्कग्रहस्त्वमपि सर्वमिदं तथैव किं त्वेष्य राघवशिशोः
सहजानुभावगंभीरभीषणामति स्फुटमेव वृत्तं जन मुनि प्रति
५१ भगवन्कौशिक चिरमपि विकल्पयन्न भवद्भिरामभिधेयमथा तत्वार्थं ४
पिं निश्चिनोमि विश्वा तदुपसर्पयं कार्मुकमेदुशेश्वरं राम भद्र श्री
एवं व्याकरोतु रामः सहर्षं स्वगतं कथमलीकविकल्पैनात्मानं ४९
प्रमोहयामि नन्वेयमधुनैव ममैव कौतुकं पूरयितुमैश्वरं धनु
[illegible]रंभ्यर्थयते भगवान् जनकं च दृष्ट्वा सविमर्शं अहह वा
लेन संभाव्यमिदं च कर्म ब्रवीति च प्रत्यायितो महर्षिः इति क्रवेमं

निश्चयं करोतु ४

येषां नृपाणां। चापेन समर्पितं च तत् त्रिभुवनस्य छिद्रस्य अपिधानं आच्छादनं च तदेव व्रतं ५ तेषामपि इंद्रस्य धनुः केवलं रोहितं ऋजुरेव जातं ६ तेऽपि भूभुजः इदं महादेवस्य धनुः प्रेक्ष्य किं कुर्वंति किमपि सामर्थ्यं नास्ति अतएव भुजान् व्यर्थं अविभ्रमः धारयंति ६ –

भगवतः श्रावं धेयस्य तत्त्व ६
दैव ऋजु दैतेति मित्यमरः

त्रयते नृपोऽयं दत्ते किं मैत्रीत्तरमाँ कुलोस्मि जनन मुहूर्त्तमिवस्थि
त्वा दीर्घमुष्णं च निश्वस्य भगवन् क्व तादृशं भागधेयमस्माकं
येन भगवता विश्वामित्रेण नाथवंतो वयमस्मै रघुकुमाराय
सीतां प्रतिपाद्य चीरं कृतार्थीभवामः रामो लज्जते जनन भग
वन् येषां चापसमर्पितं त्रिभुवनच्छिद्रापिधानव्रतं जातं
रोहितमिव केवलमपज्यावंधमैंद्रं धनुः तेपि प्रेक्ष्य पुराशरा
सनं भिदं मौर्वीकिणश्यामिकाकस्तूरीसुरभीकृतानं विभ्र
मं व्यर्थं भुजान् भूभुजः विश्वा विहस्य सखे सीरध्वज कथं पु
ण्यराशिमात्मानमेवमन्यसे त्वद्भागधेयमर्पितादृशमुत्सवा

मौर्व्याः किणः तस्य श्यामिका एव कस्तूरी तया सुरभीकृतान् ३

भागधेयं भाग्यं स्त्री नियतिर्विधिरित्यमरः १

परं त्वया उक्ताः क्षोणीभुजस्ते अमी रामभद्रेण २

विश्वानि सर्वाणि च तानि भुवनानि च तेषां अभयदाने शौंडाः बहुप्रदाः
स्युर्वदान्यस्थूललक्ष्यदानशौंडा बहुप्रदे १ शौंडस्तु कुशले मत्त इति ध
रणिः १

मुरा ५० नामि ताहृशौं वयमपि प्रसमीक्षितारः सं त्वेव विश्वभुवनाभयदा
न शौंडाः क्षोणीभुजः परममी न तु रामभद्रः लक्ष्म स्वगतं क
थमुपाध्याये नैव तद्दमिहितं यद्दक्षिवक्तुकामः राजा भगवन्
चित्रो महिमा मंत्रौषधीनामपि रघुकुलकुमाराणामनुभावः श्री ५०
परमतद्ब्रवीमि गिरीशेनाराद्धस्त्रिजगदवजेत्रं दिविषदामुपा
दाय ज्योतिः सरसिरुहजन्मा यदसृजत् हृषीकेशो यस्मिन्निषु
रंजनि मौर्वी फणिपतिः पुरस्त्रिस्रो लक्ष्यं धनुरपि किमप्यद्भुतमि
दं शतानन्दः किमनया पिनाकप्रशस्तिपरिनिकया तदेतस्कौशि
कमेवं प्रमाणीयं तौ बहु मन्यामहे अपि किमशक्तो रामभद्रस्य

धनुःस्तुति विस्तारेण २

राक्षसानां कोटिहोमं १ राक्षसः कौणपइत्यमरः १ तेजएव हुताशनस्तस्य समिंधनं प्रदीप्तिः तस्यां सामिधेनी सामवेद ऋचं
वालमित्रैः २ वायौः २ ऋक् सामिधेनी धाय्या च यास्यादग्निदग्निसमिं तारको भक्त२ १
धने इत्यमरः १

उत्पादयन्न् कर्मसुपि कौणपकोटिहोमं तेजो हुताशनसमिं धनसा मिधेनी यस्तां रकामं कृतवाल सखैः एष त्वै रीषज्जयः स्फुटम नेन दशाननेऽपि नेपथ्यार्द्धप्रविष्टः पुरुषः देवदशाननपुरोहितः शौष्कलो महाराजं दिदृक्षते शना सोद्वेगं आः आगच्छतु पुरुषो निष्क्रान्तः रामः सव्यथं जनान्तिके वत्सलक्ष्मण कथमेतरितो यमनेनं दुरात्मना राक्षसेन कामारिकामुकपरिचर्यामहोत्सवः लक्ष्म आर्य न केवलमेयमित्यर्द्धोक्ते हसति रामः सप्रेणयक्रोधं सस्मितं तमपांगेन पश्यति प्रविश्य शौष्कलः प्रत्यक्षमेव लोक्य कथमत्रैव जनकशतानंदाभ्यां पुरस्कृतां विश्वेषामेस्मा

विधिमंत्रो अथर्वणो रूपे• मंथावर्त्तोभवेद्रूपमाकरश्लेषयोरपीति विश्वः२५

मौंज्यादिव्यंजनं चिह्नं यस्मिन् ब्रह्मचारिणि क्षत्रियादिशायां१

मुरा कर्म्ममीषांमैत्रावरुणिर्विश्वामित्रः विचिंत्यतिष्ठतुकौयं हस्तदक्षिणे
५१ नंदृष्ट्वा अयंकावेतौ क्षत्रियब्रह्मचारिणौ पुण्यलक्ष्मीकयोस्तौ कोयमनयोरिति
वर्द्धनयोःप्रतिभासतेमौंज्यादिव्यंजनैः शांतोवीरोपकरणैरसः पाठः२
निसर्गोदयंरङ्गेवकुमारद्वयं पार्श्वेत्रयाणामितेषामङ्कुसाम श्री
यजुषामिव रूपाभ्यांविधिमंत्राभ्यामथर्वैवप्रदीप्यते विश्व ५१
ओ:४ श्य नूनंलक्ष्मणद्वितीयःसएवरामहतकःकौशिकंमुनिमनु
अनुगच्छन्२ प्लवमानोमिथिलामुपस्थितः सक्रोधशोकं हावत्ससुकेतु
नंदिनिताटके कथमीदृशान्मनुष्यडिंभात्तादृशोदेवदुर्विपा
कस्तेसंवृत्तः कथमेनरण्यवंशजन्मनःक्षत्रियशिशोरेनात्म

डिंभोवालिशवालयोरितिविश्वः२ पोतःपाकोऽर्भकोडिंभःपृथुकःशावकःशिशुः२ विपाकःपटलेस्वेदेकर्मणोविसदृक्फलेइतिमेदिनी२

सुंदनामा असुरेंद्रस्तस्य सुतः सुबाहुः तस्य शोणितमेव शीधु मद्यं तस्य पानं तेन दुर्मतश्चासौ मार्गणश्च बाणः तेन निरर्ग
लः उच्छृंखलः वीरशब्दो यस्य १ दशकंठः रावणस्तस्य प्रथास्तबंधुवर्गे २ भुजयोः सुभटत्वं ३ अप्रतिबद्धः १

वेदिता सुंदासुरेंद्रसुतशोणितशीधुपानदुर्मतमार्गणनिरर्ग
लवीरशब्दः द्रोहं चकार दशकंठकुटुंबके ऽपि सोऽयं बद्धः कुशिकनंद
नयत्नबंधुः भवतु द्रष्टव्यमस्ति भुजशौटीर्यं उपसृत्य अपि सुखि
नो यूयं जनकमिश्राः जन स्वागतं पोलस्त्यपुरोहितस्य इतेआ
स्यतां शोष्कलस्तथा करोति जन कच्चित्कुशलं राज्ञो रावणस्य
अथवा विपदां प्रतिहन्तारो यस्योपायैरथर्वभिः त्वादृशाः संति
किं तस्य कल्याणमनुयुज्यते शोष्कलः विहस्य महात्मन् त्रिय
श्रोत्रिय सीरध्वज तदा प्रत्युपकरिष्यामो वयं यदि स्वभुजमंड
लमत्तवारणावलीवलयितारःप्रासादसुस्थितचतुर्दशलोक

सुखितः १ दुर्नीतिः १ मुख्याः ४ विश्वामित्रः २ श्रोत्रियः ४

स्वभुजानां मंडलमेव मत्तवारणावली पंक्तिः तया वलयितश्चासौ उरःप्रासादश्च तस्मिन् सुस्थिता वासो चतुर्दशलोकानां
लक्ष्मीश्च तस्या महांतःपुरं तस्मिन् १०= लं कायते

यस्यचेष्टाःपराक्रमव्यापारान् २ संग्रामसीमनि २ अनीकंतुरणोसैन्ये इत्यमरः २ अनीकोस्त्रीरणेसैन्यइतिविश्वः २

उत्साहः ४ पराङ्मुखोपि २ प्रभवः ४

इंद्रः ३

मुरा ५२

लक्ष्मीमहांतःपुरे लंकापतौ किमपिप्रतिकार्यमभविष्यत् यस्य
यच्चेष्टाःसमनीकसीमनिएशिरस्तःपरांचन्नेपिप्रत्यचीकृतैस
हस्रनयनैःएष्ठोद्भवैरक्षिभिः चक्रेवर्त्मचनागलोकजयिनीया

कुर्वन् ४

त्रामिवप्रस्तूवन्यः कैलासमुदस्यकीदृशामपदानं तुतस्योपद

श्री ५२

लक्ष्म सामर्षं जनांतिके आर्यकथमसौसहस्रार्जुनवालिभ्या
मेवलीढशौर्यसारोदुरात्मारावणःस्तूयते रामः वत्सनैवमेव्य
मेवं महांतोहिताहृशाः किंच स्यातोनामकपींद्रहैहयपतीत
स्यावगाढांतरस्थामानौदशकंधरस्यमहतीस्कंधप्रतिष्ठापुनः
सद्यःपातितकंठकीकसकणाकीर्णयदसस्थलीः स्वनैर्भाजि

सौराज्ञैस्त्रियोपाध्यक्षाद्धिरुवासि मैथिलीयुवसंक्षिप्रपि हितामरः ४

अवगाढं ज्ञातं अंतरस्थाम अंतर्बलं याभ्यांतौ २
कीकसं कुल्यमस्थि चेत्यमरः १

सद्यःपातिताश्चतेकंठाश्चतेषांकीकसक
णाः अस्थिकणास्तैः आकीर्णाश्चताः अंसस्थल्यस्त
ताः १

[illegible]

इभाजिनं गजचर्म एव पल्लवस्तेन १ महादेवः १ वीजयति स्म-संमार्जितवान् १ घोटो भीमस्तरेपि चेति विश्वः १

संग्रामे २ स्वः स्वर्गस्य राज्यं २ भटः स्यात्तुंसि वीरे च इति विश्वः २

नेपल्लवेन मुदितः प्रास्फोटयद्धूर्जटिः अपिच मघोनस्तद्धोरंकु
लिशमलसीकृत्य समरे भुनक्ति स्वाराज्यं त्रिभुवनभटौ यद्दशमु
खः श्रियो नानास्थानभ्रमणरमणीयां चपलतामवछिंद्युस्व
स्मिन्नपि भुजवने पूरयति यः शाता शोच्छलं प्रति भगवन्सत्य
मीदृशौ यं गुरुस्स राजः शोष्क गुजर्षेजनकः संतुष्टेति स्तणां पुरा म
पि ऽपि कंडूलदोर्मण्डलक्रीडाकृत्तपुनः प्ररूढ शिरसो विरस्य लिप्स
यस्य ३ वीरं यां वा दैन्यपरां चिकिकलहायंते मिथस्त्वं वरणुत्वं वरणिवस्य मितो
मुखानि स दशग्रीवः कथं वर्णयति सोपि कन्यामयोनिजन्मानं
प्रेषयामास १ वरीतुं प्रजिघायमां पुरोधसा गौतमेन शुभस्य भवतो गृहान्

कंडूलाकंडूयुक्ता चासौ दोर्मण्डली च तस्याः क्रीडा तया कृत्तानि छिन्नानि पुनः प्ररूढानि उत्पन्नानि शिरांसि यस्य तस्य ४

 [illegible] छिन्ने शूलीति विश्वः ४

उत्कंप १ व्याकुला १

मुरा ५३ विष्वा सखे सीरध्वज पश्य पिनाकदर्शनोल्लासिका विसंस्थुल
चित्तवृत्तिरिह वत्सो रामभद्रः जन विहस्य किमेतदेव भगवन्नं
भिधीये पुनस्तरां २ स्वाकवो विदेहाश्च परवंतस्त्वयावयं शौष्क
मोः सीरध्वज किमिदमस्माकं मोकोशवचनं उत्तङ्गः परिछेद्यए
वीयमर्थो यदुत्तरमपि न प्रतिपद्यते पश्य दातव्यैयमवश्यमेव
दुहिता कस्मै चिदेनामसौ दाः क्रीडामस्तणीकृतत्रिभुवनोल्ल
कापतिर्यचिते तत्किं मूढवदीस्ससे न नु कथागोष्ठीषु नः शासति
त्वद्धृत्तानि परोरजांसि मुनयः प्राच्यामरीच्यादयः शता ब्रूय
नं चिराय दत्तमवोत्तरमस्माभिः शौष्क ब्रूतं राजपुत्री समर्पणा

श्री ५३

रजस: पराणि सात्विकानि २ पुरातना: २

संतोषेण स्नानं । हर्षाद् उत्सवकाले यद् दलंकारांबरादिकं आकृष्य दीयते पूर्णपात्रं पूर्णानकं चेतदिति हारावली २
अंगुलीनां शतं तेन निघृष्टः उत्पादितश्चासौ कुवेरशैलश्च कैलासः स एव कंठः तस्मिन् उत्कः दोः कुलिशौं विक्रमो येन ३
बाहुवज्रप्रकोऽस्य १ एव[illegible]कंदलः नवांकुरस्तस्य विक्रमो येन ३

दंन्यत्कीदृशं तत् शता शृणु शांभवं चापमारोप्य योऽस्मानानंद
यिष्यति पूर्णपात्रमियं तस्मै मैथिली कल्पयिष्यते शौष्क अह
ह शांतमहह युष्माकमप्यमून्यक्षराणि तेनांगुलीशतनिघृष्ट
कुबेरशैलकंठोत्कदोः कुलिशकंदलविक्रमेण माहेश्वरेण मह
तादृशकं घोरेण कर्मणेदमीदृशमनार्यमधिक्रियेत शता विह
स्य ब्रह्मन् अयं महाक्षत्रियवंशजन्मा दृढप्रतिज्ञो जनकाधि
राजः नेचापमारोपयिता दशास्यस्तथाचेज्जानासि युद्धतरैनः
शौष्क सहासं अंगिराश्च पुलस्त्यश्च प्रसवौ परमेष्ठिनः पौ ब्रह्मणः पुत्रौ २
लस्त्यं ज्ञातिधर्मायितं किमांगिरसस्यैते सामर्षं च माहेश्व

[illegible]

महेश्वरभक्तः १

विनयः २

सुरा ५४ रोदशग्रीवः सुग्रीवोऽन्येमहीभुजः पिनाकारोपणेऽशुल्कं हा सीते
किं भविष्यति शाता सरोषव्यंग्यं व्रुसन्नेवं मेनेन धनुषा किंमे कौतुकी ४
पि विनयाधिकारिकं मुध्याप्यते यद्धे माहेश्वरस्तेरावणोपि
संवृत्तः शंभोर्गौरीवासमचलमुल्लोप्य भुजविक्रमी माहेश्वरोध जातः ४ आधारं ४ श्री ५४
नुः कष्टं महोतिदशकंधरः शौक्तवर्जमन्येस्मयंते शाता सरो हसति ५
षावहित्थं रामभद्र २ तदेतद्वीरोपयं चापमशंप्रकोष्ठ भस्मप्रतिरू
षितज्यं शौर्योष्माजमजंतो मुखानि स्वबाहुमौर्वी किणकालि
मैव शौष्कं सक्रोधं अरेरे ज्ञातानदकि मुग्धोतोसि यदस्मद्गे
महाराजपालस्त्यमधिक्षिपसि कथमयं नैमाणिक्यपरिहार

स्वस्य बाहोमौर्वी किणस्तस्य कालिमा. शौर्यमेव उष्मातं भजं प्रकोष्ठ भस्मनामदितगुणे ४
ति ने षां पुरुषाणां मुखानि भजतां २

ऊर्ध्व हित्था कारगुप्तिरित्यमरः ८

डुलिरिव वस्तुं षियस्य तस्मिन् २ वर्षाभ्वीकमठीडुलिरित्यमरः २

मनुष्यबाले १

एणैगेरिकपरिग्रहः यद्येवं दशकंधरमेणमपहाय मनुष्यपोतेनुरागः यदि
वा तत्र भवतं गौतममपहाय डुलिचक्षुषि सुहृत्त्वात्सभवतोमातुरपि
कथं महिल्यायाः शता सरोषहासं किमीदृशैः किमोत्थंअस्मद
ग्येइति विश्वा स्वप्रणयरोषमिव वत्सगौतम विरम विरम शुष्क
कलहादितिथिरयमस्माकमुपाध्यायोदशकंधरस्य व्यथमानौ
रामलक्ष्मणौ दृष्ट्वा विहस्य वत्सराम भद्रं धनुर्गेहोपसर्पणं मप्यनु
जानातितेजनकान्वयपुरोधाः रामः यदादिशति गुरवइतिस
विनयलज्जाकौतुकं परिक्रम्य लक्ष्मणेन सह निःक्रांतः शोष्क रा
जर्षे सीरध्वज धन्योसि पुराखलु परमेश्वर परिचर्यावदानेनिकृ

सुकृती पुण्यवान् धन्यः १

अवदानं महत्कर्म इत्यमरः १

ताद्दक्कर्मणः अङ्कतं च तत्सदृशं च मस्तककर्त्तनोचितं किमपि वरं अप्रेक्ष्य अदृष्ट्वा प्ररोहत्वैलक्ष्यं यस्मिन् एताद
शं पुरविजयिनः शिवस्य मुखं येन रावणेन ददृशे = १ वरं २ रावणमुखेन २
त्वयि ३

मुरा तेषु मूर्द्धसु नवसु वरं तां दृक्कर्माङ्कतत्सदृशमपि प्रेक्ष्य किमपि प्ररोह
५५ द्वैलक्ष्यं पुरविजयिनो येन ददृशे तदुन्माष्टुं येनैव त्रिभुवनमपि प्रा
55 र्थितमिदं न दैवलौ(?)मर्थी भवति दशमं रावणे शिरः शाता उत्था
यं नेपथ्यावलोकितकेन सहर्षाङ्कतं पश्यं तु भवतः यस्मिन्नेक
शिवस्य ५ धनुष्मतो भगवतः खट्वाङ्गपाणेः सा वाक्छो गुणतां गतो पि हि
पतिः कर्णावतंसायते उन्मुक्तं श्वपुरेव भूषणपदं यातिप्रकोष्ठे
तरे जन औत्सुक्यं नारयति शाता काकुत्स्थेन तदेव भार्गव
गुरोः कोदण्डमाकृष्यते नेपथ्ये लक्ष्म रुन्धन्नेष विधेः स्फुतां
मुखरयन्नेष्टो दिशः कोऽयन्मूर्त्तीरेष महेश्वरस्य दलयन्नं

व्याप्नुवन् १

श्री ५५ ४ (right margin, vertical lines partly illegible)

आयस्य दाष्णोर्वलेन दलत् तटत् च तत् कोदंडं च धनुस्तस्य कोलाहलः २ वैदेही सीता तस्याः करबंधो विवाहस्तस्य मंगलार्थं यजुः सूक्तं ३

द्विजानां कर्णशतसमीपं =५

कुलाचलाः १ प्रसरति २

श्रीकुलक्ष्माभृतः तान्युंदणावधिराणि पन्नगकुलान्युँष्ट्रौ च संपादयन्नुन्मीलत्ययमार्यदोर्वलदलत्कोदंडकोलाहलः जन सहर्षविषादाकूतं कथं भग्नमैशं शातः वैदेहीकरबंधमंगल यजुः सूक्तं द्विजानां मुखे नारीणां च कपोलकंदलतले श्रेयानुलूलुध्वनिः पश्चं वृद्धिषतामुपश्रुति शतंम ध्येन भोजं भते राम त्तुलमहो हेलोंछन धनुर्दभोलिजन्मारवः श्रोष्क स विषादाद्भुतमौत्मगतं अहो दुरात्मनः क्षत्रियस्कुलिंगस्य सर्वकर्मीणं मूष्णापितं जन सहर्षपादयोर्निपत्य भगवन् कुशिकनंदने इयमौत्मगुणैरवक्रीता रामेण मैथिली स्वर्गे

सर्वकर्मसाधकं तेजः शालित्वं २

कन्यादानरूपः १

राजा सुप्राक्त्र...भलोत्सेहोत्सुकन्यानां यत्र यस्मात्तं तस्य धनुः
यत्रैवं दंभौलिर्जन्म तस्माज्जन्म यस्य ४

मुरा हृ व्यवहारस्त्व लक्ष्मणायोर्म्मिलास्त्येनः विश्वा सस्मितं सखे
५६ सीरध्वजं यदस्मिन्नुचितं तै शता जनकस्य कर्णे एवमेवं कथ
यित्वा भगवन्विश्वामित्र ममापि चंद्रशेखर शरासनारो
56 पणप्रथमप्रियवादिनः पारितोषिकं धारयसि [redacted] वि श्री
श्वा विहस्य वत्स दीयते यदभिप्रेषि शता कुशध्वजदुहि ५६
तभ्यां मांडवी श्रुतकीर्त्तिभ्यां भरतशत्रुघ्नावभ्यर्थये विश्वा
शता नंदं हस्ते गृहीत्वा सस्मितं वत्स सर्वं मं स्वामि विधात
प्रतीस्वर व्यं आगमयस्व तावद्दशरथं जन तर्हि प्रहीयतामेष भग
वानांगिरसः प्रियसुहृदमुत्तरकोशलेश्वरमानेतुं विश्वा

ऊहापूहसमर्थोद्धृतविशेषः तदुक्तं उभयोर्भावमाश्रित्य परापेक्षाविवर्जि
तः स्वबुध्या क्रियते कार्यं निसृष्टार्थः प्रकीर्तित इति २

संदेशवाग्वाचिकं स्यादित्यमरः १

एवमस्तु शता उत्थाय किमन्यदधिकमस्ति वाचिकं विश्वा
वसनिसृष्टार्थोसि गम्यतामिति शतानंदो निःक्रांतः वि
श्वा हर्षं नाटयति आत्मगतं दोर्लीलादलितेंदुशेखरधनु
र्विख्यातविक्रांतिना काकुत्स्थेन कृतौ विदेहनृपतिः पूर्णप
तिज्ञाभरः पश्यामेऽस्य सुहृद्गृहान्नेवनवोन्मीलद्विवाहो
त्सवान्नैक्ष्वाकेषु च मैथिलेषु च फलं त्वस्माकमेर्याशिषः
शोधकवैलक्षण्यरोषाभ्यां स्मयमानः भोः सीरध्वज पुरुषप्र
कर्षाधानैर्हि विद्यावृद्धसंयोगाद्बहिरंगा निवर्यासि पदं नया
प्रहीणोलब्धकन्ययायोनसांबंधोपस्थितं पुलस्त्यकुलमुप

प्रहीणोलब्धोकन्यासाप्रहीणोलब्धायासौकन्या च तया १ बुधस्त्रोपंडित्तेपीत्यमरः २
प्रहीणं हलपद्धतिः तत्र प्राप्तया पद्या

खंडयितुं शोधयितुं वा ३ ज्ञानशून्योसीत्यर्थः १ सुखयामि ४

मुद्रा ५७

समाणोवर्षीयानपिकोमलप्रज्ञोसि मुनिंप्रति ऋषेकोशिक
नोघ्यापिकिंचिद्दतिक्रामसि तर्वापिलिकापतौ तारकापराधमे
पमाष्टुमर्यमेवावसरः जन तत्रैव ज्ञानाटयन् भगवन्नेहि
स्वयंसत्यरामभद्रवदनचंद्रचंद्रिकाप्रवाहेण निर्वापयामस्त्वा
वद्दलीकधनुर्द्धरसहस्रप्रार्थ्यमानमैथिलीकरधितमात्मा
नं नहिमिहिरमरीचिपरिचयएवबलिमस्य हिमकिरणविंबस्य
वादादपरोपिकश्चिद्गदंकारः केरवाकरस्येत्युत्थायपरिक्रा
मतः शोष्क सखेदमाकाशो हातपस्विनिसीतेहतासि पोल
स्त्यप्रार्थितापि विचार्यसे त्रिभुवनविजयश्रियः सपत्नी

अनुकंप्य २

श्री ५७

पराधीनो १ दश १४ अभिधेयीकृताः व्याख्याता इति याव

विदार्थ २

जनयतु कौ भवतीमं नात्मतंत्रो स्वजनमपि नेतं निरूपयामः क
मपि विपादं मुवं विनिर्गतोसि सरोषं च जनकं प्रति सीरध्वजे
र पौराणीभिरनेकविक्रमकथागाथाभिरर्थापितोस्तेवीरस्यजं
यंति राक्षसपते दर्शं सं मदं मौलयः यानुबद्धेस्य विशोषयन्तं मदमयमि
र यमैरावणो भूषास्त्रभिरभूदं मात्यमधुपश्रपीषु सां धारणः
तेषुं च सत्क वैधाससज्जनसबंधसत्कारैणासि संवर्धितः पौलस्त्य
हस्तवर्तिन्यां सीतयां तु भविष्यते साक्षेपं च नेपथ्याभिमुखमव
वलोक्य समंताडुनालैः सुरसहचरी चामरमरुत्तरंगैरुन्मील
त्कजपरिघसौरभ्यशुचिनो स्वयं पौलस्त्येन त्रिभुवनभुजा चेत

त्रिभुवनं भुनक्ति · तेन १

परिघोर्गलघातयोरिति धरणिः १

चामराणां वायुकल्लोलैः २ उन्मीलत

मुरा
५८

सिक्ताँमैरैरामत्वंमाजनकपतिपुत्रीमुपयथाः सविमर्षमाँ
त्मगतं अहोगंभीरमिदमुपस्थितं अस्तुतावन्मत्रिणांमाल्य
वंतमेवपुरस्कृत्यलंकेश्वरस्यनिवेदयामीतिनिःक्रांताःस
र्वे अनर्घराघवेपिनाकभंगोनामतृतीयोंकः ७ ७ श्री ५८
ततःप्रविशतिमाल्यवान् २ जं भमाप्राणेश्वस्नुषीप्रमज्यअये
विभातैवविभावरी तथाहि स्तोकोन्निद्रनिदाघदीधि
तिमहस्तंद्रालुचंद्रातपास्त्यायंतेककुभोरथांगगृहिणीगा
र्हस्थ्यगर्हाभिदः अद्यापिस्वकुलायशाखिशिरसिस्थित्वा

स्फीताभवंति २ दिशः २

स्वकुलायस्यपक्षिगृहस्यशाखीतरुस्तच्छिरसि १

कुलायोनीडमस्त्रियामित्यमरः १

नायिकाभेदम्: वासवेश्मनि सुकल्पितशय्यायाः समागमविधिं विदधाना तिष्ठति प्रियसमागमसज्जा तां दृष्ट्वा आकलय्य वासकस ज्जामिति २

सूर्यकांतमणीनां आग्नेयनाडिध्मापिकाः ३

शब्दं कुर्वंतः १ काकादयः १

रुवंतो भृशं तूष्णीं प्रत्यभिजानन्ते बलिभुजो भीताः स्वयूथ्यस्व
रान् अपिच प्राचीवासकसज्जिकामुपगते भानौ दिशो वल्ल
भे पश्यैतास्त्रयः पतंगंहृषदामाग्नेयनाडिंधमाः लोकस्य दृ
णदा निरंकुशास्तौ संभोगनिद्रागमौ कोकस्तामकुमुद्वती विपि
नयोर्निक्षिपमानन्वते सर्वतो निरूप्य सहर्षं हंत समंतादामो
दमानपौरसंभोगमयी स्वलिर्यद्दशाय्यैव भुजार्गलपालिता
राजधानी इतः पौरस्त्यापांककुभि विवृणोति क्रमदलतामि
स्वां ममर्माणि किरणकलिकामंबरमणिः इतो निष्क्रामंती नि
वरंति गुरोः प्रोंछति वधूः स्वकस्तूरीपत्रांकुरमकरिकामुद्रित

नवरतौ गुरुः भर्त्ता तस्य १ स्वकस्तूर्याः पत्रांकुर एव मकरिका रचनाविशेषः तेन मुद्रितं चिह्नितं १

मदुमरणालिनीनांवनंतस्यविहासःहास्यंतस्यवैहासिकःकेलिकरः१ विहासेनदीव्यतीतिवैहासिकः। वैहासिकःकेलिःकरःप्रहासीचविहर्षक इति भरतः

घुसृणपंकेनकुंकुमेनपत्रांकुराः २

त्विषांपतिःसूर्यःवितपेत

मुरा ५९

मुरः अपिच अयंमदुमरणालिनीवनविहासवैहासिकस्त्विषां वितपतेपतिस्सपदिदृश्यमानानिजाः स्तनौपुलकयंतिचो त्पलदृशांप्रियेोरस्थलेविपर्ययितवक्त्रयोघुसृणपकपत्रां कुराः इतश्च प्रियवसतेरपयांत्योभिषुःकरंवितकरांबु जन्मानः करजव्रणविरलस्तनुपुलकममूःकिमपिविव दंते अन्यतश्च प्रभातेपृच्छंतीरनुरहसवक्त्रंसहचरीनवो ढानुंव्रीडामुकुलितमुखीयंसुखयति लिखंतीनांपत्रां कुरमनिशमस्यास्तकुचयोश्चमत्कारोगूढंकरजपद

करजव्रणैर्नखक्षतैर्विरलाव्याप्ताः स्तनपुलकायासांविरलस्तनपुलकास्तथा ५

पुनर्भवःकररुहोनखोस्त्रीत्यमरः १

कलंकिविनोहिततिकृता
[illegible]
श्री ५९

नः अह्निषु अंधकार एव प्रभाति ५

निःकारणं ४ मनुष्यकर्मातिशयं २

मां सां कथयति मुहूर्त्तमनुध्याय अहो यतः प्रभृति वैदेहीवरणाय प्रहिते
नं पुरोधसा कथ्यमानं ककुत्स्थकुलकुमारस्य मानुष्यकातिशयमश्रृणवं
ततः प्रभृति कष्टां दशामनुभवामि तथाहि तन्नादृशं कथमुदेति मनुष्य
लोके तेजोद्भुतं निरभिसंधिनं तावदेतत्तान्येव चास्य चरितानि दृशा
ननस्य धिक् चिंतया रजनिरह्निषु नः प्रभाति अपि च श्रुत्वा दुःश्रव
मद्भुतं च मिथिलावृत्तांतमंतः पतच्चिंतापरुषसा वहितस्य वदनत्वग्विप्रकी
र्णस्मितः हेलाकृष्टसुरावरोधनवधूसीमंतसंतानकस्रग्वासोज्वलपा
णिरप्यंवतिमां वत्सो न लंकेश्वरः विमृश्य आकाशे अहह दारुणोयमस्मा
कं चिरजीविता प्रीतं विधातरिपुरां परिभूयमर्त्यानि वत्रैन्यतोयदंभयंस

महादेवे १ तिरस्कृत्य १ केशवेशेषु १

हेलया लीलया आकृष्टाश्च ता सुरावरोधनवधूः अंतःपुरवधूश्च तासां सीमंतेषु संतानकस्र
नः कल्पद्रुमस्रजस्तासां वासेनउज्वलंपाणि पल्लवयस्य २

नप्रीणाति २ ख्याते १

अवहित्थाकारगुप्तिः इत्यमरः

अंतःपततीति चिंतायतस्या अपरुषः अक्रूरः ... तेन सा चिंतया परुषा

हितः आकारगुप्तिसहितः वचनत्वेन वदनस्य त्वक् विप्रकीर्णं स्मितं येन ...

प्रकीर्णं स्मितं यस्य ... ६ ... शके ...

मनुष्यकर्मातिशयं ५

रामस्य मनुष्यत्वादेकंधरत्वाच्च राक्षसाधिराजेन अनभिभवपराक्रमेण दशकंधरेण त्वया धिना भव्यः १ किरणो १
महेंद्रस्य मौलिरिव वलभी निर्यूहः प्रासादोपरिगृहं तत्र पर्यंकिका पर्यंकः तस्य ज्योत्स्ना तया पुष्टः नखेंदुदीधितिश्चंद्रो यस्य ४

अहंकारवानहंयुश्च इत्यमरः १

शांतं पापं १

मुरा ६० भवानहंयुः तन्मर्मणि स्पृशति मामिति मात्रैमधुरा हा वत्स शांतं मथवा
दशकंधरोऽसि स विमर्शो महो मैथिलस्य नृपतेरकोर्यज्ञता विश्वा
मित्र वशीकृते हृदि वयं मा भूम संबंधिनस्ते दृष्टा न कथं पुराणमुनयो
मान्याः पुलस्त्यादयः जामाता पि महेंद्रमौलिवलभी निर्यूहपर्यंकि श्री ६०
काज्योत्स्नापुष्टनखेंदुदीधितिरयं नापेक्षितो रावणः पुरो वलो
गंतुं ६ क्य कथं मिथिलां चरितुमनुप्रहितां चिरयति वत्सा शूर्पनखा
प्रविश्य शूर्पनखा २ सहर्षं अम्महे सोमम्म सुंदर विवाहणेवत्थल
च्छी विच्छड्डिकं तिप भ्भारो रहुउल कुमाराणं मुहपुंडरीआइं पेखं
गु १ तो जुंछिदसा विमाणुसी भावेण कदत्थीकदह्मि अम्मो सातारि

ममौलिवलभीनिर्यूहपर्यंकिकाज्योत्स्नापुष्टनखेंदुदीधितिः
मैदिदीमरतः १

विस्मारः १

आश्चर्यं सौम्यसुंदरविवाहनेपथ्यलक्ष्मीविच्छर्दिका अतिशायितकांतिप्राग्भारा रो रघुकुलकुमाराणां मुखपुंडरीका
नि प्रेक्ष्यमाणानिंदितेनापि मनुष्यभावेन कृता ... २

अहो स्मातादृशी १

गुणानां प्रकृतिः यत् विपक्षहस्तपतितापि सुखयति = १ । कथं अत्रैव अट्टालिकाशिखरप्रग्रीवे प्रांगणे मातामहः २
यद् इदानीं प्रजागरक्लान्तलोचनः प्रतिक्षणं जृम्भाविस्तारितमुखकुहरदृष्टहृदयस्थित । अहो दुःश्लिष्टता दुःखदंता दुष्टकार्याणां ३ =
कठिनकार्यभारः अन्यद्व कोपि दृश्यते = ४

सी गुणाणं पकिदी जं विव क्खहत्थपडिदा वि सुहावेदि माल्य सस्नेहं
कथं वत्सा शूर्पनखा वत्से अयमहं भितइतो भवती शूर्प कधं इध ज्जेव
अट्टालिआए सिहरपग्गीवे मातामहो अहो दुस्सिलिठदा दुट्ठकज्जाणं
जं दाणीं पआगरकिलिअंतलोअणो पतिक्खणं जिम्भा वित्थारिअ
मुहकुहरदिट्ठहिअअट्ठिद कठिणकज्जभारो अस्मि विअ को विं दीसइ
अहवा सामं तस्स वि गुरुओ मंति भावो विसेसेण अअह्म दाइणो सा
हसेक्करसबवसाअ चेंडचरिदस्स रावणस्स जाणामि एसो मं ज्जेव पडि
वालअंतो चिट्ठदि ता जाव णं उपसप्पामि सविषादमेसा वेनमुपस्त
त्यं अज्ज वंदामि माल्य कल्याणिनी भूयाः इहा स्यतां अपि भरत

अथवा संमतान्नवं तस्य सामंतस्यापि गुरुर्मंत्रिभावः वि
शेषेण अस्मद्दायादः साहसैकरसव्यवसाय चंडच रि
तस्य रावणस्य जानामि एषः मां एव प्रतिपालयतः व
स्थितः ५ नैते = ४

आर्य वंदामि १ तत्यावदेनं उपसर्पामि = २

शू॰। आर्य दशरथो आगमः कुमाराणां गोदानमंगलं जातं यावत् मया प्राप्तं मिथिलानगरं =१
कुहना दंभचर्यायामिति मेदिनीकरः ७ कुहना दंभान्मिथ्यायापथकल्पने त्यमरः ७ दंभचरणो धूर्तः ७

मुरा शत्रुघ्नाभ्यां सह वैदेहमुपस्थितो दशरथः शूर्प उपविश्य अज्ज दसरधे
६१ आअदे कुमाराणं गोदानमंगले संवुत्ते दाव मए पत्तं मिहिलाणअरं मा
ल्य निःश्वस्य अतिप्रकाशौर्यमर्थायं यथा निर्वर्तनस्वीकरणं जानकी
अथ किं ४ ति शूर्प अहरं माल्य विमृश्य अहो दुरात्मनः क्षत्रियब्राह्मणस्य कु श्री
उच्छ्वसितं ५ शिकजन्मनो दुर्नाटकं यज्ञोपप्लवशांतये दशरथो राजा सुतं याचि ६१
त्वां च नीय विनीय चौ युधविधौ तेजस्विरेराक्षसाः चैय … विदलय्य
आर्य एवमेतत् २= कार्मुकं मथ्य स्वीकृत्य सीतामितो नो विप्रः कुहनाविटेन वटुना किं किं
न कारिष्यते शूर्प अज्ज एव्वं णेदं सो तस्य मए वह्मणो वशिष्ठमहेसि
णो पुरदो विप्फुरंतो दिट्ठो माल्य विहस्य वत्से तपोभिरस्य ब्राह्मण

शू॰। स तत्र मया ब्रह्मणः वशिष्ठमहर्षेः पुरतः विस्फुरंतो दृष्टः २

यदादेशात्सद्भवति १ संधिविग्रहादिकं १ क्षात्रभावेन २ ब्रह्मतपोबलं उपनयनव्रतं वा तेन २
जन्मत्रययोगिनः। अथ च द्विजातक इति गालिदानं मुनेः=३ निंदितशीलः ३ अधीरणो धिक्कृत इत्यमरः ३

देशैरपि स्वां निवृत्तावेन क्षत्रियकार्यं न जहाति किंच स्वभावमधुरो
पि काकुत्स्थो बटुरीत्यातिकेन ब्राह्मणैर्ब्राह्मण्येन च क्षत्रियजन्मना
द्विजातकादस्मान्मुनेरधीयमानोऽधरीणशीलैः परिणंस्यते तथा
हि अविनयभुवामज्ञानानां शमाय भवन्नपि प्रकृतिकुटिलाद्वि
द्याभ्यासः खलत्वविवृद्धये फणिभयभृतामस्तु छेदः समस्तमसा
मसौ विषधरफणारत्नालोको भयं तु भृशायते भवतु किमनेनातिको
तोपवर्णनेन कथमिदानीं स्वयं गृहीतुमुत्तिष्ठमानो राक्षसपतिः
प्रतिकर्त्तव्यः स्यात् शूर्प अज्जए खु मो हिमं परिहरिअ तस्स को अ
सो उबावो तक्कीअदि मोल्य वत्से मैवं महादोषो हि ताद्दशे न धर्मे

निवृत्तः अपथं कर्तव्यः २

शू०। आर्य न खलु बलात्कारं परिहृत्य तस्य कोऽन्यो उपायस्तर्क्यते २

दोःस्तंभद्वयं तस्य दर्पः तेन डंबरं विस्तारः २

कथं निवर्तयामः ५

मुरा
६२

नामितं ४

विजयिनावीरप्रधानेन नपरिगृहीतायावैदेह्याः प्रसह्योपहारः पश्य
दोःस्तंभद्वयदर्पडंबरमितिस्पष्टं न विस्फाल्यतैवैदेहीकरबंधसूचनं
मितिप्रस्तोतिनव्रीडया इत्यालोच्य कृतस्मितैर्मुनिभिरादिष्टेनेयं
नक्षणादांतं वंदितमंचितंच सहसाभग्नंच तादृग्धनुः कथं तस्मिं
न्निशाचरनाथमातनायिन मनुजानीमः शूर्प निश्वस्य जधा
निरूविदंमादामहेएं अहोकालस्य माहप्यं जंदाएंतिहुअणजअ
लछीलीलावंदिआआरेमहाराअरावणोविएवंमंतीअदि माल्य
वत्से मुनिरपिगुरुर्दिव्यास्त्राणांवभूवदिवौकसामजगवधनुर्भ
गेनावानहोसमहोत्सवः रघुपतिगुणक्रीतामेतामवेहिजगत्त्रयीं

कर्मणि ४

रामेण ३

श्री
६२

पि· स्सा·लिदा· ४

श्री· चपाणिन्नि विवं·पा·ता·मदै ४

अहोकालस्य माहात्म्यं यतइदानीं त्रिभुवनजयलक्ष्मीलीलावंदिकागारेमहाराजरावणोपिएवंमंत्र्यते
४

पिनाकोजगवंधनुरित्यमरः २

शू॰ कः संदेहः तस्मिन्विवाहमहोत्सवसमये सर्वं मया प्रत्यक्षीकृतं १ यथा लोष्टद्वयास्फालनेनान्यतरस्फुरणं भवति तथायो वधः स एकलोष्टवध इत्युच्यते । २ मिथिलातः सीता अपहरणे अ

विपर्यस्यते १ अस्माकं १

विपरिणमतैदौर्जन्यं तु प्रभुत्वपदेन नैः शूर्पं कौ संदेहो तस्मिं विवा
हमहोत्सवे समये सव्वं मए पच्चक्खीकिदं माल्य तदेवमेकलोष्टवधः
स्यात् तथाहि मिथिलां प्रविश्य बलादाकृष्यमाणे कलत्रे कथं तिति
ष्ठते राजपुत्रैः तं चोत्तिष्ठमानं राजपुत्रं पुरजनप्रमतयोप्यनुतिष्ठे
रन् किं मंगसंबंधिबांधवाः यथोक्तमारण्यकौग्निरिव दुःखामर्ष
जं तेजो विक्रमयति मंडलस्यानुग्राह्यो भवति शूर्प दीर्घमुष्णं चनिः
श्वस्य अज्ज किं दाणीं जुत्तं माल्य = अणुवत्से कार्यं ज्ञासिं अस्ति
वनौकसां मैत्री जांबवान्मतंगाश्रमवास्तव्यां श्रमणां नाम सिद्धश
वरीमुपेत्याभ्यर्थितवान् यथा वालिनो वैराग्येण [illegible] सीण लुब्धा

मतंगाश्रमे वसति विद्यते यस्याः सा तां २

कठोरतरश्चासौ तरणिः सूर्यश्च तस्य तापएव वज्रानलस्तस्य ज्वालया अवलीढं जीवितं यस्याः सा ५ शू: कथं क्षत्रियपोतको वालिनि गृहे साहाय्ये समीहते २

अपकृताः १ ततस्ततः ३ साहाय्यं १

मुरा पूर्वरिताः प्रकृतयः किष्किंधायां सुग्रीवमभिषेक्ष्यमाणाः सौमवायि
६३ कं मे स्वाकं रामभद्रमपेक्षंते शूर्प सातंकं कथं क्षत्रियपोतको समयं २
वालिनि गृहे सहायं समीहते तदेतदेव माल्य ततश्च अयो
ध्यातः कैकेय्या भरतवार्ताहरणाय प्रेषितां मंथरानाम स्थविर श्री
दासीं कठोरतरतरणितापवज्रानलज्वालावलीढजीवितां मिथि ६२
लाप्रांतरे तिष्ठतीति निदाघकिरणव्याकरणांतेवासी सती धर्मर्षिं
याज्ञवल्क्यमुपस्थाय संप्रत्येव निमेषमात्रान्निवर्तमानो हनूमा
न् कथयति अतस्त्वमस्मदनुरोधेन हनूमदवेक्षितस्वशरीरोप
रपुरप्रवेशविद्यया मंथराशरीरमधितिष्ठंती मिथिलामुपेत्य प्रत्य

पुरंपुरिशरीरे १ विश्वास्या १
मिथिलाप्रांतरे मंथरा तिष्ठतीति हनूमान कथयति २

महारण्यमरण्यानि इत्यमरः २ शू०। आर्य किंपुनस्तत्संविधानकं ५

गूढमंत्रणं १

यितास्संविधानकमिदं दशरथस्य गोचरीकुरु इत्थं भाविना गुरुनि
देशचर्य्याप्रसंगेन पंकपाषाणविषमकंटकव्यालबहुलां दंडकार
ण्यानीमनुप्रविष्टः सर्वथा वैदेशिको राजपुत्रः कार्यगौरवान्नि
यतमेष वालिवधपूर्वकेण संबंधेन सुग्रीवमुपगृह्णीयात् शूर्प
सकौतुकं अं किंपुण तं संविधाणअं माल्य कणेएवमिवं कथयेति
शूर्प हसंती अहो दुठु भल्लुअस्स कुटिलदा तदो माल्य ततश्चसा
पिशाचवरयोगिनी सुग्रीवगुणानुरोधेन सर्वं तथैत्युररीकृत्य तदैव वि
देहाभिमुखी प्रस्थिता इति मे जनस्थानवासिभिर्जनपदै रागत्य
कथितं अमुना च जांबवतः प्रयोगेण फलवता विराधप्रभृतिभिरधि

ग्रं ५

शू०। अहो दुठु भल्लुअस्स कुटिलदा
अहो दुष्टभल्लूकस्य कुटिलता ४
दै

विराधप्रभृतिराक्षसैः १

शू०। आर्य उपनतस्य शरणागतस्य एवं क्रीयते ४

रामभद्रस्य १

ष्ठितेषु विंध्यगिरिकुहरेषु विहरतः सुकरं कलत्रापहरणं अस्मदी
यास्कन्मायाः सुरासुरसमरप्रथमरेखायोधस्य युद्धमुदितविबु
धपतिवितीर्णमायाहरमंत्रधारिणो दशरथस्य सन्निधौ न प्र
भवंति शूर्प सविचिकित्सं अज्ज उपणदस्स एवं करीअदि मा
ल्य विहस्य साधु वत्से साधु वृद्धसंवादिनी ते बुद्धिः यदाहुः
यो ह्युपनतस्य पुत्रदारानोऽतिमन्यते तस्योद्विग्नं मंडलमभावा
यो पतिष्ठते इति किं पुनरस्मासु निसर्गतेजस्वी नैवं संश्रय
वृत्तिमातिष्ठत इति शूर्प हुं अण्णं भणामि एवं करिस्सदि रामभ
मद्दो माल्य वत्से कः संशयः लोकोत्तरं किमपि रूपमुन्मीलयं

शू०। हुं अन्यत भणप्यते २ एवं करिष्यति रामभद्रः २

प्रकाशयंतः १

शू०। अन्यत्किमपि अनर्घतरं तस्य पतिश्यतीति तर्कयामि ॥१ शू०। शृणोतु मातामहो मया जनकनगरतः निष्क्रामं

जुगुप्संते निंदंतीत्यर्थः १

त्याश्रुतं यदा खलु दृष्टशितिकंठशरासनस्य
दाशरथेः मत्सरेण सकलक्षत्रियकृतांतः परशु
रामम् आगत इति ३

भुजैरगलितानि रूढा चासौ नर्मदा च
तस्यां मकरचक्रं तस्य दंष्ट्रांकुरास्तेषां व्र
णप्रकरैः क्षतसमूहैः कर्कशं कठोरं ३

तो जगति राज्यभोगेभ्यो वीतस्पृहास्ते महानुभावाः । शूर्प॰ अण्णं किं पि अ
णग्घंतरं तस्स पडिस्सदि त्ति तक्केमि । माल्य॰ सहर्षं कीदृशं तत् । शूर्प॰
सुणादु मादामहो मए जणअणअरादो णिक्कमंतीए सुदं जधा खु
डिदसिदिकंठसरासणस्स दासरहिणो मच्छरेण सअलखत्तिअ
कंदंतो परसुरामो आअदो त्ति । माल्य॰ सर्वमुपपद्यते । भुजाग्गलित
नर्मदामकरचक्रदंष्ट्रांकुरव्रणप्रकरकर्कशं किमपि विभ्रदुग्रं वपुः
सयेन परशुना हतो नृपतिरर्जुनः कौतुकादसौ कथमुपेक्षते गुरुध
नुर्व्यलीकं मुनिः । परं मे ननौपि सकलमूर्द्धाभिषिक्तकंठकंधरारुधि
राभिषिक्तपंकिलकुठारेणाद्भुरभिभवो दाशरथेः । शूर्प॰ साम्प्रतं

गुरोर्महादेवस्य धनुर्व्य
लीकं अप्रियं ३
पाटनं १

परशुरामेण ३ मुनिः परशुरामः २ सकलमूर्द्धाभिषिक्तानां कंठकंधरारुधिरेणाभिषिक्तः पंकिलकुठारो यस्य तेन २

मू॰। अहो दुग्धमुखे बालेपि तस्मिन् क्षत्रियवटुके एवं संभावयते मातामहः १ राजन्यानां रुधिरमेवाम्भो जलं धौतो कृतं त्रिषवणं त्रिकालस्नानं येन ३

मु रा
६५ 65

अहो दुद्धमुहे वि तस्सिं खत्तिअबटु एव्वं संभावेदि मादामहो माल्य
विहस्य वत्से नैवं तावज्जानासि सर्वराजकदुर्द्धर्षं सर्वदेवमयं धनुः
भंजता रामभद्रेण विजिग्ये भुवनत्रयं इदानीं तु राजन्यरुधिरा
म्भो धिकृतत्रिषवणो मुनिः प्राप्तः परशुरामो यं न विघ्नः किं भविष्य
ति तदेहि राजकुलमेव गच्छाव इति निष्क्रान्तौ विष्कंभकः नेपथ्ये
भो भोजनन्काग्निहोत्रपरिचारकाः पाद्यं पाद्यं अर्घोऽर्घः आजन्म
ब्रह्मचारी एष थुलभुजशिलास्तंभविभ्राजमानं ज्याघातश्रेणिसं
तांतरितवसुमती चक्रजैत्रप्रशस्तिः वक्षःपीठे घनास्त्रव्रणकि
णकठिणो संकुणुवाणाः एषकान् प्राप्तो राजन्यगोष्ठी वनगजमृगा

स्थूलौ यौ भुजौ एव शिलास्तंभौ ताभ्यां विभ्राजमानः ३

नमो नेः
श्री
६५

तेजयन् २ वाणान् १

व्रण
ज्याघातश्रेणिः व्रणसमूह एव संज्ञातया अंतरिते च तत्र वसुमती चक्रे च तेन जैत्रा प्रशस्तिर्यस्य २

राजन्यानां गोष्ठीसमूह एव वनगजास्तेषां मृगयाकौतुकी १

स्त्रीणां इयं स्त्रैणा चासौ कपोलानां कुंकुमलिपिश्च तस्यास्तेयं तेन अतिभीमः भयंकरस्तस्मिन् १
चतुरं तरीपाणां चतुर्द्वीपानां विजयस्तस्य ज्यानादस्तेन रौद्रं २ द्वीपोस्त्रियामंतरीप इत्यमरः २

कुशानां चीरं तस्य तंतवः ते ३

याकौतुकी जामदग्न्यः अपिच एषस्त्रैणकपोलकुंकुमलिपिस्ते
यातिभीमैर्भुजैर्विभ्राण्श्चतुरंतुरीपविजयिज्यानादरौद्रंधनुः
तूणावेवपुनस्तरां द्रढयतिस्वादेतरस्मात्पटादौंकृष्टैः कुशचीरतं
तुभिरंपि क्रुद्धोमुनिर्भार्गवः ततःप्रविशति सशरचापहस्तः क्रु
द्धोद्धतो जामदग्न्यः २ सखेदसंभ्रमं यथाभिषमोजिनाकृतांते
नपर्यवसितास्ते तादृशाः सांयुगीनाः वर्त्तमानेतु शास्त्राशस्त्रि
कथैवकानवभवद्वीर्याणिपाणौ धमाः पंथानोदिविसंकुचंतिवसु
धावंध्यानसूतेभटान् लक्ष्मीरप्यरविंदसौधवलभीनिर्यूहपर्यं
किकाविश्रांतैरलिभिर्नकुंजरघटागंडोत्करैर्मोदते सविमर्षा

सांयुगीनाः रणेविनीतः ४ वीरवर

नवीनमभवंतश्चतेर्शौर्याणिश्चतेर्मार्गाणिदिशम
दिशो एवा हशाः स्वर्गोपथानः संकुचंति ५

४ ऐश्वर्यशालिनि रणसमीपम ५ दिदिशःय ५

अरविंदमेवसौधवलभी । लक्ष्मीरपिकुंजराणां घटा समूहस्तस्य गंडसमूहैर्न मोदते २ गजानां
प्रासादोपरिगृहं तस्मिन्निर्यूहः तत्र एव पर्यंकिका पर्यंकस्तत्र विश्रांतैर्भ्रमरैर्मोदते लक्ष्मी
निर्यूहः शेखरेद्वारे नियासे नागदंतके १

त्रिपुरस्य अवरोधः अंतःपुरं तत्र सुदृशां मीचीनेदृशां याः सां स्त्रीणां कर्णोत्पलग्रंथयः भ्रश्यंति २

वयं ५

यस्य धनुषः गुणं १ सति १ ६६

मुरा ६६ श्चर्यं शंभोर्यद्गुणवल्लरीमुपनयत्यौत्कुष्यकूर्णांतिकं भ्रश्यंति त्रिपुराव

रोधसुदृशांकर्णोत्पलग्रंथयः स्वंचौस्फालयेति प्रकोष्ठकं भिमौ मुनु

च्यं तास्तां महो भियंते वलयानि दाशरथिनातद्भग्नमैशं धनुः सरो

षविकटंपरिक्रामन् भो भो विदेहाः क्व रामो दाशरथिः यस्मिन्नं

र्जुनदोःसहस्रनलकप्रोद्गच्छदस्रच्छटाजिह्वालेजुहवांवभूवमिरु

षांराजन्यसत्त्रामपि अद्यप्राक्कवलग्रहस्यविघसीभूतेषुपित्रस्वि

यस्तुद्वेषुक्षुधितः चिरेण परशुस्तेनार्यमन्विष्यते ततः प्रविशति

सधैर्यससंभ्रमो दाशरथिः रामः साकेशंक्तिधरेण तत्रभवतो

देवाद्भवानीपतेर्यः सम्यं चमंवाप चापनिगमं संम्यं चिसामानिच

धनुर्विद्यां १ स्वामिकार्तिकेयेन साकं २

शिराः नाड्यः १

अर्जुनस्य दोष्णां सहस्रस्य नलकाः तेभ्यः उद्गच्छंत्यः श्च्युताः अस्रच्छटा रुधिरघटाः स्रुतौ ताभिः

जिह्वालः तस्मिन् ५

परशो ४ श्री ६६

66

भस्मांकुरस्तपस्विपुत्रइतिधरणिः ३ अभ्यासः खुरलीयोग्या ३ मंदः अर्हंतस्य चापभंगं स्मरणोमि ४
शास्त्राभ्यासे ३

उत्कर्षः १

शूराणांचतपस्विनांचपरमांकाष्ठामधिष्ठास्नुभिस्तेजोभिर्भगवान्सो
भृगुपतिर्दिष्ट्याद्यदर्शिष्यते नाम सखेदोपालंभंमामात्मानंप्रति भ
स्मांकुरैति खुरलीकलहे कुमारमर्ण्याक्षिपने परुषरोषमदांधचेताः
दृष्टौ स्थितः कृतमिथोहसितं शिवाभ्यां तच्चापभंगमपिहा स्मरणः स्म
रणोमि विमृश्य अहोमामरण्यवासिनमुपश्रुत्य दुरात्मनो रघु
कुलकुटुंबकेनदूरमुच्छ्वसितं किंचिद्वैः रैकाकुत्स्थाः कथं वेः श्रु
तिविषयेमयं नागोमदार्गवीयोदुः सामंतापचारप्रथितपितृवधा
मर्षनिस्तारबंधुः वारानां सन्नविंशान्विषसितविषमस्तत्रजा
तिप्ररोहः क्रोधाद्युत्कृत्तगर्भामिषरुधिरवसाविस्रगंधीकुठारः

विसंस्यादामगंधियतरुत्यमरः १ विषसिताः मारिताः विषमास्तत्रजातिप्ररोहायेन २
निर्वापणं विशसनं मारणं प्रतिघातनं २

विंशतेरासन्नाआसन्नविंशाः एकविंशतिवारान् २

दुःशः सामंतः सहस्रार्जुनस्तस्यापराधेन प्रथितो यः
पितृवधामर्षस्तस्य निस्तारस्तस्मिन् बंधुः ७

दोहल्लंश्रेणिरेवनिश्रेणिकातत्रतुल्यारूढाचासौ समस्तलोकविजयश्रीश्चतयापूर्यमाणंउरोयस्यतस्य=१
निःश्रेणिःस्त्वधिरोहिणीइत्यमरः२

मुरा ६७

रामः दृष्ट्वा सहर्षबहुमानं जेतारं दशकंधरस्य रमसौद्दोः श्रेणि
निश्रेणिकातुल्यारूढ समस्तलोकविजयश्रीपूर्यमाणोरसं यः
संख्ये निजघान हैहयपतिं शत्रोर्मुखं दृष्टवान्यः एष्टं ददतौपिव
एमुखजयेसौ येकृतीभार्गवः लेणं च निर्वर्ण्य सस्मितं अहो
संकीर्यमाणानेकरसानुभावगंभीरमधुरो यमस्याभोगः तथा
हि जटां धत्ते मूर्ध्ना परशुधनुषी बाहुशिखरे प्रकोष्ठे रौद्राहं वलय
मिषु दंडानैपिकरः प्ररूढप्रौढस्त्र व्रणविकटरौद्राद्भुतमिदं प्रशां
तामैणेयीं त्वचमपि च वक्षःकलयति इत्युपसर्पति जामविलो
क्य कथमसौ श्रूयमाणगुणानुरूपकल्पिताकारसंवादी दाश

परिपूर्णता५

श्री ६७

धर्मसमाप्तौ जितजन्मस्यवस्यामरः३

प्ररूढानिव तानि प्रोढास्त्राणि च तेषां व्रणे विकटरौद्राद्भुतं३ अनुगतः१ संवदति१

वस्त्रः

एणयाइयं ऐणेयीतां२

करीणांकुंभास्तेषांकूटःसमूहस्तस्यकोटिःअग्रभागःतस्मिनप्रकटाःकठोरनखांकुरायस्यतं॰२

रथिः साधुरेराजन्यपोतसाधु सविधमुपसरन्समूलकाषंक
षितनृपान्वयमप्यमोघिनोषि हरिमिवकरिकुंभकूटकोटिप्रक
टकठोरनखांकुरंकुरंगः रामः सस्मितं भगवन्भार्गव गुरुग
र्भरूपयोरेतावदेवांतरं किंच आदिष्टोभगवान्भृगुर्जननयोरोत्स
त्तिकब्राह्मयोर्देवोधूर्जटिरस्त्रकर्मणिगुरुर्वीर्यंचदूरेगिरां सप्त
द्वीपवतीदद्वैवमभिप्रेषिद्विजान्कश्यपप्रायान्प्रतिमानुभाव
भवतेकस्मैचिदस्मैनमः जाम अरेक्षत्रियडिंभतवानेनैसत्व
सोजन्यपौरुषोत्कर्षेणकिमप्यंतरांप्यायितोस्मि किंतु नारी
चैःकृवीर्यनंदनवधूवाष्पप्रियंभावुकैरुत्पाद्यस्ततजोदमर्णवम

जंउदः१
कृतवीर्यस्यनंदःसहस्रार्जुनस्तस्यवध्वःतासांवाष्पेणप्रियंभावुकास्तैः१ क्षतोउदकंयस्य असोक्षतजोदः। न१

समस्तबाहुजान्क्षत्रियान् भुनक्ति तस्य १ बाहुजः क्षत्रियो विराट् १

क्षत्रसंकुर्वन् २ निर्वाणतांयास्यतः १

दत्तं १

मुद्रा ६८ थंन्युप्तंपितृभ्योपयः संप्रत्यस्य समस्तबाहुजभुजः क्रोधस्य निर्वास्य
तः क्षुद्रतनो धनुरैंदुशेखरं महो ज्ञातो भवानिधनं रामः स्थिरो
भव भगवन् बालस्वभावसुलभेन कुतूहलेन कृष्टं धनुर्भगवतो
वृषभध्वजस्य तत्रानुषंगिकं ममंगलमीदृशं तु संवृत्तमत्र न
मयागणितस्त्वमासीः ज्ञाम सरोषं आः क्षुत्रियडिंभ कथं श्री ६९
प्रमथनाथप्रथमांतेवासिनं मामपि भवान्नाजीगणत् महा
सेनो यस्य प्रमदयमदंष्ट्रासहचरैः शरैर्मुक्तो जीवन् द्विरिव शरज
न्मासमभवत् इमां च क्षत्राणां भुजवनमहादुर्गविषमां मयं वीरो
वारानं जयद्रुपविंशान्वसुमती रामः शांतं प्रसीद भगवन् प्र

भुजवनमेवमहादुर्गं तेन विषमां २

प्रत्युत्तमम् ३ अत्रिलिम्पः ३

तव दोर्द्रोर्विशीकृतश्चासौ विशाखश्च तस्य मुखावलोकव्रीडया विदीर्णं हृदयं यस्याः सा २

विशाखः शिखिवाहन इत्यमरः १

सोढं अविमृश्यकारितया न गणितोऽसि न पुनरवलेपात् स्त्रीषु प्र
वीरजननी जननी तवैव देवी स्वयं भगवती गिरिजापि यस्यै त्वद्दोर्वि
शीकृतविशाखमुखावलोकव्रीडाविदीर्णहृदया स्पृहयां बभूव जा
म विमृश्य अनुभवपुनरुक्तां मुंच नः स्तोत्रचर्यामुपनमय तदेतत्कौ
शिकोपज्ञमस्त्रं क्षिपति न खलु कालं वीरगोष्ठीविनोदप्रियपरशु
र्यं मे बाहू रुषघमानैः रामः स्वगतं अये भगवंतं विश्वामित्रमपि स्म
शति भो वत्स एवं तावत् प्रकाशं सधैर्यस्मितं भूमात्रं कियदेतदर्णव
मितं तत्साधितं हार्यं तैर्यद्वीरेण भवादृशेन वदति त्रिःसप्तकृत्वो जयः
द्विं शौर्यं न व बाहुरीदृशामिदं घोरं च वीरव्रतं तत्कोपाद्विरम प्रसीद म

कथयति २

कृतांतस्य दंष्ट्रा एव क्रकचा कर्त्तरी एव कठोरकुठारस्तद्वत् दुर्निरीक्ष्यः कः
रः अजनि ५

महावीरश्लालितायाः २

मुरा ६९ गवन्जाल्यैव पूज्योऽसि नः जाम स्वगतं अहो दुरात्मनः राजन्यपो
तस्य महावीरप्रहतायाः पद्धतेः स्खलितं मुक्तिप्रयुक्तिवैदग्ध्यं प्र तै ४
काशं सरोषकष्टं आः पाप जाल्यैव केवलेया पूजनीयस्ते परशुरा श्री
मः कथं मयापि निरायुधोऽसि विनयनिचुलितैर्भवद्वचोभिः कर्म ६९
पिनवैविवर्णाद्भिरेकमेतः अयमंजनिकरः कृतांतदंष्ट्राक्रकचक
ठोरकुठारदुर्निरीक्ष्यः उच्चैः अहो नु खलु भोः त्रैलोक्यत्राणशौण्डैः ख्यातः ४
सरसिजवसतेः संप्रसूतौ भुजाभ्यां सत्त्रं नाम वर्णः कुलिशकठिन
योर्यस्य दोष्णोर्विलीनः ज्वालाजिह्वालकालानलकवलभयभ्रांत
देवासुराणि व्यातन्वानो जगंति ज्वलेति पुनरयं पार्वतीधर्मपुत्रः

ज्वालया जिह्वालश्चासो कालानलश्च प्रलयाग्निः तस्य कवलः ग्रासः तस्य भयेन भ्रांता पलायिताः देवाः
असुरा येषु तानि २

69

परशुरामस्य २

प्रकामायर्थिः ५ सरसिजं वसतिर्यस्य तस्य ब्रह्मणः ३

निःफले २

नेपथ्ये भगवन्भार्गव अप्रवृत्तिविषयं वितन्वतः सत्रशालाद्भियमि
वमेदिनीं दक्षिणां तवैव भूव यज्वनो मुंच संप्रति तु शुष्कमायुधं जा
म प्रशांतगंभीरस्वरेण जनकेन भवितव्यं तदभिमुखमवलोक्य
राजर्षे सीरध्वज भगवतः सूर्यशिष्यात्पुराणाद्वाजसनेयिनो या
ज्ञवल्क्यादधीतब्रह्मसिद्धांतो गृहीतवाक्य एवासि किंतु नायमव
सरः शिष्टानुरोधस्य अवनिमधिकविंशानभ्यवस्कंदवारानेव
भरत भृतकेभ्यः संप्रदाय द्विजेभ्यः विरमतु रमणीयादद्य युद्धात्कथं
मे निखिलनृपतिहत्यादृष्टसारः कुठारः नेपथ्ये भृगुतिलकेन
मेक्ले मुंच वैमत्यमेतत् कुरु करुणामिदानीमानसंमानशौंडे वह

मारयित्वा ४

अधिकविंशतियेषां तान् एकविंशतिवारान् ६

विपरीततो १

त्रिजगतःअभयदानेवहुप्र॰ः १

पुत्रतुल्ये १ मूलधनरूपे १

मुरा तिवतंकिंमंस्त्वंपुत्रंमांडेपिरामेत्रिजगदभयदानस्थूललक्ष्योमुज
१० स्तेजाम् रामंप्रति अरेधीरककर्कशस्वरःकएषः रामः सप्रणयं
भगवन्नयंतातोरघुपतिः जाम सव्यथं धिक्सर्वत्रदुरात्मनःक्ष
त्रियकुटुंबस्योद्भेदः नेपथ्याभिमुखमवलोक्य भोराजनंदशर
थ अस्मिन्नामधेयेनपुत्रेणमामानोहिंसि किंपुनरेनमितोसिवी
रव्यवहारस्य पुरमथनधनुर्विमर्दनोत्थंप्रदहदहर्द्दिवमस्तिती
व्रंमर्चिः रघुजनककुटुंबबाष्पपूरैःपरमिहशांतिमुशांतिशस्त्रभा
जेः नेपथ्ये आः जामदग्न्यकिमेवमतिप्रसक्तःसन्यस्तशस्त्रा
नपिधनुःग्राहयसि जाम सरोषं अरेविदेहप्रसवपांसुल

श्री
१०

अधम १
रघंतिरु

अस्मदादयः २
अतःकारणात् ३

पुरमथनधनुर्विमर्द... ३ ...

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

एकेंअंतरंयस्य१

सूर्यः१

अयमंधिपतिर्भासामिकांतरोभवतोगुरुस्त्वमंसितपसित्वंवर्षीयानि
तिस्मंतितिस्थ्यसे कथमंसिधनुर्नामग्राहीतदेषसमाप्यसेममहि
सकलस्त्रालेमकृतोरंमनतंभवान् नेपथ्ये भगवन्भार्गवच्यव
नादिवद्धवाक्यगौरवनिगृहीतसंप्रहारक्रियासमभिहारस्यभवतः
परमेब्रह्मणिवर्त्तमानस्यपुनरूपप्लवंतेवुद्धयः तद्विरमंकियच्चिर
भिर्वापरमंपिभवंतंनाटयिष्यत्यौयुधपिशाची नाम विहस्य
अहोयाज्यस्नेहःशतानंदमाकुलयति सांत्वयामितावदेनं तदिमि
मुखं आंगिरस नपस्तेपात्यौयंममपशुपुरोडाशरसिकःपृथिव्या
मंव्याजोद्धरभुजभृतःसंततिरघवंः अमीषामुत्सिक्तोकिंमपिकुलेषु

उद्धतं१

अव्याजेनउद्धरभुजान्विभ्रति१

पशोःपुरोडाशःतस्मिन्नरसिकः२

कुत्सितनु २ गर्भः २ असतीपुत्र ५ स्वभावभूत्यं २

मुरा ७१ त्कत्यं विधिवद्विधातो न तत्सर्वं यदिदं भिरुचितं नो भगुपतिः नेपथ्ये

ओः पापं क्षत्रियापुत्र क्षत्रियभ्रूणहत्यापातकिन् निसर्ग निःश्रा

णां हि प्रहरणां भिक्ष्वाकूणां ब्राह्मणेषु तैर्या दृश स्त्वादृशो वासो ७१

व्योसि कथमिवमेति आमन्तोस्माकमपि ब्रह्मवर्चसान्न विमे श्री

षि जाम सरोषं अरे ब्रह्मबंधो बांधकिं नेयं गोतमकुलपां ७१

सुलं कुर्युः शृणुकथामिमामीयदिमनो वंशेमनुष्यांकुरोः स्याद्वे

द्व्यगणां यमोस्कृति गणांस्त्रैष्यते चिर्भवान् समग्राजां समिधां

च सोधकतमं धनेषिदाकारणां धिज्ञौर्वी कुशेकर्षणाल्वणाकि

णग्रंथिर्मे मौर्यं करः नेपथ्ये भार्गव त्वं वेदवानसि वशिष्ट

मोर्वी च कुशाश्च तभ्यां कर्षणेन उल्वणा किणग्रंथिर्यस्य सः २

गुरोः सनाभिः स्वायंभुवः सं भगवान् प्रभवो भृगुस्ते तेनांतिमात्रं म
स्मरणां हृदयं मुदा यस्मै योपि नं त्रुट्यति शाम्यतु ते कुदृष्टिः जाम सोऽवे
हिसं किं मां त्वरिं दशरथ किं मां त्वं नैयापि हृदयं त्रुट्यतीति कथं
वां त्रुट्यतु यावदेषं नव्याप्रियते कुठारः नेपथ्ये आः जामदग्न्य गु
रूनधिक्षिपसि पुरोजन्मानौ प्रभृति मम स रामः स्वयमहं न पुत्रः
पौत्रो वा रघुकुलभुवां च क्षितिभुजां अवीरं वीरं वा कलयतु जनो मा
मयं मयं मया वृद्धो दुष्ट द्विजदमन दीक्षापरिकरः जाम सावज्ञं
रामं प्रति अरे लक्ष्मणः किं मयं भवंतं पुरोजन्मानमपदिशति
रामः सवैलक्ष्यस्मितं प्रसीद भगवन् सर्वं यौवनादर्वाची

अभिरमणं अभिरामः प्रीतिस्तस्मै प्रभवति न तु ८

सुरा ७२ 72

नैषपराधमधुरे वयसि वर्त्तमानो यानि कानि चिदंक्षराणि प्रलप
ति जामू सोस्मितं कथमेतावत्यपि मामंमृष्यमाणं मौ शंकसे
त्वदनुवर्त्ती खल्वयं त्वामिवास्त्तंगमिष्यमाणमन्वस्त्तंगमिष्यति
निर्वाणेहि सवितारं तरणिमणिरप्यनुनिर्वाति नेपथ्ये प्रति श्री ७२
साधुरेल लक्ष्मणः साधु कनिष्ठतरोऽपि वरं भवान् न पुनरयं रथा
ज्येष्ठस्ते रामः प्रागुच्चैः शिरसं क्षुरप्रनखरैः क्रौंचोच्छिदं तावल्लोभि
त्वा हे समयानि मौक्तिकमयान्याकीर्य पर्यापिता सैं हीरत्निम
पि च्छिते पि हिमयि स्नात्रेणाकल्पेन तेदिव्या कौतुकमाभिरामिके
मांसि त्वं कोपि वीरांकुरः नेपथ्ये दुर्विज्ञानमिदं मवां कफलनि

हंसमयानि सौवर्णमौक्तिकानि ३

नटीदंतवलोकय हीरत्नमयानि ४

विधिना २ व्यवस्थापितां ३

ब्यत्तैरौभिरामिकं सांग्रामिकं वा रामः सरोषं नेपथ्याभिमुखं आः व
त्स कौर्यमघतनस्त्वेतु र्विनयांकुरः यद्गुरून् धिक्षेपपात्रीकरोषि
नेपथ्ये आर्य तूष्णीमेव यमस्मि क्षमस्व जामदग्न्यानियंत्रितोहमा युद्ध ४
र्येण जाम विहस्य अरे राम कथं वाच्यमेवसून्नतामस्मद्भियो
म५ गप्रशांती समर्थयसे कवचहरोंसि शस्त्रैरेव प्रतिक्रियतां शस्त्रा
णि किंच राजन्येभ्यो जन्मैवैवस्वतेभ्यश्चक्रे चापाचार्यके कौशि
कोपि क्षात्रं चर्यामिव मुन्मुचतस्ते गोत्राक्षेपाविजलेपः कलंकः
रामः सगर्वस्मितं भगवन्नेवमेतत् जातः सोहं दिनकरकुले
क्षत्रियश्रोत्रियेभ्यो विश्वामित्रादपि भगवतो दृष्टदिव्यास्त्रपारः

जनककुलकबंधानां स्कंधात् समूहात् निर्ग ।शास्त्रग्रहणेन गुरु तस्मात्१
त्वरीभिः५

मुरा ७२ अस्मिन्नैर्थे कलयतु जनो दुर्यशो वा यशो वा विप्रे शास्त्रग्रहणगुरु
णः साहसिक्याद्विभेमि जाम सरोषं आः पापं दुर्मुख वशिष्ठ इव
विश्वामित्र इव स्वस्तिवाचनिकस्ते परशुरामः धिक्कष्टमेवं मुखाव
चाः क्षत्रियाः श्रूयंते क्रोधातिशयं नाटयन्नेयमहंभोः सहदश
रथमघोत्स्तल्यपुत्रैश्चतुर्भिर्जनककुलकबंधस्कंध निर्गत्वरीभिः ७२
नवरुधिरलताभिः कूप्तलीलापतकां रणभुवमतिरौद्रीरूढशि
ष्यंः करोति रामः सरोषं आः जामदग्न्यकैयं वाग्विभीषिकाद्
रमतिक्रामति प्रसंगे कदाचिदिक्ष्वाकवोपि दुर्मनायंते जाम
सभ्रुकुटीबंधं ततः किं रामः सावष्टंभं नैस्त्रिंशसप्तभिरिवं राज

मौर्वीग्रहो२ कोपे२

विजयैर्यत्तैर्भुजस्तंभयोः कृत्वा तोरणमालिकां पुनरमुं द्वाविंशमों
शिष्यते द्रक्ष्यामि त्वयि वर्त्तमानमधुना तत्रापविध्योक्रृतं शंभो
स्तस्य हि केवलेन धनुषा कृष्टेन तुष्टिर्नमे जाम ससंरंभं किंमो
र्व्यरे द्रक्ष्यामि इत्युत्तरार्द्धं पठित्वा सव्यथं अहो सर्वतः समिध्य
मान दारुणरोषजातवेदसो विदेह क्षितिपयोः कुलं कतिमविषं
त्यं हुतयः मोः सप्तद्वीपकुलवासिनो राजानश्चैतयध्वं येन
स्वां विनिहत्य मातरमपि क्षत्रास्त्रमध्वासवस्वादाभिज्ञपर
स्वधेन विदधे निःक्षत्रियां मेदिनीं प क्षाणावृणवर्त्मना शिख
रिणः क्रौञ्चस्य हंसघलादं घाप्यस्थिकणाः पतंति स पुनः क्रुद्धो

क्षत्राणां अस्त्रं रुधिरं तदेव मध्वासवः मद्यं तस्य स्वादस्य अभिज्ञः परस्वधोयस्य सः तेन ३

शिशोः क्रीडया भग्नं त्रिपुरहरधनुर्येन सः २ अहंकारेणक्रूरश्चासौ अर्जुनश्च तस्य भुजानां व नस्य वृश्चने छेदने कलास्ताभिर्निस्तृष्टार्थः २ प्रकटार्थः १

मुरा १४ मुनिर्भार्गवः रामः सहासं नृपानं प्रत्यसान्किमेपवदसेनन्वं
यमहं शिशुक्रीडाभग्नत्रिपुरहरधन्वानवपुरः अहंकारक्रूरार्जु
न भुजवनवृश्चनकलानिस्तृष्टार्थो बाहुः कथयं कुतरस्ते प्रहरतु श्री १४
जाम आः पापे विकर्तनकुलकलंक पुनस्तत्सौ तेदवपार्वतीद
र्पितकोदंडदलनमुह्यसि अहह स्त्रियोपि भार्गवस्यका
र्तवीर्यविजयिनं भुजदंडमेन्विष्यति अहो गरीयान् खलुका
लोयदश्चतचरमेपि श्रावयति यदृष्टचरमपि दर्शयति अपि
च रेराजन्यकीट जानास्येवयथापितुः परिभवन हो मार्जुनीमं
र्जुनीमत्कोदंडमनेकराजकवधस्वाध्यायमध्यापियतं तेनैवा

74

वर्ष्णोदहित्रिलक्षाः ५

स्तिं भवत्सु यद्यपि मम क्रोधोयमौत्सर्गिकस्तत्त्वं प्रत्युपसर्जनं गुरु
धनुर्भंगादहंहेतुमान् रामः जामदग्न्य पटच्चुरीभूता खल्वियं
कीर्त्तिपताका नन्विदानीमिवं द्रष्टव्यं नेपथ्याभिमुखं च वत्स
लक्ष्मण धनुर्धनुः जाम अरे अनात्मज्ञ क्षत्रियबटो तच्चापमी
शभुजपीडनपीतसारं प्रागैष्यं भज्यत भवांस्तु निमित्तमात्रं रा
जन्यकप्रधनसाधनममुस्मदायमाकर्षकार्मुकमिदं गरुडध्वज
स्य आकृष्टेन पुनरमुनैव धनुषास्मानभियोक्ष्यसे क्षत्रस
त्रैदीक्षितानां चिरस्य होता परशुरस्माकं मस्त्येवेति रामायध
नुरर्पयति रामः गृहीत्वा भार्गवसमन्तादुद्वातिनीभूमिरियं

निर्गतः विदेहेंद्रो यस्मिन् ४ विजयस्य इमाः ३ सर्वशास्त्रैः अभिसारो युद्धं २

मुरा ७५ तदेहि हि विमर्दक्षमं देशमेव वत्स राघवः जामदग्न्यः सरोषं परिक्रामन् भोः क्षा

त्रेण ब्राह्मेण तेजसा विकत्थमानाः भवन्तु शरणदो वा सर्वशास्त्रा

भिसारैः प्रतिविदधतु वास्मिन्नोऽशिषौ वैजयिक्यः अदशरथम

रामं निर्विदेहद्रुमुर्वीवलयमिह विधत्ते रोषघोरेणु केयः इति श्री ७५

न ५ निःक्रान्तौ नेपथ्ये भोभोः पौरजानपदाः प्रवर्त्यतां मांगलिकमा

तोद्यं प्रसज्यतामयं वैदेही विवाहोत्सवो जामदग्न्यविजयोत्स

वेन कन्याकाश्चिद्दिहापि कर्मणि पणाः स्यादिल्यं सूयावलत्सी

तापांगमयूखमांसलमुखज्योत्स्नावलिप्तांदिवं कुर्वाणेन

रघूद्वहेन चकृषे नारायणीयं धनुः संधार्यायं शरश्च भार्गवग

(left margin, vertical:) उद्वहः पुत्रः रघुर्वंश्यो राघवः मां ५ / निःपर्ववः ऽथवा रघुर्वंशधारकः १

असूययाचलन्सीतापांगमयूखैस्तेन मांसलाप्यासौ मुखज्योत्स्ना च तया अवलिप्तां ३

अंडीरः पुरुषे शक्ते इति मेदिनी -३

तिष्ठेदार्द्रमोघीकृतः ततः प्रविशतो रामजामदग्न्यौ रामः भग
वन् भार्गव परैराहृतानां विहितमपि शस्त्रं भवतु नः प्रकृत्या वि
प्रेभ्यः पुनरकृतशस्त्रो रघुभुवः चिरादङ्गीरेणां त्वयि तदपि रामेन
गणितं तपोविद्यावीरव्रतमयमम क्षाम्यतु भवान् जाम विह
स्य किमपराद्धं वत्सेन यदर्थमस्माभिरसि प्रकोपितस्तदंघ्रिहृ
ष्टोतवधामुवैक्लव्यं विशीर्णसर्वामयमस्मदान्तरं चिरस्य कोचि
ल्लघिमानमश्नुते रामः इतइतो भगवन् जाम रामस्य चिबु
कमुन्नमय्य सस्मितं वत्स अप्रशान्तः खल्वौरण्यकानां जन
पदेषु चिरप्रचारः तत्किं पुनरस्मान्नेष्यसि रामः भगवन्तो याज्ञ

श्रीशीर्णास्त्रविभ्रमौ योपस्यतन्तु ४
आम

मुरा ७६ बल्क्यस्याँवसथे कृतानि थ्यसंविधानकौ तान जनकौ भवंतमं
नुपालयतः एहिंविष्टरपादर्थ्यं मधुपर्कैं रूपस्थितानं इत्या
कृष्वविदेहांश्वपुनीहिं भगवन्नमूनं जाम अपरिहार्यमोति
थ्यं राजन्यश्रोत्रियाणां किंपुनरेवंविधवैखानसोचिताचा श्री
र स्खलितवेलस्तो नशक्तोमिधर्माचार्ययाज्ञवल्क्यमुपेत्यां ७६
वलोकयितुं आचारस्तुदूरात्कृतः कृतएव किंचिदुद्धैः ने
पथ्याभिमुखं यस्यस्मृतिंप्रतीक्षंतेंचतुर्वर्गेमिनीषिणः नमो
भगवतेतस्मैयाज्ञवल्क्याययोगिने नेपथ्ये गायत्रीद्रुपदा
देवीपापघ्नानमंपहंतुते पुनंतुपावमान्यस्त्वामद्धोतुब्रह्मेशा

अचः१ वर्द्धतु१

श्वतीं जाम भगवन्नैपत्रंपमाणोनभवंतंद्रष्टुमुत्सहे तदनुमन्य
स्वमामरण्याय नेपथ्ये शिवास्तेपंथानोव्रजेनिजगृहेभ्योनि
जगृहान्किमन्यत्सर्वेषांगुणमयशिरोमाल्यमसिनः त्रिलोकी
निर्माणस्थितिनिधनवंधोर्मुरभिदोभवान्षष्ठीमूर्त्तिर्भृगुकु
लेमधिष्ठायरमते जाम वत्सरामभद्र रामः किमांज्ञापय
सि जाम निवर्त्तस्व नूनमिदानीं कृतकौतुकागारमंगलो
पचारैःश्वशुरलोकस्त्वांप्रतीक्षते इतिपरिक्रम्यनिष्क्रांतः रामः
सोद्वेगं कथंगतोभगवान् तदहमपितातसमीपंगच्छामीति
पुरोवलोक्य कथंतातश्चजनकश्च इतएवाभिवर्त्तेते इत्युपस

मुरा र्पति ततः प्रविशतो जनकदशरथौ राजानावन्योन्यं परिष्वज्य
७७ जनः सुचरितमिदमैतिहासिकानां न हृदि विरंस्यति यत्ते वैष
वत्सः भृगुपतिपरशूद्राद्धि राजन्यसहजविजित्वरमोचके
७७ र्षैतेजः दश सहर्षं कथमागत एव वत्सो रामभद्रः जन स श्री
स्वेमहाराजदशरथ पश्य २ चिरंस्थास्नुतेजस्वि जगदुपजीव्यं ७७
जनपिता विधाता सर्वेषामुपरि सवितारं कुलस्य तो विने
तावणीनां भृगुपतिभुजादर्पनिकषो महावीरः श्रीमानेम
तमेयमेह्णो विकिरति दश निर्वर्ण्य सस्नेहं सस्वेसीर
ध्वजरघुराजधर्माधिकारसर्वधुरीणः शिशुरपि वत्सोयंत

दंस्मिन् जरसा दुर्वहं वर्णाश्रमभारमारोप्यं कापितपोवने दिलीप
कुलोचितेन विधिनाशेषमायुरूपमोक्ष्यामहे जन सर्वे दशरथे
साधुते हृदयमीदृशं क्रमादेव मेप्यनुष्ठातव्यं रामः उपसृत्य अ
भिवादये जन एह्येहि वत्सेति सहर्षमालिंगति दश राममालिं
ग्य सर्वे जनक रामभद्रमभिषेक्तुं जामदग्न्य विजयप्रीतिरेवश्र
या नैवसरः कालक्षेपे पुनः को हेतुः प्रविश्य लक्ष्मणः इयमार्या
या मंथरोपनीता मध्यमांबायाः पत्री राजानौ सवितर्कमन्योन्यं
पश्यतः रामः सहर्षं वत्स लक्ष्मण अपि सपरिवारायाः कुशलं
मंबायाः कथयत्यार्या मंथरा लक्ष्म अयकिं रामः नूनमस्मत

मुरा ७८ 78 प्रवासदौर्मनस्यमेवं बांपीडयिष्यति जन लक्ष्मणहस्तात्पत्रिकां
गृहीत्वा वाचयति स्वस्तिमहाराजदशरथदेवीकैकेयी विज्ञा
पयति यथा पन्मेवरद्वयमुरीकृतपूर्वमेव याचे विभर्तुर्मे
रतस्त्वं राज्यलक्ष्मीं वर्षाणि तिष्ठतु चतुर्दश दंडकायां सौमि श्री
त्रिमैथिलसुतासहितश्च रामः इति राजा नौ मूर्छितः रामः ७५
पुद्धां दिशात्यैवां शिरसि पत्रिकां दत्वा वत्सलक्ष्मण निजा
मस्मदाराधनसहाध्यायिनी प्रजावती मां दायपुरस्तादेव इति
लक्ष्मणो निःक्रांतः रामः उभौ समाश्वसितं जन आश्व
स्य पाणिर्गृहीतो रघुपुंगवेन देवः पुराणः श्वसुरो विवस्वा

न् पितास्वयंकैकय चक्रवर्त्तीकैर्मैदमेतादृशंमां॰ किमेतत् इतिमू
र्छति रामस्तथैवपतंतंतेनवीजयति दश आश्वस्य कौषेयवा
स्त्रनसयोरंतिवृत्तवत्मा भावोहुताशनमयश्च तमोमयश्च मो
हत्वमात्रेमिहमेपुनरीदृशंमांहावत्सरामंकथमुत्सहसेविहातुं
विमृश्य हावत्सेजानकिंनिशाचराणांमतिथीभवितुंदशरथ
गृहेमनुप्रविष्टासि इतिमूर्छति रामः तातौसमाश्वासितं ज
न समाश्वस्य आकाशेलक्ष्यंबध्वा साधुसखिकैकेयिसाधु
पदंस्याविश्वंभराद्दुहितुर्मेवत्सायाःपत्युरनुवृत्तिरेवप्रसादीकृ
ता विमृश्यसवयश्च धनुष्मंतौवत्सौदर्शितावनुजैरूपलतमांः

मुख १

मुरा
७९

प्रदेशोऽस्ति वत्सा शिशोरेरं शिववृत्तावनभुवः प्रियो राजा मुक्तैरंरसु
भिरेपमाष्टिरस्त्वमेयशः चरित्रमत्यासेःसखिकथमेयंककयकु
ले कष्टं च वयमपि कथमनेन जनपदेषु बहुलीभविष्यतोभि श्री
रतराज्यलक्ष्मीकर्णपूरतमालपल्लवेन कैकेयीदुर्यशसा मू ७९
र्द्धानमुन्नमय्य लोकस्य मुखं द्रक्ष्यामः रामः उत्थाय तातं
जनके यथास्वस्थं तातं भरणेमि तथा भवतैव विधेयमिति
निःक्रांतः दश आश्वास्य उत्थाय वत्सरामभद्रं प्रतिपा
लयमामिति जनकेन धार्यमाणो निःक्रांतः इति निःक्रांताः
सर्वे इत्यनर्घ्यराघवे चतुर्थोंकः समाप्तः श्रीरस्तु